

PIV 1399

Biblioteca Bucureștilor

4
Aprilie
2011

BIBLIOTECA METROPOLITANĂ BUCUREȘTI • ASOCIAȚIA BIBLIOTECARILOR ȘI DOCUMENTARIȘTILOR DIN ROMÂNIA • DIRECTOR: FLORIN ROTARU

BIBLIOTECA METROPOLITANĂ
BUCUREȘTI
Inventar Nr. 33713

NICOLAE TONITZA

1886–1940

125 de ani de la naștere

Opera lui este iubită și admirată nu numai pentru că ne este apropiată în sentiment, nu numai pentru forma ei cuceritoare, ci și pentru că a consolidat pe temeiuri contemporane o veche tradiție etică, aceea a meșterilor populari de totdeauna, atât de iubiți de Tonitza, a zugravilor și caligrafilor noștri medievali, etica pictorilor revoluționari de la 1848, cea cuprinsă în patriotismul poetic al lui Grigorescu și în tulburătorul lirism național al lui Luchian.

În acest climat moral, Tonitza nu a fost un izolat. Unii artiști mai în vârstă, ca Theodor Pallady, Gheorghe Petrașcu, Aurel Popp, Francisc Șirato, sau alții din același leat cu el, ca Ștefan Dimitrescu, au întărit împreună cu Tonitza o poziție, au determinat un curent, succesiv și gradat constituit, statornicind un ideal artistic...

Opera pictată, desenată și scrisă a lui Nicolae Tonitza, lumina artei lui, acțiunea ei de înnobilare a sensibilității și de adâncire a gândirii, renăscută și transformată din generație în generație, se integrează în spiritualitatea națională, într-o mișcare continuă, fertilizatoare. Arta lui se impune nu numai printr-o excelentă calitate picturală, ci și printr-o căldură pe care o oferă fără ostentație și pe care o revarsă mereu, inepuizabil, miilor de priviri fascinate.

Raoul ȘORBAN

SUMAR / CONTENTS

RĂȘFOIRI

Iulius POPPER – Scrisoare către V.A. Urechia / *Letter to V.A. Urechia* /2

BUCUREȘTII DE ALTĂDATĂ

Al. TZIGARA-SAMURCAȘ – Stavropoleos – muzeu național / *Stavropoleos – National Museum* /3

PATRIMONIU

Ediții / *Editions of Emil Cioran, Tristan Tzara, St. Bezdechi* /7

ISTORIA CĂRȚII

Căderea după Cioran – un proiect de reconstrucție filosofică /8

The Fall According to Cioran – a Project of Philosophical Reconstruction

Centenar EMIL CIORAN

Emil Cioran – un veac de lehamite românească / *Emil Cioran – a Century of Romanian Tiredness* /9

O licitație și mai multe semne de întrebare / *An Auction and More Questions* /9

Prof. univ. dr. Iulian BOLDEA – E.M. Cioran – exilul și melancolia / *E.M. Cioran – Exile and Melancholy* /11

Prof. univ. dr. Ion DUR – Dincolo de cultură. Reîntorcerea în irațional /15

Beyond the Culture. Returning to Irrationalism

AUTOGRAFE CONTEMPORANE

Mircea Coloșenco, un editor atipic / *Mircea Coloșenco, an Atypical Editor* /17

MERIDIAN BIBLIOTECONOMIC

23 aprilie – Ziua Bibliotecarului din România. Premii și semne de întrebare /22

April 23rd – The Romanian Librarian Day. Prizes and Questions

Noua Renaștere – Raportul Comitetului Înțelepților despre Patrimoniul Cultural European Online (II) /23

The New Renaissance – The Comité des Sages Call To Bring Europe's Cultural Heritage Online (II)

O publicație de pe plaiuri teleormănene / *A Review from Teleorman County* /27

„BiblioPolis“ susține valorile naționale / *“BiblioPolis” Supports the National Values* /28

ORIZONTURI

Dr. Constantin NICUȘAN – Meditație și atemporalitate / *Meditation and Atemporality* /29

Dr. Gelcu MAKUTOVICI – O lucrare de prestigiu a istoriografiei românești /30

A Prestigious Work of the Romanian Historiography

Irina Bokova, director general al UNESCO, Doctor Honoris Causa la București /32

Irina Bokova, General Director of UNESCO, Doctor Honoris Causa at Bucharest

Jipa Rotaru, la 70 de ani / *Jipa Rotaru at Seventy Years* /34

Noul Plan Marshall pentru Securitatea Mediului / *The New Marshall Plan for Environmental Security* /34

CATALOG

Emil Cioran: 8 aprilie 1911 – 20 iunie 1995 / *Emil Cioran: April 8, 1911 – June 20, 1995* /36

OBICEIURI ZILNICE, SĂRBĂTORI PERENE

Dr. Marian NENCESCU – Flori. Florii. Floralia / *Flowers. Palm Sunday. Floralia* /38

CALENDAR – Aprilie / *April 2011* /39

RĂSFOIRI

Scrisoare către V.A. Urechia

Iulius POPPER

Explorator (1857–1893)

Sunt convins, azi mai mult ca oricând, că sentimentul de înaltă apreciere pe care-l inspiră un om de aleasă ținută intelectuală poate ține piept forței distructive a timpului și, departe de a slăbi, prinde tot mai puternic rădăcinii, pe măsură ce trec anii. Doveda hotărâtoare în acest sens o constituie însăși trăinicia acestui simțământ, care purcede statornic din unul și același izvor, căci chiar dacă, tot călătorind, mi s-au șters din memorie nenumărate impresii, întâmplări și personalități, am ținut întotdeauna minte pe oamenii de caracter pe care destinul mi i-a scos în cale.

Să nu vă mire, așadar, scrisoarea de față, care vă sosește cu atâta întârziere, din pricină că nu am avut un temei anume să vă scriu, deși doream neapăs să vină clipa în care să o pot face.

Într-adevăr, eram departe de a bănuși, la întoarcerea mea din Japonia, în august 1881, când am avut onoarea să vă strâng mâna, că aveau să mai treacă șase luni până se va ivi prilejul să mă adresez Dv. printr-o scrisoare, care să dea, totodată, expresia recunoștinței mele pentru nemeritarea atenție pe care ați binevoit să mi-o acordați.

Pe atunci, domnule Urechia, scopul călătoriilor mele nu era încă bine definit, atracția pe care o exercita depărtarea, necunoscutul, asupra unui spirit cam aventurier, sau poate dorința de a căuta aiurea o bunăstare imaginară, iată motivele care m-au dus departe de frumosa-mi patrie, purtându-mă spre apusul Europei, spre Egipt, Japonia, America...

Țara căreia fantezia mea îi atribuia cele mai multe puncte de atracție era totdeauna aceea care se găsea la distanță mai mare – iluzie ce se destrăma implacabil pe măsură ce mă apropiam de țărâmul dorit. Continuam totuși să călătoresc aproape fără întrerupere dintr-o țară în alta, dintr-un continent în altul, până ce, în sfârșit, învârtindu-mă ca într-un cerc fatal, am ajuns din nou, după câțiva ani, pe pământul unde am văzut lumina zilei.

Ce schimbare se va fi petrecut în mintea-mi când mi-am întors privirile spre pajiștile atât de pitorești ale patriei mele? Greu e să descrii plăcerea pe care o simți când respiri mireasma codrilor noștri, după ce ai suferit din cauza funestelor degajări de vapori din pădurile tropicale ale Americii Centrale, sau când ascuți trilurile armonioase ale privighetorii noastre, după ce ai auzit țipătul jalnic al papagalilor din Sumatra. Fără seamă este contrastul coloristic pe care-l oferă rodnicile noastre câmpii, după ce ai văzut monotonul pampas patagonez, în vreme ce grandioasa panoramă a masivului „Rocky Mountains” își pierde farmecul în fața poeticelor peisaje ale Carpaților noștri.

Dacă există ceva în țara mea care nu-și iubește plaiurile natale, să pornească într-o călătorie în jurul lumii și va fi în mod sigur în câștig: va învăța să-și îndrăgească patria, să iubească ceea ce are. Poate va învăța, de asemenea, că, pentru a călători cu folos, are nevoie de anumite cunoștințe și aptitudini – auxiliari de seamă ai observației – fără de care orice efort rămâne sterp. Acestea sunt singurele beneficii pe care cred că le-am dobândit în primele mele călătorii.

De atunci, domnule Urechia, am încercat toate mijloacele de a obține însușirile de călător care-mi lipseau și ultimii șase ani i-am închinat acestui obiectiv.

Studiului științei pozitive, am încercat să-i adaug lucrări tehnice, verificate practic în timpul șederii mele în America de Nord și în insula Cubei, și am avut norocul să le văd nu numai bine primite...

Acum un an, la insistențele unei companii argentinieni, am

făcut o călătorie de explorare pe teritoriul limitat la sud de Strâmtoarea Magellan. Pe atunci, aveam drept scop principal descoperirea de zăcăminte aurifere – întreprindere care a captat în întregime, vreme de câteva luni, atenția acestei capitale.

Din nou, norocul mi-a surâs. În timp ce o duzină de ingineri de toate naționalitățile s-au înapoiat fără vreun rezultat practic, eu am adus celor ce m-au trimis vestea descoperirii unui teren aurifer ce astăzi este în plină exploatare. La „Lonja a Pique” [de fapt Zanja (șanțul) a Pique – n.n.], situat la 56° 56' 30" latitudine sudică și 68° 29' longitudine vestică față de Greenwich.

Revenind la Buenos Aires, am organizat o expediție ce avea drept țintă explorarea științifică a misteriosului interior al Țării de Foc, despre care circulau cele mai fantastice versiuni. Această expediție a avut loc nu demult și s-a terminat fără accidente majore, afară de cele specifice misiunilor de acest fel. Hărțuit de elementele naturii, de climă și de indieni, m-am întors, după cinci luni de muncă încordată, pe deplin satisfăcut de succesul expediției mele.

Nu voi mai descrie emoțiile pe care le suscită peripețiile și incidentele de pe parcursul unei călătorii în care nu există altă călăuză decât acul magnetic și indicațiile imensei bolte siderale; peisajele grandioase care se deschid pe neașteptate ochilor călătorului; accidentele orografice, hidrografice și geologice, care se țin lanț; flora și fauna, atât de variate, care țâșnesc ca prin minune, în locuri unde n-a călcat picior de om – dar câte alte fenomene ale naturii nu se petrec pe acest meleag unde civilizația face primii pași. Nu voi mai adăuga decât textul unei conferințe pe care am ținut-o la sediul Institutului Geografic Argentinian, pe data de 5 a lunii trecute, precum și câteva publicații care s-au ocupat de expediția mea.

După cum veți observa consultând schița călătoriei mele, mi-am permis să numesc un nume și un râu..., să atribui altor două artere fluviale numele a două personalități ce fac cinste patriei noastre.

Această nomenclatură a fost recent aprobată de către guvernul argentinian, în ciuda faptului că un funcționar oficial, sosit în Țara de Foc în urma mea, încercase să introducă schimbări, fără a îndrăzni, pe de altă parte, să răspundă acuzațiilor ce i s-au adus prin presă.

În afară de aceasta, mi-am îngăduit să trimit domnului președinte al Societății Geografice Române un album care conține o colecție de fotografii făcute în Țara de Foc și care, din pricina comunicațiilor unor defectuoase cu această țară (Argentina – n.n.), va ajunge la București cu oarecare întârziere. Acest album este îmbrăcat în pielea unei foci, a cărei grăsime ne-a servit un timp drept hrană, iar placa pe care stă scris titlul este confecționată din aurul cules de pe plaja *Punta Sinaia*. [...]

Am de gând să organizez în septembrie o nouă expediție de explorare în sud-vestul Țării de Foc și voi fi foarte bucuros să primesc între timp câteva cuvinte de răspuns la prezenta, pe adresa: *Calle Cangallo*, 131, Buenos Aires.

Până atunci, domnule Urechia, mă pun cu toată plăcerea în slujba Dv., rugându-vă să binevoiți a-l saluta pe domnul Ciocărlan și asigurându-vă încă o dată de sentimentele mele de înaltă stimă și considerație.

Cu afecțiune, al Dv. leal Julio Popper

Călătorii extraordinare,
coordonator științific prof. univ. dr. Silviu Neguț,
Editura CD Press, București, 2001, pp. 15-17

BUCUREȘTII DE ALTĂDATĂ

Stavropoleos – muzeu național

Al. TZIGARA-SAMURCAȘ

Istoric de artă (1872–1952)

I

Biserica Stavropoleos este din nou la ordinea zilei. Nu pentru întâia dată, însă, se răspândesc atâtea zvonuri. Acum câțiva ani, nu e mult, s-a luat o decizie identică și s-a numit inevitabilă comisiune de experți, afectându-se chiar pentru lucrările pregătitoare suma de vreo opt mii lei, dacă nu mă înșel. Atunci, ca și acum, știrea a făcut ocolul presei, îmbucurând pe toți aceia care mai păstrează cultul monumentelor vechi și au respectul tradiției. Rezultatul acelei însărcinări însă a rămas necunoscut, lăsând într-o nedumerită așteptare pe naivii care mai aveau încredere în activitatea așa zisei „Comisiuni pentru conservarea monumentelor“. Bunele intenții au fost puse la adăpostul vreunui dosar, iar biserica, lăsată în prada vremurilor, a continuat să se deterioreze în ciuda protectorilor ei oficiali. Nici asupra întrebuirii sumei alocate într-acest scop nu s-a dat nici o motivare: ea a fost probabil destinată pentru răsplătirea muncii laborioase a comisiunilor de studii. De soarta fotografiilor, de asemenea, nu s-a știut nimic. În tot cazul, dacă ele există, atunci nu vedem de ce mai este nevoie ca acum, după ce în răstimp de câțiva ani clădirea s-a mai deteriorat, să se cheltuiască alți bani cu noi fotografii, care cu cea mai mare bunăvoință nu pot da mai mult ca cele dintâi. Singură neexistența acestora ar motiva o nouă fotografiere, și în acest caz, să sperăm că nu numai la această operațiune se va mărgini de astă dată solitudinea ce din nou se arată față de acest monument. Ar fi timp să se ia măsuri mai hotărâtoare și grabnice. Astăzi, dar, când chestiunea este din nou reluată, când interesul publicului este din nou deșteptat și amăgit de aceleași promisiuni, suntem îndreptățiți să cerem lămuriri mai precise asupra intențiilor de restaurare. Biserica trecută între monumentele istorice este considerată ca un bun național și soarta ei trebuie să ne intereseze pe toți deopotrivă. Înainte însă de a discuta felul operațiunii la care biserica va fi supusă, este absolută nevoie, cred, să ne dăm bine seama de adevărata ei valoare artistică și istorică, căci de acestea trebuie să fie călăuzite și motivate transformările ce se plănuiesc. Această prealabilă restabilire a valorii este cu atât mai necesară, înainte de a se lua o hotărâre definitivă, cu cât în cazul de față avem a face cu o reputație exagerată, cu o supraevaluare a realității. Îndrăznesc să mărturisesc aceasta fără temere de a fi bănuț că Stavropoleos îmi este mai puțin scumpă decât acelora care nu o văd decât sub forma unui superlativ absolut. Ne-am obișnuit să vorbim de „minunata“ biserică, de acest „giuvaer“ al artei bizantine ca de cel mai important monument al țării, repetând, adeseori inconștient, aprecierile unor călători pripiti care, văzând numai capitala, gratifică această bisericuță

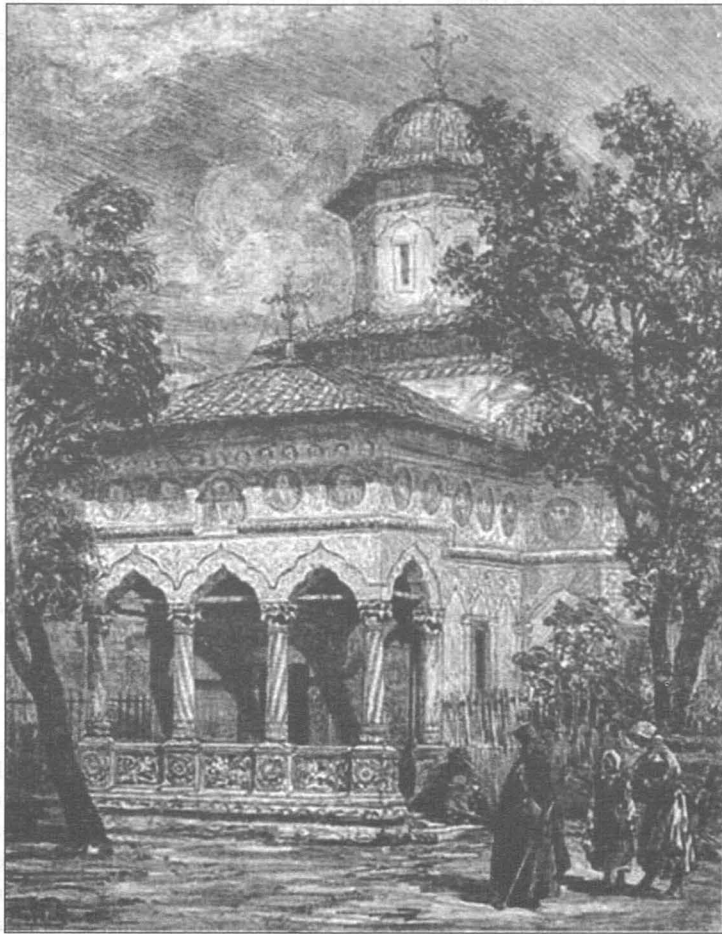
cu binevoitoare și ieftine calificative, ce desigur, ei ar decerna întâi altor monumente, cu care pe drept ne putem fâli, dacă le-ar cunoaște. Aceeași necunoștință a țării ne face pe noi, chiar bucureșteni de baștină, să ne înduioșim – fără, bineînțeles, să luăm vreo măsură – asupra nenorocitei soarte a „minunii“ orașului nostru și să nu ne mai preocupăm de vandalismele mai importante. Unor asemenea împrejurări, fără a mai enumera altele, datorește Stavropoleos reputațiunea sa cea mare. Să nu ne facem însă iluzii asupra temeiniciei acestei faime: ea nu este pornită decât dintr-un sentiment strâmt de patriotism local, bucureștean. Privind dintr-o perspectivă mai generală, și căutând să dăm bisericii Stavropoleos, atât cronologiceste cât și din punct de vedere artistic, locul ce i se cuvine într-o înșirare sistematică a tezaurelor artei pământene, vedem că ea ocupă, înspre sfârșitul lungii serii, un locșor modest, ce și-l susține mai ales grație frumuseții decorațiunii exterioare. Dintr-o asemenea comparațiune numai, ne putem da seama de exagerarea ce suntem porniți să comitem în favoarea ei. Starea ei civilă este în rezumat următoarea: leatul clădirii: 1724. Între ctitori nu găsim nici un voievod sau boier de neam, fondator fiind egumenul grec Iónikie Stavropoleos, pe care această faptă frumoasă singură îl ilustrează. Din punct de vedere arhitectonic, biserica nu prezintă nici una din acele particularități însemnate care să o ridice la rangul de model-tip: planul ei, cu o singură navă precedată de o tindă deschisă, este comun multor biserici de la țară, mai ales în Muntenia. Materialul de construcție este cărămida îmbrăcată cu tencuială; chiar arcaturile exterioare de ornament și brâu înconjurător sunt din aceleași materiale friabile și puțin scumpe. Mult mai bine se prezintă ca ornamentație sculpturală: balustrada tindei are câmpuri intermediare sculptate *à jour*, pe ea se înalță patru stâlpi eleganți încolăciți cu ornamentație vegetală; chenarele cioplite ale ferestrelor ca și toate sculpturile par a fi fost colorate, mascându-se astfel mai bine calcarul grosolan în care sunt lucrate. Luate în parte, sculpturile sunt frumoase și interesante; ele nu suferă însă comparația nici chiar cu pridvorul paraclisului de la Văcărești, necum cu acelea ale într-adevăr minunatelor monăstiri de prin Oltenia și aiurea. O bună și frumoasă înfățișare au decorațiunile picturale, care ridică însemnătatea întregii clădiri. Arabescurile ce înveslesc fațada exterioară, șirul superior de medalioane cu portrete de-ale sfinților îi dau un caracter deosebit, o cochetărie particulară, și lor în bună parte se atribuie valoarea adevărată a bisericii. Un îndoit merit al frescelor este de a fi avut norocul să scape nu numai de acțiunea vremurilor, ci și de mâna încă mai distrugătoare a oamenilor. Departe de a fi un reprezentant al adevăratului stil bizantin pur, biserica e de un stil eterogen, explicabil de altminteri prin epoca relativ foarte recentă a clădirii. Nu doar

însemnătatea istorică, nu scumpetea materialelor și nici o mare valoare artistică motivează celebritatea de care se bucură Stavropoleos; aceasta se atribuie importanței strict locale, care într-adevăr nu poate fi destul de apreciată. Bucureștii sunt așa de lipsiți de mărturii ale trecutului, încât nici un sacrificiu nu este prea mare pentru a salva pușinul ce ne-a mai rămas. Capitala se află, în această privință, în cazul părintelui care, după ce prin neglijență sau criminala sa vină a contribuit la pieirea celor mai vârstnici și falnici copii ai săi, atunci când nu-i mai rămâne decât unul singur, se tânguiește, îi exagerază meritele și-și pierde cumpătul de durere și remușcare, mai ales când și pe acest ultim reprezentant îl vede amenințat în a sa existență. Am lăsat să se distrugă alte monumente, mult mai însemnate, am dărâmat de bună voie turnul Colței și acum, ca o ispășire târzie a păcatelor, ne întrecem în bocete și „bune intențiuni“ față de această bisericuță din veacul al XVIII-lea. Numai de ne-am fi pocăit și ne-am îndeplini în fine datoria ce ni se impune! Propunerii nu lipsesc; în curs sunt două: sau o restaurare din temelie, o „reconstruire din nou pe alt loc“, după cum au anunțat ziarele, sau o simplă conservare și consolidare. Rămâne să se ia o hotărâre definitivă. În cazul de față ne putem prea bine mulțumi cu o simplă consolidare a bisericii și conservarea ei în starea actuală, cu singura condițiune formulată mai jos. Principalele lucrări de consolidare ar consta în înlocuirea cărămizilor măcinate de la bază, în astuparea crăpăturilor ivite de ambele părți ale absidei altarului, în reînnoirea pe alocuri a tencuielii și încingerea întregii clădiri cu o armătură de fier. În acest mod se va asigura o conservare cât mai îndelungată a clădirii și se va păstra capitalei originalul nealterat al singurului monument ce-i mai rămâne. A reclădi cu totul din nou, după cum este vorba, o biserică după chipul și în proporțiile celei a lui Stavropoleos și a nu alege în acest caz un alt tip mai frumos și mai interesant din bogata variație a modelelor din țară, ar fi să dăm arhitecturii pământene un testimoniu de paupertate, pe care desigur că nu-l merită. Printr-o reînnoire sau o restaurare parțială și o reîmprospătare a picturilor, după cum opinează alții, bisericuța și-ar pierde farmecul neîntrecut al vetuștii ei relative, însușire care singură o despăgubește de atâtea alte calități care-i lipsesc. Așa cum este, purtând pecetea neimitabilă a vârstei sale și a neajunsurilor ce au vestejit-o, bisericuța Stavropoleos va fi încă vreme lungă o frumoasă și prea simpatică ruină; farmecul ei deosebit va împrospăta la multe generații viitoare încă amintirea vremurilor trecute, a civilizațiunii și artei lor. Aceasta însă cu o singură condițiune: să i se reconstruiască cadrul în care se afla odinioară, să i se redea fondul pe care se profila și cu care împreună a fost plănuită de la început. Părăsită cum este într-o megieșie cu totul schimbată, copleșită de colosurile moderne ce o umbresc, biserica se prezintă în cele mai nepriincioase condițiuni. Adevărata ei valoare i se va da numai atunci când se va înconjura de un pătrat de clădiri, după cum dealtminteria știm că a și fost. Pentru perspectiva limitată a unei curți au fost chiar probabil calculate proporțiunile cele mai mici ale bisericeții. Terenul pe care s-ar putea realiza această reabilitare a arhitecturii pământene pare cu totul indicat: pe locul dărâmatei mânăstiri Sărindari s-ar așeza bisericuța Stavropoleos și de jur împrejurul ei s-ar ridica un vechi han românesc, căruia nu i s-ar schimba decât destinațiunea. Planul acesta se pare, la prima vedere, prea frumos, dar și prea greu pentru ca să poată fi realizat. Și totuși, cred că poate rezista obiecțiunilor ce i s-ar aduce. Dislocarea bisericeții –

rezervă ce de la început am făcut – nu mai este o imposibilitate pentru cei care cunosc aplicarea sistemului Rückgauer la ridicarea caselor și întrebuințarea curentă a specialiștilor „house-movers“ pentru mutarea imobilelor. Asemenea operațiuni sunt curente nu numai în America, dar și în Europa. Despre felul construcțiunii și eventuala destinație a complexului de clădiri proiectate pe grădina Sărindari, voi reveni, păstrând deocamdată încrederea neștrămutată că de astă dată capitala va ști să tragă folos din reluarea chestiunii bisericeții Stavropoleos.

II

Deși, de obicei, fiecare poartă singur răspunderea faptelor sale, sunt, cu toate acestea, anumite cazuri în care ne vedem cu toții răspunzători pentru acțiunile câtorva dintre noi. Căci după cum fala unuia singur se poate revărsa asupra neamului său întreg, tot asemenea, în alte împrejurări, vina unora se răsfrânge asupra unei generații întregi. Greșelile făptuite de conducătorii autorităților și instituțiilor, mai ales, nu se pun întotdeauna numai în sarcina acelor care singuri sunt direct responsabili de ele. Nimeni, de pildă, nu mai acuză astăzi pe cutare miniștri sau pe primarii capitalei pentru dărâmarea monumentelor istorice săvârșite sub administrația lor; toți contemporanii acelor acte sunt deopotrivă trași la răspundere pentru asemenea vandalisme. Și circumstanțe ușurătoare nu se îngăduie acelor care, simțindu-se pe nedrept învinuiți, ar căuta să se apere, dovedind că nu le sta în putere de a împiedica asemenea fapte. Suntem cu toții solidari la cele ce se petrec în timpul nostru și datori să nu lăsăm să se facă ceea ce credem că este rău. Pentru a mă pune la adăpost în contra unor atari învinuiri viitoare, am atras din vreme atențiunea asupra soartei bisericeții Stavropoleos. În cronica „Epocii“ din 27 nov. anul trecut, luând ca punct de plecare o notiță apărută în ziare și confirmată și de oficioasa „Voință Națională“, am căutat să aduc în discuție intențiunile administrațiunii Casei bisericeții. După ce mai întâi am arătat, pe scurt, la ce se reduce valoarea artistică și istorică a bisericeții, am înșirat păreri deosebite asupra felului restaurării, oprindu-mă la soluțiunea transportării monumentului, pentru motivele și în condițiunile arătate în articol. De atunci în urmă, am avut mulțumirea să aflu că, contrar celor cuprinse în comunicatul ziarelor, s-a renunțat la o nouă fotografiere, recunoscându-se ca suficiente reproducerea executate acum câțiva ani de d-l arhitect Mincu. Pe de altă parte, am fost informat că repararea plănuită va începe în primăvară chiar. O hotărâre în acest sens se va lua în curând; nu-mi mai rămân, deci, decât foarte slabe iluzii asupra reușitei propunerii mele. Totuși, însă înainte de a completa gândul enunțat la sfârșitul primei cronici, mă cred dator de a răspunde la obiecțiunile ce pe cale verbală mi s-au adus de către unul din cei mai de aproape interesați în chestiune și de la care depinde rezolvarea ei. La prima împotrivire, că mutarea clădirii, după sistemele indicate, ar fi imposibilă, rămâne să mi se aducă argumente doveditoare în contra. Până ce experții nu vor fi arătat că bisericuța, strânsă într-o armătură de fier, nu ar suferi transportul pe distanța cea mică și netedă dintre Poșta și Sărindari, până atunci afirmarea mea rămâne nezdruncinată. Mi s-a mai opus, la motivele pe temeiul cărora reclamam această mutare ca absolut necesară, că și în Italia se găsesc clădiri care suferă din cauza unei împrejurimi nefavorabile. Pentru mai multe cuvinte, însă, asemănarea nu se poate

Biserica Stavropoleos – gravură de A. Poitevin Scheletti

susține. Mai întâi, fiindcă termenii comparației sunt așa de deosebiți, încât nu pot sta alături. Pe cât Italia este bogată în monumente de artă, pe atât noi suntem lipsiți de ele și îndreptățiți, așadar, să recurgem la măsurile cele mai extreme, când e vorba de a scăpa o *ultimă* rămășiță de artă bucureșteană. Și dacă în Italia se îngăduie alăturarea unor clădiri nepotrivite, cauza este, desigur, că fiecare din ele își are o însemnătate artistică sau istorică, care motivează menținerea lor. Să nu pierdem însă din vedere că, dacă rămânerea bisericii Stavropoleos pe locul ce ocupă azi este imposibilă, vina este numai a noastră. Am lăsat să se distrugă hanul cel vechi înconjurător, iar în urmă, pe locul viran, am permis să se ridice acel monstru de piatră care sugrumă biserica. S-a mai dat apoi și străzii o aliniere, fără nici o considerație pentru situația bisericii. Clădirile costisitoare și noi, ce o umbresc din toate părțile, neputându-se înlătura, nu rămâne altă soluție, dacă vrem să dăm bisericii perspectiva și cadrul ce îi convin, decât de a scoate din această vecinătate cotropitoare, în care se pierde cu desăvârșire. Să ni se arate, în orice țară civilizată, cazul unui monument care, în loc de a fi depresurat, ar fi fost înăbușit ca Stavropoleos și atunci voi recunoaște și eu neîntemeierea argumentației. A considera ca o nelegiuire mutarea unei biserici, după cum susțin unii, este, cred, o exagerare sentimentală de care nu trebuie să se țină seama. Altele sunt păcatele de care trebuie să ne rușinăm. Astfel, pentru a cita numai un caz, s-a dărâmat mănăstirea Sărindari, întemeiată de

Matei Basarab, un voievod a cărui memorie ne este altfel scumpă, decât a egumenului grec Stavropoleos, și nimeni nu și-a ridicat glasul; mai mult încă: sfântul prestol din vechea biserică Sărindari nu s-a însemnat nici chiar printr-o cruce după cum cere legea și după cum s-a făcut pentru desființata biserică Caimata – și ani de zile locul acela a fost dezonorat prin niște groaznice figuri de ipsos, fără ca sentimentele drept credincioșilor să fi fost atinse. Aceiași nepăsători de ieri se opun însă, azi, ca în locul celei a patruzecoa biserica a lui Matei Voievod, să se așeze un alt sfânt locaș. Mai ales că acesta din urmă, după cum am arătat, nu e legat prin nici un mormânt sau alte amintiri istorice de pământul pe care se găsește. Înlăturând dar, ca nefondate, obiecțiunile ce mi se fac, mențin părerea emisă, la care am de adăugat numai următoarele spre completare. Admițând biserica deja strămutată pe locul Sărindarilor, propun ca clădirile înconjurătoare să servească drept muzeu național, adunându-se sub același acoperiș toate secțiunile răspândite azi în localuri nedemne și cu totul nepotrivite menirii lor. Propunerea de față va fi bine primită, cred, și de d-l ministru Haret. În raportul către M. S. Regele, d-sa face în două rânduri asemenea aluziuni, fără însă să dea gândului său dezvoltarea cuvenită și soluțiunea pentru împlinirea lui. Dar deși cu totul nelămurit asupra acestui punct, totuși d-l ministru înscrie la capitolul „lucrărilor care sunt a se face în curând“ (pagina 407) și „înființarea unui muzeu special de artă religioasă, luându-se poate pentru acest

scop, biserica Stavropoleos“. Și mai puțin fericit se exprimă d-sa la p. 364, unde, vorbind de Muzeul religios și de cel de artă națională, adaugă: „poate chiar ar fi nimerit ca ambele muzee să fie unite într-o singură instituțiune, pentru care biserica Stavropoleos, reparată și restaurată, ar servi ca un cadru admirabil“. Bisericiuța servind drept încăpere pentru două muzee, este inadmisibil! Cadrul ei este prea mic chiar numai pentru colecția religioasă. Într-însa nu se vor putea pune decât câteva din odăjdiiile și obiectele sfinte cele mai frumoase din colecție; acelea însă numai care de obicei se află într-o biserică, și nimic mai mult. Nu deci drept cadru, ci ca centru al unui muzeu va trebui luată biserica. Cele patru laturi ale clădirii ce s-ar ridica în jurul bisericii ar servi pentru diferitele secțiuni ale unui adevărat Muzeu național, un depozit al tuturor rămășițelor și produselor noastre artistice. Clădirea, după cum am spus, ar fi în stilul vechi românesc, cum l-am mai apucat pe la începutul secolului trecut. Înspre stradă, o fațadă simplă, dar impunătoare: un brâu despărțitor între caturi, chenari în jurul ferestrelor și alte puține ornamente sub streșina cea largă; în curte, un pridvor cu arcade, sprijinite pe coloane frumos sculptate. Două din aripile zidirii ar fi întrerupte prin porți boltite; deasupra celei dinspre Calea Victoriei s-ar înălța o turlă, întrerupând astfel monotonia liniei drepte. Bisericiuța, în mijlocul verdeții și închisă în cadrul pentru care a fost făcută, ar da întregului complex însemnătatea unei oaze binefăcătoare și instructive totodată, în mijlocul Bucureștilor chiar. Înfățișându-se astfel, Muzeul național ar căpăta influența pe care trebuie să o aibă, dar pe care nu a exercitat-o până în prezent o asemenea instituție de cultură. După ce orbește am cheltuit milioane și prin proiectele cele mai grandioase am ademenit arhitecți străini, fără nici un rezultat, cred că a sosit vremea să ne cumițim, oprindu-ne la planuri mai modeste dar posibil de realizat, cum ar fi de pildă acesta. Căci statul ar putea să stabilească numai planul întregii clădiri, mărginindu-se deocamdată la executarea unei părți numai a lucrării, a fațadei în primul rând. Cheltuielile astfel repartizate ar fi lesne suportate de bugetele anuale. Începutul odată făcut, după ce statul va fi ridicat prima aripă, am convingerea că nu vor întârzia să

vină în ajutor și daniile particularilor. Mulți, desigur, vor fi amăgiți să clădească câte o secție a muzeului, care, purtând numele donatorului, ar eterniza într-un mod atât de strălucit fapta cea bună (...). Am plătit prea scump încercările nechibzuite de până acum, pentru a nu trage cel puțin un folos din ele. Să nu se ia deci o hotărâre parțială pentru Stavropoleos, înainte de a se fi conceput un plan definitiv, îmbrățișând toate așezămintele noastre de cultură. Am comite o greșală nouă și neiertată – contra căreia se vor găsi însă destule voci care să se ridice – dacă am construi, după cum au anunțat unele ziare, o galerie provizorie de fier și sticlă, pentru Muzeul religios, în jurul Zlătarilor. Să-și dea dar bine seama de marea răspundere ce o poartă, aceia care au ultimul cuvânt în chestiuni atât de însemnate.

*

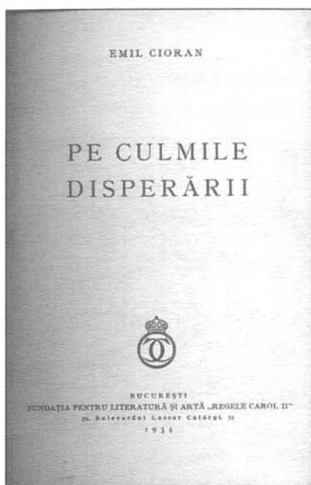
Adaos din 1936. S-au reprodus întocmai și aceste prime articole cu caracter muzeografic – de acum 33 de ani – deoarece, din cauza noii dărăpănări a bisericii încă neterminate, chestiunea mutării ei devine din nou actuală, după cum se vede din concluziile cu care se încheie acest volum. Frescele dinspre nord sunt scorjite de intemperii, iar cele dinspre sud decolorate de soare, brăurile și alte părți ale tencuielii măcinate, reclamând o grabnică reparație. Interiorul bisericiuței n-a fost terminat. Strivită cum este între palatele bancare și disproporționat de înalta nouă clădire – așa zisul muzeu – bisericiuța e cu totul pierdută în acest mediu nepotrivit. De aceea propun din nou ca ea să fie transportată – mijloacele tehnice fiind azi și mai perfecționate – în curtea centrală a muzeului, sau, de nu se poate muta, să fie reclădită la noua sa destinație, unde i se va da cadrul convenit și o nimerită utilizare, după cum se arată în concluzii.

Andrei Pippidi, *București: istorie și urbanism*,
Editura DominoR, Iași, 2002, pp. 93-101

Vechea Biserică Stavropoleos

PATRIMONIU

Emil CIORAN, *Pe culmile disperării*

Fundația pentru Literatură și Artă „Regele Carol II”, București, 1934

Oricât m-aș fi zăbătut eu în această lume și oricât m-aș fi separat de ea, distanța dintre mine și ea n-a făcut decât să mi-o facă mai accesibilă. Deși nu pot găsi un sens în lume, un sens obiectiv și o finalitate transcendentă, care să arate înspre ce evoluează lumea și la ce ajunge procesul universal, varietatea de forme a existenței a fost totuși în mine un prilej de veșnice încântări și tristeți. Am avut momente când frumusețea unei flori a justificat în fața înțelegerii mele existența unei finalități universale, precum o pată în puritatea unui azur a fost de natură a-mi atâta verva pesimistă. Cei ce interiorizează peste măsură, descopăr în cel mai insignifiant aspect al naturii o revelație simbolică.

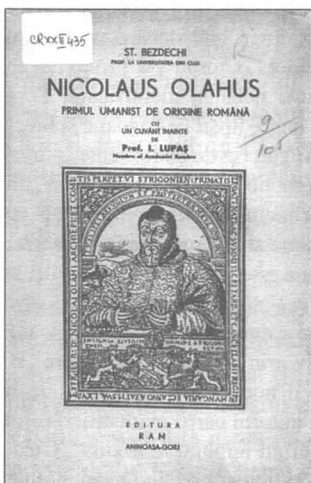
Oare tot ceea ce am văzut eu în viața mea, să port în mine? Mă sperie gândul că toate peisajele, cărțile, femeile, vulgaritățile și viziunile sublime s-au condensat într-un creier și că o parte din trecutul umanității s-a actualizat într-o biată conștiință...

Primele poeme ale lui Tristan Tzaraurmate de *Insurecția de la Zürich* prezentată de Sașa Pana

Editura Unu, București, 1934

Verișoară, fată de pension, îmbrăcată în negru, guler alb./Te iubesc pentru că ești simplă și visezi/Și ești bună, plîngi, și rupi scrisori ce nu au înțeles/Și îți pare rău că ești departe de ai tăi și că înveți/La Călugărițe unde noaptea nu e cald./Zilele ce au rămas pîn-la vacanță iar le numeri/Și ți-aduci aminte de-o gravură spaniolă/Unde o infanță sau ducesă de Braganza/Stă în rochia-i largă ca un fluture pe o corolă/Și se-amuză dînd mîncare la pisici și așteaptă un cavalier/Pe covor sînt papagali și alte animale mici/Păsări ce-au căzut din cer/Și lungit lîngă fotoliul ce-i în doliu/Jos – subțire și vibrînd – stă un ogar –/Ca o blană de hermină lunecată peste umeri./Dînsa vrea să o ridice dar/Își aduce aminte și își mîngîie colierul de pe gît/Pentru că zărește cavalierul – și atît:/Se apropie de bancă sora Beatrice sau Evelina/Profesoară de istorie sau de greacă și latină/O, de ce cînd se apropie vacanța/O, de ce trec zilele așa de rar.../Frunzele și florile cad ca foile din calendar;/Viața-i tristă, dar e totuși o grădină!...

(Verișoară, fată de pension)

St. BEZDECHI, *Nicolaus Olahus – primul umanist de origine română*

Cuvînt înainte de prof. I. Lupaș, Editura Ram, Aninoasa-Gorj, 1939

... cînd, nu de mult, colegul I. Lupaș ne-a revelat, nouă celor care nu știam de existența lui, personalitatea puternică și luminoasă a lui N. Olahus, trăitor prin prima jumătate a veacului al XVI-lea, și ne-a făcut cunoscută în linii mari figura acestui cel dintîiu mare european de sînge românesc, cu o adevărată încântare am căutat să prind prilejul spre a mă documenta mai amplu asupra acestui prim umanist al nostru, fecior al boierului Stoian din Argeș, refugiat la Sibiu.

Cum să nu fii cuprins de fiorii unei sfinte emoții cînd stai și te gîndești că, în vreme ce la noi, oamenii, din pricina veșnicelor lupte sau băjenii la care erau expuși, nu aveau răgaz să se familiarizeze nici cu buchile, în capitala Țărilor de Jos, unul de-ai noștri, sftenic respectat și iubit al sorei lui Carol Quintul, ținea corespondență întinsă cu Erasmus, prințul umanistilor, și juca rolul unui adevărat mecenat al literelor în toată Europa Centrală?

ISTORIA CĂRȚII

Căderea după Cioran – un proiect de reconstrucție filosofică

Despre E. Cioran s-a scris în numeroase registre. Cu preponderență i s-a imputat trecutul *verde, deocheat*, cum spune Marta Petreu, de parcă aceasta ar fi fost unica sa calitate. Despre Cioran *filosoful* au scris însă puțini autori, poate și pentru că e greu să asociezi unei construcții filosofice toate *contaminările* doctrinare care i-au marcat opera. Portretul unui E. Cioran aflat sub incidența „căderii“, având o conștiință încărcată, vinovată și chiar *nefericită*, analizează criticul și filosoful Ionel Necula în lucrarea *Căderea după Cioran*, apărută în 2005, la Editura Ideea Europeană (aparținând Grupului Editorial „Contemporanul. Ideea Europeană“, director Nicolae Breban, consilier Aura Cristi). Lucrarea, însoțită de câteva instantanee fotografice sugestive, urmărește, cvasi-cronologic, destinul unui scriitor care și-a asumat *conștient* o anumită experiență rațională a devenirii umanului. De altfel, critica franceză, de regulă zgârcită cu aprecierile, mai ales la adresa unor *meteci*, l-a asociat pe Cioran cu moralistii francezi. Rădăcinile scepticismului său vin pe filiera Socrate, Diogene, Pascal, autorul având îndrăzneala de a depăși sentimentul Facerii, trecând direct la Cădere, odată cu actul dobândirii conștiinței de sine. Actul *căderii*, interpretat de Cioran drept un *păcat metafizic*, reprezintă rezultatul abandonării purității inițiale, a pierderii „cheii paradisiului“. Răscumpărarea vinovăției se face prin asumarea păcatului și acceptarea suferinței, din perspectiva misticii și a sfințeniei.

Citită în această cheie, opera lui Cioran poate fi asociată cu o nouă abordare a filosofiei înseși. Adept al ideilor lui Nae Ionescu, Cioran abandonează idealul filosofului-dascăl și caută sensul „ultim“ al filosofiei, meditația nemijlocită, în tradiție presocratică. Cu riscul „ratării“, Cioran își propune de la început să recompună o lume inițială „ce gândea în basme și vorbea în poezii“, și să restaureze autoritatea Logosului, nealterat de ipostaze publice, oratorice sau rapsodice.

Filosofia practică la Paris de E. Cioran, diferită de cea din țară, dar nu fundamental opusă, este o *panoramare egocentrică*, fragmentară și *apoftegmatică* a discuțiilor legate de destinul uman. Prototipul filosofului risipitor, la modul absolut, a cărui operă se یرهște în oralitate și scânteieri geniale, rămâne Petre Țuța, cel despre care Cioran mărturisea: „Este singurul geniu adevărat pe care l-am întâlnit vreodată“ (Cioran, *Caiete*, I, p. 270). Spre deosebire de Țuța, obligat de împrejurări potrivnice să-și consume geniul în pușcărie sau în anonimatul cetățean bucureștean, E. Cioran are privilegiul de a-și expune într-un mediu cosmopolit și într-o limbă de o înaltă finețe culturală, ideile, astfel încât dezamăgirile și obsesiile sale au schimbat însuși statutul filosofiei moderne, infuzându-i exact atâta subiectivitate de câtă avea nevoie pentru a se întoarce la rosturile sale inițiale.

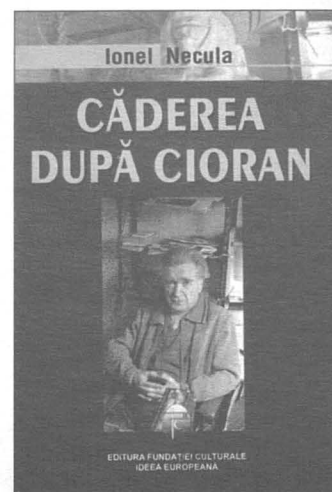
Experimentat printr-o serie de lucrări anterioare (*Emil Cioran – sceptic nemântuit*, *Aurel Cioran – fratele din leproserie*, dar și prin analiza operei lui Ion Petrovici: *I. P. – în vizorul securității și I. P. – un capitol de filosofie românească*), Ionel Necula (n. 1950, comuna Liești, jud. Galați), autor ce trăiește la Tecuci, urmărește *pas cu pas* biografia lui Cioran, refăcând atât tabloul familial, cât și, pe cât posibil, experiențele spirituale trăite în exil. Sursele de inspirație fundamentale rămân scrierile lui Cioran, în special *Caietele*, dar și interviurile, atât cu autori din

țară, cât mai ales cele acordate unor exegeți din străinătate. Exemplare rămân lucrările *Pro și contra Emil Cioran* (Ed. Humanitas, 1998), *Țara mea* de Emil Cioran (Ed. Humanitas, 1996, reeditare a volumului *Mon pays*, apărut la Paris în anii '50), *Privilegiați și năpăstuiți. Scrisori către Arșavir Aterian* (Ed. Institutul European, 1992), dar și lucrările unor memorialiști, precum Sanda Stolojan, *Nori peste balcoane* (Ed. Humanitas, 1996) sau Monica Lovinescu, *La apa Vavilonului* (vol. I, Ed. Humanitas, 1999).

Dintre cărțile lui Cioran însuși, invocate în acest demers, suplimentar față de amintitele *Caiete*, amintim: *Despre neajunsul de a te fi născut*, *Pe culmile disperării*, *Scrisori către cei de acasă*, *Singurătate și destin*, *Lacrimi și sfinți*, *Mărturisiri și anateme*, *Tratat de descompunere* ș.a.

Dacă despre familia scriitorului, anturajul parizian în care și-a desfășurat existența, relația cu editorii și criticii, lăsăm cititorului prilejul de a-și exercita spiritul de curiozitate, nu trebuie să ignorăm un aspect cu totul special al gândirii sale, numit de Ionel Necula cu un termen ad-hoc – „cioranizarea“. În accepția autorului studiului, „cioranizarea“ este o formă inedită de filosofare, o abordare în cheie tragică a motivului disperării. Deși, trebuie să recunoaștem, în limba română cuvântul *cioară*, cu derivatele sale, inclusiv invocatul „cioranizare“, poate avea și un sens peiorativ, faptul că un concept filosofic poartă numele celui ce l-a creat este meritoriu. Asta ne aduce aminte de cuvintele lui Nae Ionescu, care spunea în 1923: „Cel care se va uita în ochii lui Descartes și îi va spune «Eu sunt» va fi un mare gânditor. Chiar dacă o va face în românește sau pe țigănește.“ (!) Evident, Cioran s-a pronunțat în limba franceză, pe care și-a însușit-o până la identificare. Spre deosebire de Kant, spirit matematic, lucid, lipsit de frisoane subiective, Cioran își asumă deliberat toată galeria de sentimente individuale. Ionel Necula acordă, în cartea sa, noțiunii de *cioranizare* „un sens vitalist fecund, ce surprinde zbuciumul lumii împreună cu toată neliniștea subiectivă și toată gama stărilor de spirit“ (*op. cit.*, p. 44). Într-un sens larg, *cioranizarea* este adaptarea, la condițiile locale, a francezescului *mal de siècle*.

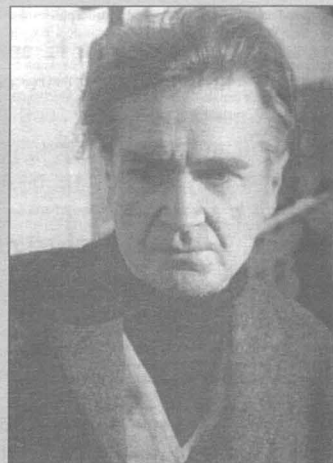
Meritul cărții este și acela de a evita, cu eleganță, capcana politicului. E. Cioran e privit exclusiv prin prisma gânditorului. „E. Cioran – un amateur du désastre“, îl numea academicianul Jean d'Ormesson pe compatriotul nostru, autorul cărții evidențiind rolul de Casandră al lui Cioran, cel „cu verbul înmuiat în toxină“. Cică-litor, cobitor, piază rea, E. Cioran a anticipat crizele Occidentului, inclusiv ceea ce s-ar numi „sfârșitul istoriei“, punctul ultim al căderii. Cu adăugirea că la o nouă ediție ar putea fi evitate și unele greșeli tipografice, cartea rămâne un reper editorial în analiza operei lui Cioran. (*M. NENCESCU*)

Centenar EMIL CIORAN

Emil Cioran – un veac de lehamite românească

Ce rămâne în conștiința publică după trecerea în eternitate a lui Emil Cioran? Unii ar vrea să domine scandalul. Regizorul Sorin Ilieșiu, colaborator al lui G. Liiceanu în realizarea celebrului film documentar despre Cioran, filmat la Paris în 1993, cerea, nici mai mult nici mai puțin, decât „o anchetă penală internațională” pentru a stabili cine se face vinovat de „înstrăinarea arhivei Cioran”. Cum totul s-a dovedit a fi o simplă vânzare, fără să existe și documente oficiale în acest sens, cererea a căzut în desuetudine. Alții au câștigat o avere de pe urma lui Cioran. Doamna Laurence Tacou, al cărui tată, emigrant român cu sânge machedonesc, a fost, între alții, editor și confesor al lui Cioran, ar fi câștigat 300.000 de euro dintr-o tranzacție cu prea multe semne de întrebare ca să nu stârnească suspiciuni. Doamna Eleonora Cioran, cumnată a scriitorului, ca văduvă de frate, s-a ales și dânsa cu puțin peste 10% din suma totală licitată din vânzarea unor obiecte personale. Dl Liiceanu, deși a avut manuscrisele lui Cioran la dispoziție mai bine de doi ani, a pierdut dreptul de preemțiune, prin cumpărarea spectaculoasă a dlui Brăiloiu și donația *gratuită* către Academia Română. Totul a plecat de la faptul că Emil Cioran, spre deosebire de C. Brâncuși, *nu a lăsat testament*. Să fi bănuțit el câte ceva despre spiritul românesc? Realitatea este că Cioran a fost un scriitor *de export*, un bun de care România s-a dezis oficial mai bine de patru decenii. De la propaganda oficială promovată de adepții cominterniști în anii '50, care i-au negat opera cu desăvârșire, la sofisticatele analize privind procentul de *verde* în sângele „scepticului de serviciu” practicate de noii propagandiști stipendiați de Societatea Soros, critica românească, cu meritorii excepții, rămâne încă datoare lui Cioran. Excepție fac și autorii promovați în acest grupaj. Și nu sunt singurii. Analiza operei lui Cioran, dincolo de patimi, și cu suficientă *empatie* care să depășească lehamitea ce răzbate din scrierile sale, este o sarcină pentru viitorii critici și analiști. La fel cum posteritatea lui L. Blaga s-a constituit târziu, după moartea poetului, sau cum spiritul lui C. Noica mai este invocat de puțini dintre foștii apropiați – între care cel mai consecvent rămâne academicianul Al. Surdu – și E. Cioran are nevoie de timp pentru a intra în conștiința publică.

Nu prin panourile ce au invadat orașul – oare cine le plătește și de ce? – va deveni Cioran un scriitor iubit de români, ci prin exegeza care va explica, în parte, și *lehamitea* lui Cioran față de români și România. Iar asta este o sarcină a viitorului.

CRONICAR

O licitație și mai multe semne de întrebare

În preajma centenarului Emil Cioran (8 aprilie 1911, Rășinari – 20 iunie 1995, Paris), Casa de Licitație „Binoche et Giquello”, specializată în valorificarea de manuscrise, autografe și obiecte personale provenind de la personalități, a organizat la Hotelul Drouot Richelieu din Paris, templul francez al licitațiilor, o sesiune de vânzare de manuscrise. În total, au fost licitate 95 de loturi – între care piese provenite de la mari scriitori contemporani, precum Valéry, Sartre, și chiar de la poetul Gherasim Luca, considerat teoretician al suprarrealismului. Finalul glorios al sesiunii a aparținut lui Emil Cioran, cu un lot de 122 de piese, majoritatea manuscrise, respectiv *corespondența* cu fratele său aflat în țară, Aurel. Nu au lipsit nici câteva obiecte care de obicei nu sunt licitate, precum *Diploma de bacalaureat*, sau câteva dintre numeroasele *Carnete de student*, întârziat, ale lui Cioran. Piesa de rezistență a constituit-o însă o variantă a manuscrisului lucrării *Îndreptar pătimas*, al cărui preț de pornire a fost de 8–10.000 de euro. Celelalte piese ale colecției nu au fost evaluate la mai mult de 500–600 de euro fiecare, potrivit presei franceze. În plus, organizatorii au ținut să sublinieze – poate pentru a atrage mai mulți cumpărători – că autorul, trăitor la Paris încă din anii '40, a străbătut în tinerețe o experiență fascistă, amănunt cu totul exterior licitației.

Surpriza a plecat de la faptul că, în ciuda evaluării inițiale destul de modeste, autoritățile române au rămas mult timp fără reacție în fața acestui eveniment. Cu toate că suma licitată nu depășește nivelul unei „borduriade” de sector, *nimeni* nu a părut sensibil la ideea recuperării „operei” cioraniene (în fapt, un segment, e drept important, dintr-o operă cu totul vastă și având alte valențe decât cele relevante de piesele scoase la licitație).

Într-un cuvânt, întreaga „colecție Cioran” a fost adjudecată de un singur licitator, omul de afaceri român *George Brăiloiu*, care la chiar câteva zile de la cumpărare a donat manuscrisele, *cu titlu gratuit*, Academiei Române.

În ciuda a numeroase semne de întrebare stârnite de această licitație – perfect legală, se pare, din punctul de vedere al autorităților franceze, care au încasat numai din impozite frumoasa sumă de 105.000 euro – câteva întrebări au rămas, totuși,

fără răspuns: 1) cum au ajuns o parte din manuscrisele cioraniene *la tomberon*, fiind recuperate de o îngrijitoare mai atentă care a făcut ulterior avere din vânzarea lor; 2) cât de legală a fost scoaterea din țară a unor piese din Arhiva Cioran, ce s-au regăsit inclusiv pe lista de licitație; 3) cine sunt intermediarii și, mai ales, beneficiarii unei asemenea *afaceri*, mai puțin comună în spațiul cultural românesc.

În lipsa unor răspunsuri specifice, vom constata că suma totală, declarată de câștigător, pentru adjudecarea manuscriselor, a fost de 500.000 de euro, bani acoperiți integral din fonduri proprii de un român ce nu are nici o legătură cu mediul cultural și scriitoricesc.

Prezent pe data de 12 aprilie a.c. în Aula Academiei Române, unde în prezența dlui acad. Marius Sala, vicepreședintele înaltului for științific, și a dlui acad. Florin Filip, directorul general al Bibliotecii Academiei, dlui George Brăiloiu i s-a decernat, în cadrul solemn, înalta diplomă „Distincția academică”. Cu acest prilej, i-am adresat dlui Brăiloiu câteva întrebări, la care d-sa a avut amabilitatea să ne răspundă *cu titlu exclusiv*:

Î: *Ce motivație dați gestului dumneavoastră generos?*

G.B.: Gestul meu se dorește a fi un simbol, într-o lume care are nevoie de simboluri.

Î: *Ce alte instituții din țară v-au contactat pentru această donație?*

G.B.: Am fost sunat, la telefon, de ministrul Culturii, dl Kelemen, care m-a felicitat pentru gestul meu, dar ceea ce a contat a fost solicitarea dlui acad. Eugen Simion, care m-a încredințat că de aici înainte Academia Română va valorifica cum se cuvine moștenirea Cioran.

Î: *Ați premeditat gestul dumneavoastră?*

G.B.: Hotărârea de a licita am luat-o spontan. Am citit în presa franceză despre licitație și mi-am trimis agentul – eu mă aflu la New York – să se intereseze de condiții. M-am înscris în ultima clipă, știut fiind că trebuie îndeplinite anumite condiții privind bonitatea. Principala mea teamă a fost lipsa de timp.

Î: *V-ați gândit, de la început, la o sumă maximă până unde puteați licita?*

G.B.: Nu am avut un plan concret. Am licitat pentru toate piesele, iar la final Casa de licitații a invocat clauza ca un singur client să cumpere tot lotul. Suma totală o știți deja...

Î: *Ce așteptați, în urma gestului dumneavoastră?*

G.B.: Onoarea ce mi s-a făcut prin acordarea distincției academice depășește sfera aspirațiilor mele obișnuite. Nu doresc publicitate, iar acum chiar regret că am acceptat să-mi dezvălui numele și ocupația. Pentru cinstea lui Cioran, ar fi trebuit să-mi păstrez anonimatul.

Acad. Eugen Simion (centru), însoțit de vicepreședintele Academiei Române, acad. Marius Sala, acordă „Distincția academică” dlui George Brăiloiu

George Brăiloiu

Cu precizarea că dl acad. Eugen Simion a promis editarea integrală a operei lui Emil Cioran în colecția „Pleiade”, în limba română, sens în care vor fi valorificate atât manuscrisele recent donate de dl Brăiloiu, dar și cele aflate deja la Biblioteca „Astra” din Sibiu, nu ne rămâne decât să sperăm că un astfel de gest de mecenat cultural se va repeta și în cazul manuscriselor lui C. Noica, scoase astăzi din circuitul public. Sau poate că va trebui să așteptăm o nouă licitație la Hotelul Drouot Richelieu.

CRONICAR

E.M. Cioran – exilul și melancolia

Prof. univ. dr. Iulian BOLDEA

Universitatea „Petru Maior“, Târgu-Mureș

Abstract

Assuming his condition of exile, Cioran investigates the space of a generic universality, liberated from the grip of the national references. The consciousness of exile generates to him a contradictory flow of melancholy, a state which is present on an ontological and literary plan. The role assumed consciously, that of a social marginality, confers to Cioran the right to look skeptically to the social realities. On the other side, Cioran's relations with his native country are included in the category of contradictory, oxymoronic feelings.

Keywords

Negative utopia, metaphysical exile, devaluation of signs, atemporal hybris.

Considerând că opera lui Cioran „prezintă o omogenitate surprinzătoare a temelor și atitudinilor“, Sorin Alexandrescu nu face altceva, într-un capitol din *Prievind înapoi, modernitatea*, decât să enunțe trăsătura esențială a cugetătorului: constanța în reacțiile scripturale, asiduitatea mereu reînnoită în a desemna aceleași teme de meditație, relevanța unui stil care este egal cu sine, recurent, refuzând orice avatar, un stil monadic și, în aceeași măsură, deschis unei pluralități de lecturi. Se știe, apoi, că opera lui Cioran nu este decât o sumă de fragmente, eliberate de orice voință de construcție, fragmente „construite“ deliberat în acest mod, din oroarea filosofului față de orice sistem, față de orice autoritate ontologică sau epistemologică, fie că aceasta se manifestă în lumea reală, fie că se concretizează într-un spațiu al ideilor. Libertatea asocierilor, gustul foarte subtil al paradoxului, ideea dezbatută de morgă imprimă frazei cioraniene tensiunea sa lăuntrică, dinamismul trăirii și al rostirii. Se poate spune, de asemenea, că între biografia și scriitura lui Cioran există numeroase punți, filiații, legături fie subtile, implicite, fie mai aparente. De aici, din acest paralelism biografic/scriitură rezultă și dihotomia tematică ce l-a urmărit pe Cioran mereu; istoria și utopia sunt ambivalențele dihotomice care alimentează, cu o energie sporită, substanța filosofului. Mereu ruinated în fața unei istorii isterizate, utopia e, rând pe rând, aclamată și denigrată. Semnele ei sunt intervertite, după cum istoria este ignorată ori refuzată cu ostilitate. Textul este el însuși scena unei astfel de confruntări, nu lipsite de patetism, între istorie și utopie, fapt exprimat limpede de Sorin Alexandrescu: „Locurile de enunțare ale lui Cioran, aici și acolo, se intervertesc, dar nu-și schimbă valoarea: acum Cioran privește din Paris cu o anume melancolie Bucureștii de acolo. Subiectul se găsește aici sau acolo, mereu în situație de inferioritate față de Celălalt: orice poziție de enunțare este probabil blestemată. Regimul vostru a distrus Utopia, dar ea trăiește mereu pentru voi, pare să spună Cioran, pentru că voi, acolo, nutriți utopia unui aici mai bun; or, noi

știm aici, în Vest, că utopia nu mai există nicăieri în lume. Istoria a urmat un alt curs decât cel visat de Cioran în tinerețe și a dus la crearea unei utopii negative, ceea ce a distrus ideea de Utopie însăși“. Între implicarea activă în istorie (sau mesianismul) din *Schimbarea la față a României* și ignorarea istoriei se circumscrie destinul gânditorului ce va fi pus în fața a două opțiuni decisive, ce îl vor marca definitiv. O primă opțiune e aceea a exilului, acest „non-loc“, cum îl denumește Sorin Alexandrescu. A doua alegere e fixarea în canoanele altei limbi; dezrădăcinării îi urmează o căutare îndârjită a unei noi identități. Sau poate avem de a face aici cu o manevră de camuflare, cu un soi de tehnică a pseudonimului strecurată subtil în strategiile lingvistice oferite de noul idiom? Sorin Alexandrescu crede că e vorba de o agresiune a gânditorului împotriva lui însuși: „Alegerea limbii ca și cea a locului de enunțare este un act de violență îndreptat de Cioran împotriva lui însuși. Scitul care era se împăca greu cu acest idiom rafinat, civilizatul care a devenit regretă proșpețimea limbii pierdute. Discursul nu aderă la om, orice acomodare este o pierdere. «Subjugat» de noua limbă, scitul moare: odată cu limba, se afundă în trecut, devin amintiri peisajele copilăriei și butadele incendiare ale tinereții (...)“.

Exilul a reprezentat, fără îndoială, pentru Cioran, în egală măsură sfâșiere lăuntrică și eliberare, refugiu și dam-nare, resemnare și clamare a unui destin dezrădăcinat. Lipsa de determinații naționale, care este condiția exilatului, pierderea identității pe care o resimte apatridul sunt compensate, într-un anume fel, de regăsirea acestuia într-un spațiu al universalității, al unei umanități generice, eliberată de strânsoarea reperelor naționale. Exilul lui Cioran devine, așadar, tot mai mult un exil cu conotații metafizice, astfel încât termenii de aici sau altundeva își pierd determinațiile strict geografice, căpătând contururi mai degrabă simbolice, cum observă și Sorin Alexandrescu: „*Inapartenența* ar putea încă să exprime o singurătate socială, dorința de un altundeva indefinibil ne face să presimțim un orizont nou, iar exilul metafizic des-

chide discuția asupra ontologicului. Călea care duce de la un fapt istoric concret la drama metafizică e lungă; textele românești arată că ea a fost riguros urmată de Cioran. Trăind *experiența concretă* a exilului și adâncind-o fără încetare, a descoperit în profunzimile ei sensul de exil *metafizic*. Melancolia este, cum observă Sorin Alexandrescu, un topos recurent în fragmentele filosofice ale lui Cioran. Această stare sufletească de o ambiguitate neîndoielnică, cu contururi fluctuante, e alcătuită din plictiseală, din absența ființei iubite ori a unui principiu spiritual cu caracter integrator, din nostalgia a ceva nedefinit și propensiune spre un absolut abia întrezărit, din *urât și dor*. Conștiința exilatului, conștiința unui marginal, în fond, este, astfel, dominată, marcată decisiv de impactul cu fluxul contradictoriu al melancoliei, stare ce instalează ființa într-un spațiu – deopotrivă ontologic și scriptural – de o incertitudine copleșitoare, fapt remarcat de Sorin Alexandrescu: „Operatorul «melancolie» joacă un rol important în gândirea lui Cioran. Am văzut că toți termenii pozitivi situați ca definitorii pentru această gândire se prăbușeau înainte de a putea stabili un univers coerent de semnificație. Melancolia, dimpotrivă, cuibărită în negativ, pare să poată distinge între mai multe *roluri* pe care lui Cioran îi place să le joace, situate toate în *marginalitatea* socială și metafizică, marginalitatea profetului, a ratatului, a exilatului, a scepticului (*le douteur*), rol pe care Cioran și-l atribuie în *La chute dans le temps*“.

Oricâte resorturi psihanalitice ori psihanalizabile i s-ar putea atribui, cert este că *melancolia* este produsul unei agresiuni asupra conștiinței, traumă ce va stăruia în eul abisal al gânditorului și-i va marca scriitura, destinul, felul de a se raporta la lume ori la semenii. Metafora emblematică pentru această postulare a melancoliei ca element generator al ființei și scrisului lui Cioran i se pare lui Sorin Alexandrescu imaginea unui „om singur în spatele unei ferestre, inactiv, privind, nemișcat, lumea mișcătoare, alunecoasă, efemeră, de afară“. E metafora solitudinii absolute, a prezenței eului în fața unei alterități pe care caută să o abolească prin irealizare, prin uitare, prin exercițiul dizolvant, de această dată, al privirii. Condiția de marginal a lui Cioran, de ființă ce refuză cu vehemență orice instituționalizare, schițată de Sorin Alexandrescu în studiul *Cioran a doua zi după revoluție*, este, fără îndoială, una ce presupune și un refuz al modernității. Cioran e un gânditor aflat în răspărul veacului său, un veac al tuturor pluralismelor și simulacrelor. E limpede că Cioran are conștiința relativității propriului discurs, oscilând între marginalitate și universalitate. Din acest unghi, comparația între Cioran și Diogene cinicul nu este deloc lipsită de teme. Și Cioran și Diogene sunt ființe ce-și refuză orice angajament social, ce stau în penumbra socialului, chiar dacă Diogene, spre deosebire de Cioran, are și gesturi spectaculare. Cioran este, s-ar zice, un antimodern prin definiție, ce percepe lumea modernității ca pe o lume a semnelor devalorizate, a simulacrelor, a aparențelor fără conținut, în care discursurile, de o deconcertantă pluralitate și de un copleșitor poli-semantism, nu mai pot fi auzite, percepute, înțelese. De-aici vocația nihilistă a lui Cioran, de-aici radicalismul său antimodern care, însă, nu propune un program compensatoriu, o alternativă lămurită, cum bine precizează Sorin Alexandrescu: „La nivelul tuturor temelor reflecției sale și, deopotrivă, la nivelul scriiturii sale, Cioran nu opune unei modernități atât de disprețuite nici o valoare postmodernă, nici o alterna-

tivă afirmativă, fondată pe o altă dinamică socială, ci niște valori net antimoderne, inspirate de o eternitate fără transcendență și de o înțelepciune în care credința nu s-a manifestat niciodată“.

Una dintre aporiile ce au devenit aproape locuri comune în receptarea operei lui Cioran este raportul dintre integrare și înstrăinare, dintre identitate și ruptură în opera gânditorului. Marele singuratic și marele sceptic de serviciu al epocii noastre, Cioran a exprimat, în aforismele sale, nepuțința funciară de a se atașa unei identități naționale ferme, într-o proiecție afectivă deziluzionată, în care refuzul fixării se traduce într-o nevoie fundamentală de căutare a propriilor rădăcini, chiar dacă acestea se identifică adesea cu neantul ontologic: „Când te gândești la celelalte țări mici, care n-au făcut nimic și se complac în inconștiență sau într-un orgoliu vid, nejustificat, atunci nu-ți poți reține admirația pentru luciditățile României, căreia nu-i e rușine să-și bată joc de ea însăși, să-și scutească neantul în autodispreț sau să se compromită într-un scepticism dizolvant“. Foarte ilustrativ pentru această dialectică a identificării și distanțării de imaginea identitară a patriei sale este volumul *Mon pays (Țara mea)*, apărut în ediție bilingvă la Ed. Humanitas, în 1996. „Specialist al obsesiilor“, așa cum se și recunoaște, Cioran mărturisește, în *Mon pays*, obsesia identitară românească, pasiunea pe care o nutrea, în acea perioadă, pentru propria sa țară, cu destinul său marginal, cu geografia sa istorică deteriorată de vitregia unui hybris atemporal și metafizic: „Eram departe de-a fi împlinit treizeci de ani, când s-a întâmplat să fac o pasiune pentru țara mea; o pasiune disperată, agresivă, din care nu exista scăpare și care m-a hărțuit ani de-a rândul. Țara mea! Voiam cu orice preț să mă agăț de ea – și nu aveam de ce să mă agăț. Nu-i puteam găsi nicio realitate, nici prin prezentul și nici prin trecutul ei. Plin de furie, îi atribuiam un viitor, i-l născoseam, îl înfrumusețam, fără să cred o clipă în el. Am sfârșit prin a-l ataca, acest viitor, prin a-l urî: am scuipat pe utopia mea. Ura mea iubitoare și delirantă era așa-zicând lipsită de obiect; țara mea se transforma în pulbere întâlnindu-mi privirea“. Atașamentul față de propria sa țară este, pentru Cioran, din specia acelor sentimente paradoxale, contradictorii și oximorone, în care iubirea și ura, atracția și respingerea se întrepătrund până la indistinție. Pasiunea sa adesea denigratoare nu are drept finalitate decât asumarea de către propria sa țară a unui destin care să iasă din conul de umbră al anonimatului istoriei. Forța, vitalitatea, grandoarea sunt mai degrabă proiecții ale unei voințe de legitimare istorică a propriei națiuni: „O voiam puternică, fără de măsură, nebună, asemeni unei forțe malefice, unei fatalități ce ar fi făcut să tremure lumea, și ea era mică, modestă, lipsită de atributele care alcătuiesc un destin. Când mă aplecam asupra trecutului ei, nu descopeream decât servitute, resemnare și umilință, iar când mă întorceam către prezent, mă întâmpinau aceleași defecte, unele deformate, altele rămase intacte. O cercetam fără cruțare și cu o asemenea frenezie de a descoperi în ea *altceva*, încât frenezia aceasta mă făcea nefericit, atât era de *clarvăzătoare*“.

Între orgoliul vizionar și transfigurator al tânărului filosof și destinul mediocru al țării din care face parte distanța este considerabilă. De fapt, Cioran nu face altceva decât să contureze, în cărțile sale de început, un chip ideal al României, mai degrabă o proiecție ideală, o geografie utopică, întreținută și susținută de elanul său vizionar: „Am ajuns

atunci să înțeleg că țara mea nu rezistă în fața orgoliului meu, că oricum, confruntată cu exigențele mele, ea se dovedea neînsemnată. Oare nu atunci am ajuns să scriu că așa fi vrut să se întâlnească în ea «destinul Franței și populația Chinei»? (...) În loc să-mi îndrept gândurile spre o aparență mai consistentă, m-am atașat de țara mea, presimțind că ea urma să-mi ofere pretextul unor chinuri nesfârșite și că, atâta vreme cât aveam să visez la ea, voi avea la dispoziție un nesecat izvor de suferință. Găsisem și aveam la îndemână un infern inepuizabil, în care orgoliul meu putea să ajungă la exasperare *pe socoteala mea*“. Atașamentul pentru România este perceput ca o sancțiune gnoseologică, ca o formă de donquijotism și de profetism iluzoriu. Țară fără destin, România nu e mai puțin un produs ideologic al unor conștiințe ce își caută propria legitimitate ontologică prin asumarea legăturii indisolubile cu țara lor („Iar iubirea aceasta devenea o pedeapsă pe care o reclamam împotriva mea și un donchihotism feroce. Discutam în sfârșit despre soarta unei țări fără de soartă: am devenit, în sensul propriu al cuvântului, un profet în pustiu“). Identitatea filosofului e legată până la exasperare de cea a spațiului matricial care îi legitimează fervorile și disperările. Referindu-se, în *Mon pays*, la *Schimbaria la față a României*, Cioran își radiografiază cu luciditate obsesiile și trăirile excesive pe care destinul propriei țări i le-a provocat. „Setea de inexorabil“ din care au pornit pasiunile pătimeșe ale filosofului, torturile și vegherile sale, care seamănă tot mai mult, cum se precizează „cu ale altcuiva“, din unghiul distanțării temporale și afective, îl transpun pe Cioran într-un spațiu al raționalității care discernе, în oglinzile trecutului, chipul tulburat al adolescentului însetat de absolut și dezgustat de certitudini: „Am scris în vremea aceea o carte despre țara mea: pesemne că nimeni nu și-a atacat țara cu o violență asemănătoare. A fost elucubrația unui smintit. Însă în negațiile mele era o asemenea flacăra, încât acum, după trecerea anilor, mi-e greu să cred că nu fusese o iubire răsturnată, o idolatrie pe dos. Era, cartea aceea, asemenea imnului unui asasin, era teoria fâșnită din rărunchi a unui patriot fără patrie. Pagini excesive, care au permis unei alte țări, dușmane alei mele, să le folosească într-o campanie de calomnie, și, poate, de adevăr. Puțin îmi păsa! Mi-era sete de inexorabil. Și până la un anumit punct îi eram recunoscător țării mele pentru că îmi dădea un prilej de chin atât de formidabil. O iubeam pentru că nu putea răspunde așteptărilor mele. Era un ceas bun: credeam în prestigiul pasiunilor nefericite“.

Aporiile identitare care dau relief scrierilor lui Cioran au un conținut fluctuant, fiind născute din unduirile paradoxului și din alcătuirile baroce ale oximoronului. Iubirea presupune și revolta sau ura, după cum atașamentul are drept corolar necesar repulsia ori implicarea pasională resentimentară: „Îmi plăcea nespuse să fiu pus la încercare: și încercarea supremă îmi părea tocmai faptul de a mă fi născut în țara mea. Însă adevărul este că în vremea aceea aveam o nevoie neostoită de nebulie, de nebulie îngemănată cu acțiunea. Simțeam nevoia să distrug. Îmi petreceam zilele prefirând în minte imagini ale nimicirii totale“. De la ura compensatorie față de destinul minor al țării din care s-a născut, Cioran trece la ura față de sine, ce transpare cu deliberare în mai toate aforismele sale. Identitatea sa spartă, ilegală, se legitimează tocmai prin această dualitate fortuită pasiune/detașare, ce conferă originalitate întregii opere a lui Cioran, după cum revelațiile urii și ale exasperării de a fi

reprezintă liantul unei filosofii resentimentare și, în același timp, de o luciditate necruțătoare: „Așa s-a întâmplat și cu mine: am devenit centrul urii mele. Îmi urăsem țara, urăsem pe toată lumea și întreg universul: nu mai îmi rămâne decât să mă urăsc pe mine: ceea ce am și făcut pe calea ocolită a disperării“.

Nevoia de legitimitate a unei identități se configurează, astfel, la autorul *Schimbarii la față a României*, tocmai din conștiința unei rupturi, a unei frustrări identitare ferme; identitate și ruptură sunt termenii unei ecuații ontologice și gnoseologice indisolubil legate de paradoxurile unei gândiri ce se naște din negație mai degrabă decât din afirmație, din entuziasm nihilist mai curând decât dintr-un optimism metafizic.

O categorie destul de bine reprezentată în istoria filosofiei e cea a filosofilor esopici sau resentimentari. Filosofia esopică e „filosofia celor care au filosofat din resentiment, a bolnavilor și malformațiilor din istoria filosofiei“, scrie Gabriel Liiceanu în *Junalul de la Păltiniș*. A acelor filosofi a căror gândire a fost puternic influențată de boală, de meschinăriile și mizeriile trupului (Kierkegaard, Schopenhauer, Nietzsche, Sartre, Jaspers). Ca să nu mai vorbim de Socrate, care a avut și el parte de numeroase răzvrățiri ale corpului. Unul dintre acești mari bolnavi, ale cărui maladii, umori și metehne i-au indus un mod cu totul particular de a filosofa, e Cioran. Cum se reflectă tribulațiile trupului în paginile aforistice ale lui Cioran, care e raportul dintre rană și literă, relația dintre ulcerare și gând? Ce proporție se stabilește între revelațiile gândirii și avatarurile trupului, între elevația meditației și prăbușirea în abisul corporalității? Boala, suferința, durerea, constituie, în fond, pentru Cioran, revelatorul conștiinței, sunt elemente catalizatoare ale ideții filosofice. „Cariera de suferind“ a lui Cioran, începută de timpuriu, se înscrie în datele unei personalități care își așază deliberat ideile și idealurile sub semnul psihosomaticului maladiu. Marta Petreu radiografiază corect cariera de pacient a lui Cioran: „Fără loc de muncă (nu uit excepția din 1936–1937, Liceul «Andrei Șaguna» din Brașov), fără o meserie definitivă, fără venituri, fără proprietate, fără cetățenie și fără patrie, deci definibil mai ales prin negații, Cioran a avut în schimb o bogată recoltă de simptome maladive și de boli. O carieră de suferind, altfel spus, și o identitate de bolnav, prin care și-a scuzat nu o dată umilitatea – în propriii săi ochi – inactivitate. La fel, nu o singură dată Cioran s-a declarat liber de orice influență livrescă și fasonat în întregime de bolile și de fiziologia sa dereglată“. Pentru Cioran, boala nu este însă doar degringoladă a organelor sau degradare insidioasă a trupului. E, mai curând, semnul unei treziri a spiritului, revelație a lăuntrului esențial al ființei, ea, maladia, nefiind lipsită de o anume „fecunditate spirituală“, cum observă filosoful. Iar această accepțiune a bolii e prezentă chiar din prima carte, *Pe culmile disperării*, unde, subliniază Marta Petreu, „boala este prezentă de la început până la sfârșit, conținutul cărții fiind format din chiar descoperirile metafizice pe care tânărul autor le-a făcut datorită maladiiei. Suferința a lucrat în el radical, trezindu-l din somnul organic, din beatifica inconștiență a vârstei și din aromitoarea naivitate a sănătății, pentru a-l transborda într-o stare care i-a flatat orgoliul: luciditatea“. Nu atât inventarul bolilor lui Cioran e demn de interes, cât, mai ales, modul în care aceste boli, simptome sau înclinații maladive se răsfrâng asupra ideții filosofice. Glisajul

insinuant din domeniul dereglării organice înspre perimetrul conceptului *trăit*, asumat cu fervoare e cu totul revelator pentru destinul filosofului român de expresie franceză.

Boala care l-a urmărit pe Cioran toată viața, ce și-a pus amprenta deopotrivă asupra ritmului vieții și al creației e, însă, insomnia, boală ce decurge dintr-un exces de luciditate și care, precum într-un cerc vicios, amplifică enorm această stare de luciditate, împingând-o la limita suportabilității. Somnul e echivalent cu speranța, în timp ce insomnia predis-pune la disperare. Somnul reprezintă starea indiviziunii funciare a ființelor, insomnia, ca și suferința în general, e un mod de separare, un „principiu de individualitate”, astfel încât dacă un corp esențialmente sănătos îl integrează pe individ în mecanismul vieții și al naturii sale umane, boala reprezintă un element de excludere din teritoriul vitalului, o modalitate de separare a omului de propria sa viață, o individualizare drastică a sa. Filosofia autentică, vie, revelatoare decurge, o spune răspicat Cioran în *Pe culmile disperării*, din exercițiul agonal și tragic al bolii, din labirintul fremătător al trupului, după cum spiritul nu e decât expresia sublimată a unei dereglări, a unei disproporții sau insuficiențe organice („Tot ce e profund în lumea aceasta nu poate răsări decât din boală”). Din această asumare și ilustrare a beneficiilor spirituale ale bolii decurge și reacția filosofului la adresa sentimentalelor și a calofiliilor care își camuflează sentimentele autentice, trăirile intense și profunde sau le înlocuiesc cu sentimentalisme de paradă, cu estetisme fără fundament. Iată de ce, pentru Cioran ceea ce contează cu adevărat e reflecția filosofică, „expresie organică și personală ce urmează fluctuațiile și variațiile dispoziției nervoase și organice”, cum se exprimă filosoful. E limpede așadar că avatarurile corporalității, tribulațiile trupului măcinat de boală reprezintă pentru gânditorul român o cale de acces – marcată de suferință, de durere, de luciditate – spre revelațiile metafizicului, fapt remarcat de Marta Petreu: „La Cioran, bolile și durerile au devenit instrument de revelație, și anume de revelație metafizică. Consemnând că urmările durerii sunt mai mari decât acelea ale plăcerilor, Cioran numește (dezordonat, dar sub dezordinea stilistică stă ascunsă o rigoare genuină, fășnită direct din austeritatea inalterabilă a arhetipurilor) «consecințele durerii» și ale bolilor”. Mai mult, Cioran precizează că există grade și ierarhii ale bolilor, în funcție de capacitatea lor de trezire spirituală, de revelare a latențelor metafizice ale conștiinței umane. Pe de altă parte, extazul provocat de suferință (apropierile de extazul mistic sunt pe cât de evidente, pe atât de tulburătoare) nu doar că produce separarea, individualitatea ce îl smulge pe om din paradisul original al indiviziunii, dar conduce la regăsirea fondului ultim de trăiri, acela ce relevă esențialitatea ființei, originaritatea și primordialitatea ei. Beneficiile gnoseologice ale suferinței și ale bolii constau așadar în transgresarea limitelor raționale și asumarea unei condiții mistice, sau, cum scrie Marta Petreu: „Suferința i-a activat lui Cioran arhetipurile trăirii mistice, cu expresiile ei complete, cu metaforele ei cromatice, spațiale și cognitive”. Individualitatea și indiviziunea sunt, în fapt, termenii fundamentali ai ecuației metafizice pe care o ilustrează cazul lui Cioran, alături de alte câteva cuvinte cu rezonanță filosofică, precum: culmi, abisuri, înălțare, cădere, zbor, scufundare, gol, plin etc. Boala este, pentru Cioran, mai degrabă un instrument de declanșare a stării de grație, de autorevelare și desăvârșire interioară decât pură degradare a celulelor. E

drept, e starea de grație a unei ființe religioase, dar „fără Dumnezeu”, a unui „mistic refuzat”. În acest fel, conștiința propriului corp și a bolilor ce îl pândesc l-a condus pe filosof pe căile desăvârșirii spirituale, ale unui extaz nu lipsit de valențe mistice. Pentru Cioran, abisurile corporalității au reprezentat dintotdeauna un corolar al reflecției autentice, dezinhibate, pusă în pagină cu rigoare și perfectă stăpânire stilistică a frazei. Boala, „vehicul mistic”, cum o caracterizează Marta Petreu, se poate reduce, în cele din urmă, la o treptată, imperceptibilă și ineluctabilă apropiere de moarte, „răul esențial” al condiției umane. Marta Petreu observă că: „nostalgia ne-nașterii și «neajunsul» de-a se fi născut, precum și acuzația că lumea este produsul unui «demiurg rău» vin, în cazul său, din această boală fără leac: din muridinea ființei umane, din insuportabilul «presentiment al muririi». E un «scandal», e scandalul însuși, ce-l face întruna pe Cioran să plângă”. Boala reprezintă, astfel, pentru Cioran, o modalitate de singularizare metafizică, o propensiune spre orizontul solitudinii și al nihilismului. Privit prin prisma maladiilor, a suferințelor ce i-au stimulat și configurat elanul metafizic, Cioran este exilatul metafizic prin excelență. Integrare și înstrăinare, identitate și ruptură, apartenența la un model original și tendința continuă de a-l depăși, sunt câteva dintre particularitățile determinante ale ideții cioraniene, care se legitimează deopotrivă prin asumarea unei identități originale și prin dezrădăcinare premeditată, prin transgresarea limitelor etnice. Atracție și respingere a propriilor origini, acesta e modelul arhetipal care generează potențialitățile semantice ale textelor lui Cioran, în care paradoxul, ironia cu reflexe cinice și gravitatea existențială se împletesc.

Bibliografie critică selectivă

- Sorin Alexandrescu, *Privind înapoi, modernitatea*, Ed. Univers, București, 1999.
- Doina Constantinescu, *Cioran și provinciile melancoliei*, Ed. Universității „Lucian Blaga”, Sibiu, 2003.
- Ion Deaconescu, *Cioran sau mântuirea prin negare*, Ed. Europa, Craiova, 1998.
- Mircea A. Diaconu, *Cui i-e frică de Emil Cioran*, Ed. Cartea Românească, București, 2008.
- Ion Dur, *De la Eminescu la Cioran*, Ed. Scrisul Românesc, Craiova, 1996.
- Gabriel Liiceanu, *Itinerariile unei vieți: E.M. Cioran; Apocalipsa după Cioran*, ed. a II-a, Ed. Humanitas, București, 2001.
- Simona Modreanu, *Cioran sau rugăciunea interzisă*, Ed. Junimea, Iași, 2003.
- Ioan Paler, *Introducere în opera lui Emil Cioran*, Ed. Paralela 45, Pitești, 1997.
- Marta Petreu, *Despre bolile filosofilor. Cioran*, Ed. Polirom, Iași, 2008.
- Valentin Protopopescu, *Cioran în oglindă. Încercare de psihanaliză*, Ed. Trei, București, 2003.
- Richard Reschika, *Introducere în opera lui Cioran*, Ed. Sae-culum I.O., București, 1998.
- Fernando Savater, *Eseu despre Cioran*, Ed. Humanitas, București, 1998.
- Eugen Simion, *Cioran, Noica, Eliade, Mircea Vulcănescu*, Ed. Univers Enciclopedic, București, 2000.
- Emil Stan, *Cioran. Vitalitatea renunțării*, Ed. Institutul European, Iași, 2005.
- Nicolae Turcan, *Cioran sau excesul ca filosofie*, Ed. Limes, Cluj-Napoca, 2008.
- Ion Vartic, *Cioran naiv și sentimental*, Biblioteca Apostrof, Cluj-Napoca, 2000.

Dincolo de cultură. Reîntoarcerea în irațional

Prof. univ. dr. Ion DUR
Universitatea „Lucian Blaga”, Sibiu

Abstract

Analysing the cultural options of young Cioran, we could find, beyond the metaphysical option, the dominant interest for image. Being a generic-behavioural womb, Cioran's image upon the inter-war Romania is dominated by excess and absurdity, elements that are determining the Bergsonian reaction of radical gestures. Beyond his disillusionment, Cioran is searching the vital flow destined to separate us from the seduction of irrationalism. But, in fact, his rationalism is proved to be a utopia.

Keywords

Boredom of culture, abnormal balance, passion of negative states, obsession of irrationalism.

Prin „marea aventură” se putea înțelege, între altele, și un itinerariu pe care unii oameni îl pot urma fără să se teamă de „fatalitățile” vieții, de „sâmburele” ei metafizic, așa cum nu se întâmpla, spune Cioran, cu așa-zisii culturali, cei ce anatemizau filosofia vieții și vedeau în determinațiile biologice primare o înfundătură. Omul pe care tânărul Cioran îl credea apt de un asemenea curaj nu suferea de „pudoare metafizică”. Pentru un asemenea ins, cultura nu poate fi un ansamblu de simboluri (care limitează accesul ontologic al omului la ființă), adică un univers de „forme reci, sterile și nevitalizabile”. Dimpotrivă. Filosofia vieții presupunea depășirea acestui cadru cultural confortabil și protector și confruntarea cu „marile probleme” și „ultimele consecințe”, cele care pot duce chiar „dincolo de cultură”.

Este evident că nici atunci și nici acum o asemenea viaziune asupra culturii nu este atât de ușor de acceptat. „Plictiseala de cultură” convergea, pentru Cioran, în satisfacția unui mod specific de a înțelege valorile și de a face cultură. El propunea întoarcerea omului de cultură, a celui autentic, în spațiul atât de fecund al iraționalului, acolo unde am fost odată și de unde o anume cultură și raționalismul ne-au îndepărtat. Relația omului cu viața trebuia defalsificată, iar înțelegerea intuitivă a iraționalului era calea optimă (Cioran nu ieșea nici o clipă din cadrele filosofiei lui Bergson, așa cum le sintetizase în teza de licență). Aici, biologia noastră devine una „transfigurată”, absurditatea și excesul sunt permise, după cum tot din această „confuzie primordială” și din acest „haos inițial” izvorăsc deopotrivă sentimentul muzical al vieții, voluptatea stărilor, dramatismul și adevărata tristețe. E atins astfel pragul filosofiei vieții, când poți avea „în fiecare moment conștiința începutului și conștiința sfârșitului”, când poți fi „barbar și apocaliptic” și când optimismul, datorită unei sensibilități tragice, se convertește pentru totdeauna în pesimism. Starea aceasta are și un nume: *nebulie metafizică* (o formă de „decadență” a omului, cel întors spre iraționalitatea vieții din care el s-a desprins).

Felul în care tânărul Cioran vorbea despre filosofia

vieții trimite inevitabil și la lecturi din vremea când era student și, desigur, la înrăurirea pe care o avea asupra sa Nae Ionescu. Pe la 17–18 ani îi citea pe Georg Simmel (*Grundfragen der Soziologie*) și comentarii asupra lui, H. Bergson, pe care îl va relua și aprofunda în facultate, dar și pe E. Cassirer sau Nietzsche (*Der Wille zur Macht* îi putea veni lui Cioran ca o mânășă potrivită). Gândurile despre depășirea culturii amintesc însă cumva de un filosof romantic ca Ludwig Klages și de triada sa corp-suflet-spirit (doctrinar vorbind, L. Klages a avut o influență substanțială asupra viziunii metafizice naieonesciene). Dușman de neîmpăcat al vieții, spiritul ar avea tendința, cum observa și Blaga, „să despartă corpul de suflet, adică să dezanimeze corpul și să dematerializeze sufletul; iar pe această cale să distrugă în cele din urmă însăși viața”. Fiind, așadar, un fel de „intrus”, spiritul va încerca să anihileze viața. Tocmai de aceea, filosoful german inversează acțiunea vectorului nimicitor și face din viață centrul existențial și valoric. Ceea ce trebuie prețuit cu frenezie, după L. Klages, este doar principiul vital.

„Ultimele consecințe” ale omului cioranian se puteau petrece în această lume a lui Klages, unde locuitor nu este altul decât omul pelasgic, un tip care se manifestă intens prin instinct, prin intuiție (un fel de văz al ideilor), prin emotivitate și prin dominația imaginii. Tocmai pe o asemenea matrice de invariabile genetic-comportamentale își va spijini Cioran elaborările ulterioare, în fond variațiuni pe mereu aceeași temă, schimbând doar punctele de sprijin sau ponderea elementelor în geometria structurii. În doze neînsemnate, de pildă, acest mănunchi de determinații matriciale face ca, într-o cultură și într-un popor mici, să se instaleze confortabil *echilibrul*. Numai că e un echilibru anormal, o „normalitate rușinoasă”, deoarece provine din „lipsa curajului de a trăi, de a se afirma, din lipsa acelei energii care te avântă irațional și nemotivat, ducându-te fie la ultime transfigurări, fie la prăbușiri definitive”.

Așa se întâmpla, credea Cioran, în România interbelică, o țară a „oamenilor atenuați”: „A fi român înseamnă a fi

o ființă cu multă apă în sânge“. Iar dacă doream „soluția“ îndreptării noastre, n-aveam decât să depășim starea de diluare, să mărim doza, să creștem concentrația sau ponderea componentelor din modulul matricial amintit; adică ne-am salva „prin exces, prin nebunie și prin absurditate“. Cioran era, prin aceasta, în căutarea acelei „energii spirituale“, dacă folosim o sintagmă a lui Bergson, necesară unei comunități pentru a avea gesturi radicale. „În țara asta, spunea despre România, sunt prea mulți oameni normali. De aceea nu se poate găsi un geniu muzical, un dictator și un mare criminal“. Și pentru că nu găsea acel „fluid vital“ care să-i ridice pe români în sfera iraționalului, acel patos cu care ei să lupte mai întâi împotriva lor spre a ieși din acel „echilibru comod“, Cioran era fatalmente dezamăgit: „De aceea, am avut momente când mi-a fost rușine că sunt român. Dar dacă regret ceva, sunt aceste momente. De nu aș fi român decât prin defecte, și tot aș iubi această țară, împotriva căreia sunt înverșunat dintr-o nemărturisită iubire“.

Cioran ajunge astfel să facă, în acord logic cu premisele „teoriei“ sale, „elogiul oamenilor pasionați“, al acelora însă numiți „*pasionații stărilor negative*“ (un fel de „*deviați ai pasiunii*“), cei ce transformă neliniștea, agitația și posedarea în *modus vivendi*. „Omul pasionat cunoaște numai adevărurile spermatice, numai adevărurile fecunde, care dinamizează, care au o sursă vitală“.

Exacerbarea sensibilității (a celui individualizat), a percepției, în detrimentul raportării la real prin inteligență și concept venea, desigur, tot dinspre intuiționismul lui Bergson. Într-o conferință despre „percepția schimbării“ ținută la Universitatea din Oxford (26 mai 1911), filosoful francez, atent „nu atât la schimbarea în sine cât la caracterele generale ale unei filosofii interesate de *intuiția schimbării*“ (subl. n., I. D.), spunea că „ființa perfectă este aceea care cunoaște intuitiv toate lucrurile, fără a mai avea nevoie să treacă prin raționament, abstracție și generalizare“. Iar datorită insuficienței facultății umane de percepție, a apărut filosofia și, prin ea, demersul făcut prin raționament. Numai că percepția rămânea primordială. „Oricât de abstractă ar fi o concepție, ea își are întotdeauna punctul de plecare într-o percepție. *Inteligența combină și separă; aranjează, de-aranjează, coordonează; nu creează*“ (19, subl. n., I. D.). De aici, probabil, și neîncrederea lui Cioran în „«inteligența» românească“ (pe care o califică drept „plagă a culturii“ noastre), în cei ce ilustrează „vidul“ românesc. Obiecția fundamentală: le lipseau în mod organic disperarea, marile intuiții, pasiunile mistuitoare, nebunia și elanul, cu alte cuvinte, tot ceea ce puteau însemna „consecințele ultime“ atinse de ins datorită intensității stărilor psihologice și multiplicității stărilor de conștiință, așa cum le analiza Bergson. Cioran, cel ce era „împotriva oamenilor inteligenți“, asculta se pare de un îndemn al gânditorului francez: „Să presupunem că, în loc să ne înălțăm deasupra percepției lucrurilor, vrem să ne scufundăm în ea pentru a o adânci și spori. Să presupunem că ne-am implica și voința și că, prin amplificarea ei, ni s-ar amplifica și viziunea asupra lucrurilor“. Să fie de aici mai mult de un pas până la a face „apologia“ barbariei, a extazului, a neantului sau, altfel spus, a nebuniei metafizice?!

Relația dintre cultură și viață, despre care vorbea Cioran și în partea finală a tezei sale de licență, reprezenta un per-

manent pretext al răzvrătirilor sale. Binom care, înțeles prin grila vitalismului bergsonian, îl împingea tot mai mult să pledeze, cum am spus, pentru (re)întoarcerea omului de cultură în irațional; de aici, sentimentul acelei inutilități în fața filosofiei de școală și a culturii care, hrănindu-se doar din cărți (care conțin idei împrumutate și nu trăite), trădează un caracter anorganic. O atitudine izvorâtă din sensul conferit intuiției ca atare, unde putem sesiza viața în toată plenitudinea ei, caracterul ei original și datul pur, care „reprezintă în primul rând o funcțiune de trăire. Ca atare, ea este ireductibilă și irațională“, ceea ce face ca obiectul vizat de ea „să fie scos în actul trăirii din relația cu altele“ și individualizat.

Totodată, intuiția sprijină elaborarea construcțiilor metafizice, căci „metafizica – despre care trebuie să spunem că se mai menține cu condiția să nu mai fie metafizică, adică să nu se mai mențină în speculații substanțialiste – are absolută nevoie de o fundamentare intuitivă, care s-o țină în strânsă legătură cu rădăcinile firii“. Tocmai aici vrea Cioran să ne întorcă, la „rădăcinile firii“, unde putem sesiza viața în toată plenitudinea ei, caracterul ei original și datul pur, metafizica la care el aderă avându-și temeuriile în acest loc și fructificând experiența (nu e însă experiența integrală a lui Bergson, care – crede Cioran – exagerase) pe care omul o asimilează lăuntric. Și pentru că accentul e pus pe „valorile subiectivității“, raportul cultură – viață devine unul mult mai intim. Intuiționismul voia să distrugă o polaritate artificială și să depășească antagonismul introdus de tradiția creștină a culturii moderne, cea care a văzut în cultură „un fel de rezistență față de viață“. Rosul metafizic al intuiției era în acest mod împlinit.

Este limpede, așadar, pentru oricine că multe dintre textele publicate de Cioran în prima parte a deceniului al patrulea, inclusiv cartea de debut, gravitează în varii moduri în jurul iraționalului, o obsesie pentru prima jumătate a secolului XX. Să nu uităm bunăoară faptul că Blaga își tipărea în 1934 partea a III-a din *Trilogia cunoașterii*, și anume: *Cenzura transcendentă*, unde fixează rolul și locul rațiunii și iraționalului în cunoaștere. Tot aici, va expune acea analiză a relației dintre spirit și viață, așa cum apărea la Ludwig Klages (în *Der Geist als Wildersacher der Seele*, 1929) și Max Scheler (cu *Die Stellung des Menschen im Kosmos*, 1930), gânditori de care a fost atras și Cioran.

Chiar și când îl lecturează pe Hegel, Cioran se gândește tot la irațional și la intuiție. Autorul *Fenomenologiei spiritului* îi oferea un exemplu aproape de limită, dacă nu chiar la limită. Un raționalist, dar nu în sensul contemporan lui Cioran, care a iraționalizat conceptul, sau – altfel spus – a dezvăluit „iraționalul prin concept“, după cum tot Hegel a avut poate cel mai dezvoltat simț filosofic pentru varietatea și profunzimea vieții istorice (Cioran citează cuvintele pe care filosoful german le-a spus undeva: „Istoria nu este tărâmul fericirii. Vremurile fericite se află în paginile ei goale“).

Ion Dur,

*Hârtia de turnesol. Generația '30:
Emil Cioran – inedit. Teme pentru acasă,*
Editura Saeculum, Sibiu, 2000, pp. 162-166

AUTOGRAFE CONTEMPORANE

Mircea Coloșenco, un editor atipic

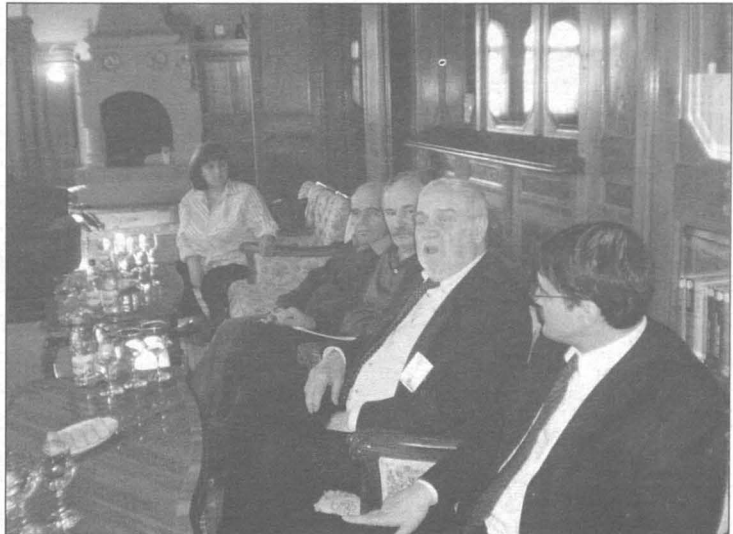
Unul dintre cei mai harnici editori post-decembrști este Mircea Coloșenco (n. 3 iunie 1938, în satul Căinenii Noi, comuna Căinari, județul Tighina, Republica Moldova). Rând pe rând, controlor tehnic de calitate la o fabrică din Bârlad, apoi profesor de limba română la Școala Generală din Tutova, județul Vaslui, director de cămin cultural, bibliograf la Biblioteca Municipală „Stroe Belloescu” din Bârlad, redactor la ziarul „Vremea Nouă” din Vaslui, din nou corector la gazeta bucureșteană „Informația”, inspector cultural la Cooperativa Meșteșugărească „Electrobobinajul” și, în sfârșit, inspector de personal la cooperativele „Tehnica Sticlei”, „Constructorul” și „Metalica”, Mircea Coloșenco a străbătut anii totalitarismului într-un cvasi-anonimat, care a durat peste 33 de ani (primul loc de muncă îl ocupă la 1 octombrie 1956). După Revoluție este repus în drepturi, devenind muzeograf principal la Muzeul Literaturii (1990–1993), apoi consilier de specialitate la Ministerul Culturii, Sectorul Case memoriale/memorialistică (1993–1998), domeniu ce îi vine mână și în care depune eforturi considerabile de valorificare a patrimoniului cultural local. Se pensionează la 15 iulie 1998, dar nu părăsește definitiv activitatea publică, funcționând ca profesor de limba română la colegiile „C. Brâncuși” și „I.L. Caragiale” (până în 2001), apoi, sporadic, în calitate de colaborator la Radio și Televiziunea Română.

Adevărata vocație a lui Mircea Coloșenco este aceea de istoric literar și, mai ales, de editor, în care dovedește nu doar o putere de muncă puțin obișnuită, cât mai ales veritabile cunoștințe de filologie, istorie literară, inclusiv de istoric al moravurilor din lumea scriitoricească.

Dacă înainte de 1989 a publicat puțin și cu totul nesemnificativ în raport cu disponibilitățile sale (reamintim manualul de limba română pentru anul I, școli profesionale, 1968; studiul *Îmbinarea principiilor pedagogice cu cele structuraliste în predarea limbii române la școala generală*, publicat la Bacău în revista „Convorbiri didactice”, 1968), nu trebuie uitat că Mircea Coloșenco este unul dintre scriitorii care au deținut *literatură de sertar*. Volumul său de versuri intitulat *Climate*, cuprinzând creații din perioada de dinainte de 1994, a văzut lumina tiparului în 2002, într-o ediție limitată, cu un portret al scriitorului făcut de pictorul Nicolae Hilohi.

Personalitate puternică, explozivă și exteriorizată, Mircea Coloșenco este foarte activ în viața publică, fiind prezent la numeroase întruniri literare, saloane și conferințe, inclusiv la manifestările organizate de Biblioteca Metropolitană București, unde spiritul său nonconformist, vulcanic, constituie „sarea și piperul” multor acțiuni. Publică frecvent în presa de specialitate scurte crochiuri despre scriitori, evocări și tablete, iar recent s-a oferit să doneze un miliard de lei (vechi!) pentru un monument al lui N. Labiș. Din păcate (sau spre norocul său), edilii din județul Suceava au ignorat oferta sa generoasă, dar poate că lecția lui M. Coloșenco ar trebui urmată și de alți confrăți.

Ca editor, Mircea Coloșenco este suficient de apreciat sau criticat – depinde cine semnează articolele – ca să poată fi considerat un profesionist erudit, uneori chiar hiperdocumentat. Este în același timp un fin bibliofil, edițiile sale „de lux” fiind partea cea mai cuprinzătoare a operei sale.

Mircea Coloșenco (centru)
la Centrul de cultură „I.C. Brătianu” – Valea Mare, jud. Argeș

Biobibliografie

Originar din Basarabia (n. 3 iunie 1938, la Căinari, jud. Tighina, Republica Moldova), Mircea Coloșenco provine dintr-o familie de învățători. Tatăl său, Petre Coloșenco, a absolvit Școala Normală „Mihai Viteazul” din Chișinău, în 1927, iar mama, Natalia, Școala Normală Eparhială din același oraș. După război, familia se refugiază în țară, părinții lucrând tot în învățământ, în județele Argeș, Hunedoara și Dolj, pentru a se stabili, în cele din urmă, la Bârlad. Un frate, Vladimir, rămâne în Basarabia și, după ce ispășește o condamnare de opt ani în Siberia, moare pe meleaguri străine. Surorile și-au urmat părinții, stabilindu-se la Bârlad.

A fost căsătorit cu pictorița și arhitecta Viorica-Elena, născută Luca, decedată în 1994.

Mircea Coloșenco urmează școala și apoi Liceul „Gh. Roșca Codreanu” din Bârlad (1949–1956), apoi Facultatea de Litere la Iași (absolvent în 1965), fiind influențat de profesorii săi C. Ciopraga și Al. Husar. Între timp, urmează și Școala Medie Tehnică (1952–1954).

Ocupă efemer funcția de profesor la Bârlad (1965–1968), apoi lucrează în economia națională, la Fabrica de Rulmenți din Bârlad, dar și în sectorul cooperatist (inspector cultural și, până la Revoluție, șef birou personal la Cooperativa „Metalica”). Un timp, este corector la publicațiile „Vremea nouă” din Vaslui și „Informația” din București (1969–1974). După Revoluție este muzeograf la Muzeul Literaturii, apoi consilier la Ministerul Culturii, până în 1998, când se pensionează.

Mircea Coloșenco practică profesia de editor în regim liber, fiind deosebit de activ în special la realizarea colecției „Pleiade”, publicată de Fundația Națională pentru Știință și Artă (președinte, acad. Eugen Simion). Ocazional, publică la reviste de profil, preponderent la „Academica”, „Literaturul”, „Revista de istorie și teorie literară” din București, dar și la „Steaua” (Cluj), „Convorbiri literare” (Iași), inclusiv la „Academia bărlădeană” (!) Participă frecvent la manifestări literare, conferințe, simpozioane, aniversări, inclusiv la Biblioteca Metropolitană București. Recent, a fost invitat la Pitești, la manifestarea „Mircea Eliade și mitul eternei reînnoiri”, organizată de Asociația „Prietenii lui Mircea Eliade”, despre care am relatat în paginile „Bibliotecii Bucureștilor”. Este distins cu premiul „B.P. Hasdeu” al

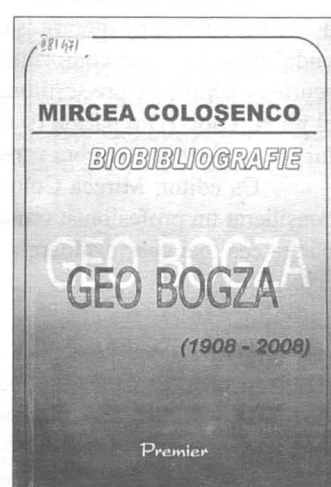
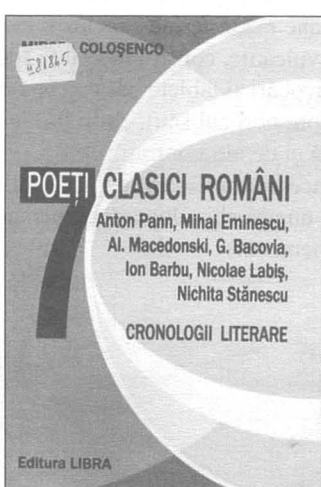
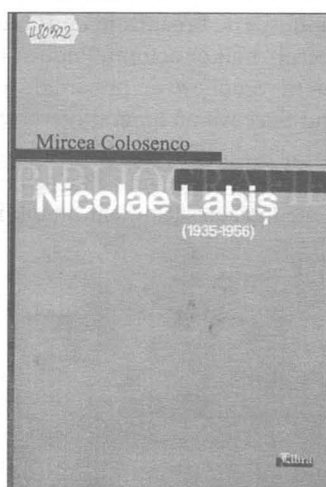
Academiei Române pentru ediția *Ion Barbu* (2 vol.) și cu premiul „Nichita Stănescu” al Festivalului Național de Poezie de la Ploiești.

Ediții de autor: G. Bacovia, *Opere. Proză. Publicistică. Destăinuiri*, cu o prefață de Eugen Simion (2001, Ed. Univers Enciclopedic, LXV + 1.014 p.); Ion Barbu, *Opere I. Versuri*, cu o prefață de Eugen Simion (2000, Ed. Univers Enciclopedic, LIV + 1.152 p.); Al. Macedonski, *Opere I. Versuri*, prefață de Eugen Simion (2004, Ed. Univers Enciclopedic, XLVI + 2.159 p.); Liviu Rebreanu, *Opere*, 3 vol., prefață de Eugen Simion (2001, Ed. Univers Enciclopedic, vol. I, LXXII + 1.319 p., vol. II, 1013 p., vol. III, 1.104 p.); Nichita Stănescu, *Opere*, 6 vol., cu o prefață de Eugen Simion (în total, textul poetului reprezintă 6.360 p., restul, până la 6.487 p., reprezintă variante, ilustrație originală, aparat critic).

A mai editat, între altele, volume mai puțin frecventate, cu opera lui Pamfil Șecaru (*Scrisori din exil, 1968–1978*, extrase din arhiva SRI), Petre Țuțea (*Lumea ca teatru*), Anton Pann, George Topârceanu, G. Tutoveanu ș.a. Între raritățile bibliofile ce poartă semnătura lui Mircea Coloșenco mai amintim *Protocoalele ședințelor de spiritism* de B.P. Hasdeu (2000, Ed. Saeculum I.O., București, în colaborare cu Jenica Tabacu), cuprinzând textele comunicațiilor de spiritism practicate de savant la locuința sa din Câmpina – Castelul Iulia Hasdeu, apoi *Biblia gotică*, studiu lingvistic român-got, și *Dicționar etimologic polisemantic* (2002, Editura pentru Literatură Națională), precum și edițiile din opera lui Eminescu: *Teatru patetic* (Ed. Sfera, Bârlad) și *Poezii*, ediție compozită, alcătuită după modelul ediției sinoptice a *Vechiului Testament*, cunoscută și ca Ediția Origen.

În colecția „Biblioteca Școlară”, Mircea Coloșenco îl editează pe Ion Creangă, *Povești*, 2 vol., (1991, Ed. Porto Franco, Galați). De asemenea, reeditează scrieri fundamentale ale naționalismului românesc, precum: *Politica istorică a României* (2002, Ed. Elion, București), cu texte de A. C. Cuza, C. Stere, N. Iorga și patriarhul Miron Cristea, sau *Balkanizare asasină. De la naționalism la extremism. Texte alese din ziarul „Curentul”* (1993, Ed. Porto Franco, Galați).

Din rațiuni tipografice, facem precizarea că am procedat la o selecție a activității editoriale a lui M. Coloșenco, poate cel mai prolix editor român contemporan.

Sonetele lui M. Eminescu – între autenticitate poetică și caducitate editorială

Prima ediție dedicată sonetelor eminesciene, formând un corpus unitar, însă parțial și în transpunere franceză, este datorată preotului catolic Louis Barral, *Sonnets*, București. Imprimeria „Socec”, 1933, 15 p. cu ilustrații, cuprinzând doar nouă dintre cele peste treizeci câte se cunosc astăzi: *Déjà combien de jours/Sunt ani la mijloc, C'est l'automne dehors/Afară-i toamnă, Lève-toi dans mon ciel/Răsai asupra mea, Venise/Veneția, Qu'importe/Oricâte stele, Les ans s'en sont allés.../Trecut-au anii, Sur mon secret amour/Iubind în taină, Dès que se tait la voix/Când însuși glasul, Sur un album/Pe un album, Je suis sur ton balcon/Stau în cerdacul tău. Ecurile au fost favorabile: Victor Cordoș a constatat transpunerea fluidă, traducătorul fiind un bun cunoscător al poetului („Patria”, Cluj, XVI, 11, 14 ianuarie 1934, pp. 1-2); M. Gh. Constantinescu a apreciat faptul că au fost păstrate spiritul și frumusețea versului original („Universul”, București, LI, 55, 26 februarie 1934, p. 4); Mía Frollo a considerat chiar admirabilă transpunerea („Vremea”, București, VI, 333, 15 aprilie 1934, p. 4).*

Vădit încurajat, pater Louis Barral (venit în România în cadrul „misiunii culturale franceze” de după 1920, stabilit ca profesor la Seminarul din Beiuș, semnând și cu pseudonimul L. Codreanu) a editat în același an, în Franța, o antologie din versurile poetului preferat: *Poèmes choisis*. Traduction par L. Barral, Paris, Librairie Lecoffre, J. Gabalda et Cie Éditeurs, 1934, 130 p. + 1 f. portr. De data aceasta, părerile au fost împărțite. Au fost recenzanți care i-au lăudat strădania (Al. Tzigara-Samurcaș, George Strat, D. Faur, Ioan Vultur), în pofida unor scăderi, alții (N. Iorga, Șerban Cioculescu, Victor Cordoș, N. Mihălcea) au considerat intenția salutară, act cultural, încercare mai mult sau mai puțin reușită, chiar slabă, cu denaturări ale originalului. Ulterior, inimosul traducător și-a abandonat preocupările de intermediar cultural româno-francez, dar i-a rămas inițiativa.

De abia după aproape șase decenii, a apărut în limba română întâia antologie de sonete ale poetului național, datorată lui Petru Creția: *Sonete*. Ediție critică îngrijită de... cu 32 de reproduceri după manuscrise. Editura Porto-Franco, Galați, Muzeul Literaturii Române București, 1991, 95 p., cuprinzând treizeci și unu de sonete: *Iambul, Azi oceanu-nțărâtat, Adâncea mare, De ce mă-ndrept ș-acum, Gândind la tine, Pe gânduri ziua, Coborârea apelor, Maria Tudor, Nenorocit noroc de-a fi iubit, Vorbește-ncet, Sătul de lucru, Iubind în taină, Părea c-așteaptă, Ușoare sunt viețile multora, Oricare cap îngust, Oricâte stele, Afară-i toamnă, Sunt ani la mijloc, Când însuși glasul, Trecut-au ani, Răsai asupra mea, Stau în cerdacul tău, Sonet satiric, Ai noștri tineri, Democrația, Moruzi Bey fiind în bune toane, Măntreb de sine-mi unde este slava, Le baron de Trois Étoiles, Petri-Notae, Sauve qui peut*, împărțite în două cicluri (lirice, satirice) și în deschidere sonetul *Iambul*, criteriu abandonat la a doua ediție din 1997, înlocuit cu cel cronologic, menționat în subsolul prefeței de la ediția inițială (pp. 5-6).

Un alt volum cu sonete, dar mai complex în alcătuirea lui, fiind bilingv român-francez, conținând și alte poezii care nu sunt de formă fixă, este datorat lui Emanoil Marcu: *Elegii și sonete/Elégies et sonnets*. Traducere în limba franceză de... Traduit du roumain par... /Editura „Junimea”/Éditions «Junimea», Iași, 1994, 85 p. Sonetele sunt în număr de douăzeci și trei. Alcătuitorul și traducătorul ediției nu precizează din ce sursă a preluat textul românesc, în schimb mulțumește unui

număr de patru prieteni francezi care l-au sprijinit „la această încercare de dialog între două limbi, culturi și sensibilități poetice”. Dintre sonetele aflate în ediția lui Petru Creția, al cărei sumar l-am reprodus, Emanoil Marcu a eludat sonetele: *Vorbește-ncet, Democrația, Sătul de lucru, Moruzi Bey fiind în toane bune, Mă-ntreb de sine-mi unde este slava, Le baron de Trois Étoiles, Petri-Notae și Nenorocit noroc de-a fi iubit*.

Cel de-al treilea volum de sonete apărut în aceeași perioadă se datorește lui Ion V. Boieriu: *Sonete*. Ediție îngrijită, studiu introductiv și note de... Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1995, 124 p., apărut la trei ani de la decesul alcătuitorului. Organizarea interioară a volumului este după alt tipic: I. antume; II. postume; III. addenda – antume, addenda – postume pentru variante. Ediția structurează prin coroborare edițiile datorate lui Perpessicius și D. Murărașu, reproducând mecanic, fără nici o raportare făcută personal la textele olografe ale poetului.

Cât privește ediția a doua, în două volume/plachete, a lui Petru Creția, acesteia îi lipsește prefața, iar în ceea ce ar fi conținutul ei, este respectat întocmai cel din ediția inițială, cu singura deosebire că i-a fost aplicat criteriul cronologic în ordonarea/dispunerea sonetelor în pagini.

Nu ne-am propus în excursul nostru vreo comparație între ediții, ci acestea în parte, fiecare față de textul olograf eminescian sau față de textul tipărit antum al cărui original este pierdut.

Nici unul dintre acești editori/alcătuitori/îngrijitori/traducători nu s-a preocupat de a respecta identitatea/autenticitatea/textul original al Poetului. S-au bazat pe antecesorii, de unde constatarea alarmantă a prezenței de inadvertențe/transcrieri defectuoase/interpretări diferite de lectură/omisiuni!

În glosele ce le-am alcătuit fiecărui sonet în parte, vom urmări corijarea acestora în raport de unicul martor indubitabil: textul olograf al Poetului.

Același lucru l-a dorit Constantin Noica atunci când a solicitat fotocopiarea manuscriselor eminesciene. Căci, de cele mai multe ori, din diferite motivații explicite sau nu, editori diferiți au croșetat/amendat fără nici un scrupul textul eminescian eludându-i autenticitatea, chiar de la cine nici nu te aștepti: „Școala Petru Creția face din poezia lui Eminescu un fel de text de consum, al ei propriu, iar din autor un cobai sub lupă. Și acest lucru – sub acoperirea aplauzelor de obște”. (N. Georgescu, *Eminescu și editorii săi*, volumul II, Editura Floare albastră, București, 2000, p. 234).

De un real folos în orientarea noastră în hățșul/păienjenșul de informații bibliografice eminesciene, în afara căutării lor proprii, ne-au fost lucrările de ținută academică: Biblioteca Academiei Române, *Bibliografia Mihai Eminescu (1966–1970)*, Volumul I, *Opera*, Editura Academiei Române, București, 1975; Institutul de Istorie și Teorie Literară „G. Călinescu”, *Bibliografia relațiilor literaturii române cu literaturile străine în perioade (1859–1918)*, Volumele I-III, Editura Academiei Române, București, 1980, 1982, 1985; *(1919–1944)*, Volumul I, Editura Saeculum I.O., București, 1997; Biblioteca Academiei Române, M. Eminescu, *Opere*, XVIII, *Bibliografie, Viața – Opera, Referințe*, Partea I (1866–1938), Editura Academiei Române, București, 1999, 1.236 p.

Ordinea prezentării sonetelor în acest periplu este cea alfabetică, după titlu.

G. Bacovia, în ediție radiofonică

În anul 1954, profesioniștii ai Radiodifuziunii Române i-au făcut o vizită lui George Bacovia acasă, în str. Frăsinetului nr. 63 (astăzi, George Bacovia) din București, înregistrând, pe bandă magnetică, în rostire proprie, 28 de poezii alese de poet: 14 din volumul *Plumb* (1916), 4 din volumul *Scânței galbene* (1926), 9 din volumul *Cu voi...* (1930), una din volumul *Comedii în fond* (1936). A fost eludat ultimul său volum de versuri *Stanțe burgheze* (1946), precum și volumul de poeme în proză *Bucăți în noapte* (1926). Poetul era în convalescență, fiind după o perioadă de tratament ambulatoriu a unei leziuni pulmonare redeschise, neputând fi transportabil la studioul instituției. (Pe fundalul înregistrării poeziei *Plumb de toamnă*, se percepe lătratul câțelului din curte!). Nu putem preciza ziua și luna înregistrării păstrate în Fonotecă.

Glasul poetului este clar, cu inflexiuni tonice, când molcom, când alert, fără afectare, într-o sonoritate deplină a limbii literare (cu două excepții).

Avea 73 de ani.

Multe emisiuni radiofonice vor transmite în eter glasul poetului după această unică înregistrare care a făcut carieră. În anul 1966, va fi folosită de Electrecord la realizarea unui disc E.P. de vinil, pe care vor fi gravate/imprintate doar 19 poezii din cele 28, în colecția „Antologie poetică”, cu titlul: *George Bacovia citește din versurile sale*. După ani, în 1977, va fi scoasă ediția a doua, pe un disc L.P. de vinil, titrat *Versuri de George Bacovia*. Prima redare integrală a înregistrării conservate în Fonoteca Societății Române de Radiodifuziune, din 1954, de 28 de poeme, după cum ne asigură Editura Casa Radio, este ediția titrată: *Biblioteca de poezie românească. Seria Colecționarul de voci. G. Bacovia. Rar. Poeme rostite la Radio. O înregistrare din 1954 prezentată de Bogdan Ghiu. București*. În viața de toate zilele, George Bacovia a trăit retras, fiind un introvertit/agorafob. Din când în când, mai publica o poezie-două, scotea la fel de rar câte un volum de poezii, toate fiind editate de prieteni sau de soție. Părea mai mult un sihastru covârșit de îndoieli și mistere, numai de el știute, dar plin de bonomie. Rostirea propriilor versuri din memorie imprimă acestora o mai mare verosimilitate între imaginea scrisă (vizuală) și cea declamată (auditivă), iar implicațiile sunt reciproce. Scrisul (și nu scriitura) are caracter impersonal, în vreme ce declamația personalizează discursul

(nu și cuvântul) în fața publicului, sporindu-i cantitatea de realitate. Când imaginea mentală a plămuirii poetice modulate în scris este dublată de rostirea/declamația autorului însuși, înălțarea pe culmile perfecțiunii sau, cu alte cuvinte, în aflarea tainelor spiritului, devine și mai evidentă. Calupul celor 28 de poezii constituie în sine un recital unic al unui Bacovia unic. Poetul nu era declamator de profesie și nici interpret cu repertoriul însușit anume pentru a se expune unui auditoriu. Nimic emfatic, recitativ. Dimpotrivă. Nu urmărește prin înregistrarea poemelor vreun efect teatral. El nu-și citește versurile și nici nu le recită. Le rostește din memorie cu naturalețe. Accentul cade egal, intonația vocii însoțește sensul frazării, precum într-o convorbire cu un partener cunoscut se stabilesc raporturi firești de comunicare indiferent de subiectul abordat. Acest firesc al scriiturii și rostirii îngemănate se constituie în aură magică, energie furnizoare de farmec interior nebănuț, care particularizează lira bacoviană mai straniu decât în lectura anodină a cititorului anonim.

Dacă la atare sincretism (scriitura + rostire) adăugăm selecția celor 28 de poeme reprezentative, ca pe un „desen” conturat în spațiu, întâia și singura alcătuire de ciclu/volum/antologie după criterii personale, o construcție de versuri *in nuce*, constatăm nucleul esențial/*roza vânturilor* poeziei lui George Bacovia. Cele trei entități (scriitura + rostire + „desen”) formează în sine Frumusețea și Armonia poeziei lui G. Bacovia, componente ale vocației sale multiple ca poet (inspirat de geniu), muzician (interpret vioară) și artist plastic (pictor și grafician) bătut de sinestezia culorilor. Numai așa se explică de ce poezia sa, mai mult decât a altor creatori, domină sufletul, iar încercările de a-i găsi similitudini în filosofie cad în desuetudine ori prolixitate. Nu însă în ceea ce privește exotericul/ezotericul, laturi încă neaprofundate de exegeții lui. Când i-a ascultat rostirea poemelor, Cicerone Theodorescu a făcut câteva considerații defnitorii: „... lecturile poeziilor, ca poezia însăși, vor rămâne de o substanță totdeauna tulburătoare...” Capitol de sine stătător al istoriei naționale, poezia bacoviană prezintă lumea cenușie/agresivă/neutră într-un fantastic pios ca scriitor cu imaginație fecundă și foarte puțin prolific, cu o viață și sfârșit mediocre, dar cu o operă de specială desăvârșire artistică. (Apărut în revista „Vitaliu” nr. 5-6, an XV)

Nicolae Tonitza – *Chipuri de copii*. Reproduse în paginile 20, 21, 31, 33

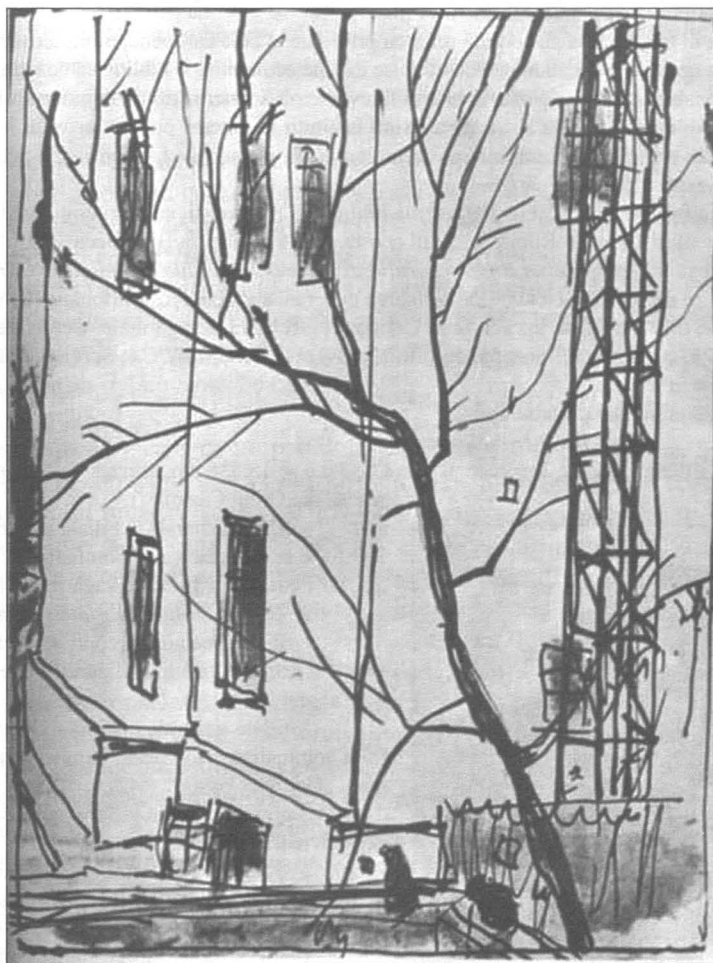
Referințe critice

„Mircea Coloșenco a publicat cu ani în urmă, în revista «Manuscriptum», câteva articole temeinic documentate despre Ion Barbu, între care o descriere a unor caiete manuscrise care a prilejuit apoi lui Marian Papahagi una dintre cele mai ingenioase ipoteze critice privind metoda poetului. [...] Nu știu ce pregătire are Mircea Coloșenco. Din lectura cărții, rezultă mai degrabă o competență istorică (și genealogică) decât filologică.“ (Nicolae Manolescu)

„Totul e investigat și apoi expus cu o teribilă minuție. Anii de școală și de studenție, stagiul militar în timpul războiului, intrarea (cu unele aspecte încă neclarificate) în viața literară. Colegii, profesorii, materiile de învățământ. Chiar și mediile, slăbuțe, când nu era vorba de matematică. Este reprodusă până și o problemă de trigonometrie și algebră, enunțată în splendoarea ei – pentru mine – cabalistică. Dar «periplul» nu se pierde totuși, prin osârdie, în arhivistică. Mircea Coloșenco se străduiește să desprindă, din noianul de fapte, imaginea autentică a omului plin de contraste pe care poezia și matematica, «luxul» gândirii și «luxura» unei anume boeme și-l dispută. [...] Cu pedanterie, biograful atacă și teme ținând, între apolinic și dionisiac, de universal liric barbian.“ (Florin Faifer)

„Prin contribuții de ordin documentar s-au remarcat – sau au continuat să se remarce, și după al doilea război mondial, în afară de Gh. Cardaș, Augustin Z.N. Pop, menționați, Gh. Ungureanu, Ion Crețu. Notabile contribuții a adus, mai ales la cunoașterea vieții și activității lui Ion Barbu, Mircea Coloșenco.“ (Dumitru Micu)

„De curând, pe 19 martie 2000, s-au împlinit 105 ani de la nașterea lui Dan Barbilian – Ion Barbu. Ca un omagiu, în 1999, a apărut, prin osârdia aceluiași împătimit îngrijitor și iubitor al lui Ion Barbu, dl. Mircea Coloșenco, volumul al doilea de *Opere*, la Editura Echinox din Cluj – cu sprijinul calificat al regretatului Marian Papahagi – cu un aparat variantistic îmbogățit față de ediția lui Romulus Vulpescu (*Poezii*, Albatros, 1971) și cu investigații istorico-literare aproape exhaustive. În cele două volume de *Opere*, tipărite până în prezent, ni se oferă practic o ediție critică a textelor poetice editate și inedite ale lui Ion Barbu. Aflat la jumătatea drumului, întrucât urmează încă două volume ce vor cuprinde «proza» poetului-matematician, se cuvine să-i adresăm un meritat elogiu lui Mircea Coloșenco și să-l îndemnăm cu gravitate să-și continue opera sa inegalabilă de «barbist» devotat.“ (Marin Mincu)

Peisaj bucureștean

MERIDIAN BIBLIOTECONOMIC

23 aprilie – Ziua Bibliotecarului din România

Premii și semne de întrebare

Începând din 1999, sărbătorim, prin lege, Ziua Bibliotecarului din România (sărbătoare preluată și în Republica Moldova). Este un prilej ca, măcar o dată pe an, să readucem în atenția publică problemele bibliotecii și ale slujitorilor ei, în fond, probleme comune ale majorității salariaților din România. Aceasta pentru că, deși au fost adoptate Legea Educației Naționale și Legea Salarizării Unice, bibliotecarii au rămas o categorie socială marginalizată, împinși fără voia lor la periferia interesului public, reduși la situația umilitoare de *personal auxiliar* al sistemului de învățământ și de *tolerați* ai unor administrații locale tot mai bugetivore. Și aceasta în condițiile în care fiecare guvernare postdecembristă simte nevoia să se justifice în fața opiniei publice susținând că *a dat bani pentru cultură*. Pentru cultură, da, pentru bibliotecari și biblioteci, foarte puțin. Astăzi, condiția bibliotecarului este cu totul inferioară chiar și celei din anii '90: diminuarea salariilor, anularea sporurilor, reducerea posturilor au contribuit la o migrație masivă pe piața forței de muncă spre profesii mai bine plătite. Personalul care mai practică această profesie face dovadă de un soi de *eroism social*, slujind o instituție cu tradiție culturală, dar fără forță socială.

Până la un punct, asistăm chiar la o anomalie organizațională. Vorbim despre societatea infomațională, despre rolul comunicării și al accesului la informație și ignorăm însuși nucleul de bază al informării – biblioteca. În vreme ce în majoritatea țărilor, mă refer cu prioritate la cele europene, biblioteca și-a conservat rolul public major de informare, la noi acest scop pare ignorat, invocându-se adesea false dileme economice – biblioteca consumă prea mult, nu *produce*, adică nu atrage suficienți cititori, câți au stabilit niște *funcționari* care nu frecventează aceste instituții. A judeca rolul bibliotecii exclusiv prin termeni economici este o anomalie. Biblioteca, Școala și Sănătatea sunt instituții de interes public, iar rolul lor trebuie judecat în ansamblul mecanismului social, nu prin evaluări parțiale. În fond, biblioteca înseamnă, în primul rând, informație, cultură, educație, iar pentru aceste domenii nu e nevoie de *economiști* care să facă evaluarea.

Aceste reflecții, insuficiente față de problemele de fond ale bibliotecii românești, sunt reiterate an de an de bibliotecarii înscriși în Asociația Bibliotecarilor și Documentariștilor din România. Anul acesta, pe 26 aprilie, la Biblioteca „Dimitrie Cantemir”, filială a Bibliotecii Metropolitane București, au fost aniversate *Ziua Bibliotecarului din România* și *Ziua Mondială a Cărții și a Dreptului de Autor*, au fost acordate premiile profesionale pe anul 2010 și a avut loc adunarea generală a asociației menționate. Au vorbit: dr. Florin Rotaru, director general – *Prezent și perspective*; dr. Adina Berciu, Serviciul Cooperare. Relații Internaționale. Cercetare Științifică – *Formarea profesională continuă*; dr. Alexandru Diță, șef Serviciul Sisteme de Informare – *DACOROMANICA*; Sergiu Găbureac, șef Serviciul Dezvoltare Servicii Publice – *Biblioteci publice în lume*.

Au fost acordate următoarele premii profesionale:

A. *Cea mai bogată activitate cu utilizatorii (per bibliotecar):*

– filiale specializate copii – Filiala „George Topârceanu”, cu 1.535 u.a. și 15.538 d.b. difuzate (alte nominalizări: Filialele „Petre Ispirescu” și „Otilia Cazimir”);

– filiale generale – Filiala „Nichita Stănescu”, cu 2.959 u.a. și 38.865 d.b. difuzate (alte nominalizări: Filialele „Nicolae Bălcescu”, „Cezar Petrescu”, „Lucian Blaga” și „Nicolae Labiș”).

B. *Cele mai multe, variate și complexe manifestări derulate:*

– filiale specializate copii – Filiala „Ion Creangă”, cu 78 de activități cu public (alte nominalizări: Filialele „Elena Farago” – 46 și „Otilia Cazimir” – 29);

– filiale generale – Filiala „Marin Preda”, cu 125 de activități (alte nominalizări: Filialele „Dimitrie Cantemir” – 71, „B.P. Hasdeu” – 47 și „George Coșbuc” – 42);

– premiul special – Serviciul Coordonare Baze de Date, cu 140 de activități cu public.

C. *Premiul pentru întreaga activitate:* doamna Mira Ciurciubiș, coordonator al Serviciului Resurse umane al BMB timp de treizeci de ani, în prezent pensionară.

Cu acest prilej, dorim tuturor bibliotecarilor din țară, alături de cei ai BMB, multă sănătate, putere de muncă și încredere în misiunea nobilă asumată. La mulți ani, bibliotecari români! (*CRONICAR*)

Dr. Florin Rotaru, director general al BMB, alături de dna Rodica Cosmaciuc, director adjunct, și dl Sergiu Găbureac, șef Serviciul Dezvoltare Servicii Publice

04/26/2011 9:19 am

Noua Renaștere

Raportul Comitetului Înțelepților despre Patrimoniul Cultural European Online

(II)

Capitolul 6: Europeana

6.1 Problematika

6.1.1 Europeana, Biblioteca Digitală a Europei, este, probabil, cel mai ambițios proiect cultural întreprins vreodată la scară europeană, reunind instituții culturale din diferite sectoare și din toate statele membre. Europeana a fost lansată ca prototip în 2008, oferind acces la aproximativ două milioane de obiecte digitizate, incluzând cărți, hărți, ziare, reviste, fotografii, documente sonore și video. Într-un interval de mai puțin de doi ani, colecțiile au crescut la peste 15 milioane de obiecte digitizate, depășind astfel obiectivul inițial de 10 milioane de obiecte digitizate până la sfârșitul anului 2010. În prezent, 1.500 de instituții culturale contribuie cu lucrări la acest site.

6.1.2 În timp ce Europeana primește sprijin puternic din partea instituțiilor europene și a fiecărui stat membru, este corect să menționăm că pe stat membru contribuțiile sunt încă inegale. La lansarea site-ului, mai mult de 50% din obiecte au provenit din colecțiile franceze. Franța continuă să fie în prezent cel mai mare contributor, cu 18% din obiectele digitizate, urmată de Germania, cu 17%. Din statele membre există puține obiecte digitizate accesibile prin intermediul site-ului și multe dintre lucrările-cheie care definesc patrimoniul lor cultural și intelectual lipsesc.

6.1.3 Europeana a avut un efect important în cadrul discuțiilor dintre statele membre cu privire la existența online a patrimoniului cultural. Crearea Bibliotecii Digitale Germane, care va fi lansată la sfârșitul anului 2011, este un astfel de exemplu, o consecință directă a dezvoltării Europeana. Site-ul a accelerat, de asemenea, discuțiile dintre titularii de drepturi și instituțiile culturale din diferite țări pentru a găsi cele mai bune modalități de a posta online lucrările cu drepturi de autor.

6.1.4 Site-ul Europeana funcționează ca un portal și agregator care permite accesul la conținutul stocat, descentralizat al instituțiilor culturale. În prezent, acesta nu găzduiește orice conținut. Platforma Europeana este bazată pe un software *open source*. În scopul de a-și îmbunătăți serviciile, Europeana colaborează cu o serie de parteneri europeni.

6.1.6 În următorii ani, Europeana intenționează să-și dezvolte activitățile ținând cont de următoarele priorități: 1) agregarea mai multor conținuturi; 2) sprijinirea sectorului patrimoniului cultural, prin transferul de cunoștințe și inovare; 3) distribuirea patrimoniului cultural pentru utilizatorii de pretutindeni, ori de câte ori aceștia doresc; 4) ajutorul dat utilizatorilor pentru a-și folosi patrimoniul cultural în diferite modalități.

6.1.5 Informațiile/cunoștințele despre Europeana în rândul cetățenilor europeni, profesorilor și al altor utilizatori potențiali sunt încă minime.

6.2 Considerații generale

6.2.1 Comitetul Înțelepților subliniază locul central pe care îl ocupă Europeana în cadrul strategiei de a aduce patrimoniul cultural online și de a pune materialele culturale la dispoziție pentru cercetare, educație sau divertisment. De asemenea, necesitatea de a transforma Europeana într-un punct de referință cultural european online. Acest lucru necesită o concentrare a eforturilor financiare și politice la nivel european și național pentru dezvoltarea site-ului. Nu prin procese paralele; proiectele sau infrastructurile ar trebui să fie finanțate la nivel european.

6.2.2 Comitetul confirmă orientarea Europeana către un proiect public care să ofere acces la o gamă largă de conținuturi ale mai multor tipuri de instituții culturale. Site-ul nu a fost conceput ca un concurent pentru proiectele de digitizare din sectorul privat. Cu toate acestea, dezvoltarea lui ar trebui să fie evaluată în contextul dezvoltării unei oferte private bazate pe materiale digitizate provenite de la instituțiile de cultură din întreaga lume.

6.2.3 Într-un timp scurt, Europeana a obținut rezultate excelente. În acest context, Comitetul este de părere că Europeana va trebui să se dezvolte progresiv și să ofere mai degrabă servicii pe o platformă de aplicații decât să rămână pur și simplu un portal.

6.2.4 În plus, toate activitățile vizând digitizarea și conservarea patrimoniului cultural european trebuie să fie legate de Europeana. Un exemplu este baza de date ARROW, în prezent în curs de dezvoltare pentru operele orfane, care ar trebui să fie încorporată în serviciul Europeana. De asemenea, trebuie să se ia în considerare furnizarea de servicii către statele membre care nu dispun de toate instrumentele necesare.

6.3 Îmbunătățirea serviciilor Europeana

6.3.1 Comitetul a comandat un audit în configurarea tehnică a Europeana, în scopul verificării dacă tehnologiile care stau la baza site-ului și planul de dezvoltare tehnologică sunt adecvate și viabile. Auditorii au conchis că proiectul Europeana se bazează pe o fundație tehnologică robustă care include standarde deschise, arhitectură și securitate. Ei au sugerat că Europeana îmbunătățește documentația arhitecturii software-ului său.

6.3.2 Comitetul consideră că multilingvismul este o zonă esențială pentru dezvoltare. În prezent, interfața Europeana este disponibilă în toate limbile statelor membre. Căutările supralingvistice și caracteristicile traducerii automate ar trebui să fie încorporate pe termen mediu. Este, de asemenea, important ca traduceri ale lucrărilor-cheie să fie accesibile în diferite limbi. În plus, trebuie să existe o legătură clară între lucrările care trimit la original, de exemplu, traducerile, adaptările sau diferitele ediții ale aceleiași lucrări.

6.3.3 Proiectele europene de cercetare și inovare în domeniul cercetării, al multilingvismului, tehnologiilor digiti-

zării și mass media sociale trebuie să fie încurajate să se focalizeze în jurul Europeana și să contribuie la dezvoltarea site-ului. În acest fel, Europeana poate deveni un test-cadru important pentru inovare.

6.3.4 Comitetul solicită un efort concertat din partea instituțiilor culturale din toate statele membre pentru introducerea mai multor obiecte digitizate în Europeana. În același timp, serviciul ar trebui să fie îmbogățit cu alte conținuturi, cum sunt datele bibliografice, tabelele de conținut și rezumatele. În acest caz, ar trebui să fie posibil ca utilizatorii să diferențieze rezultatele căutării, de exemplu, posibilitatea de a obține rezultate doar pentru lucrările digitizate cu acces liber.

6.3.5 Comitetul consideră că este la fel de important să se poată căuta în Europeana conținuturi aflate sub incidența dreptului de autor oferite de către furnizori contra cost. Această ofertă ar completa materialul disponibil în mod liber. Parteneriatele între Europeana și companiile private active în distribuția online (de exemplu, editorii) ar trebui să fie încurajate. Tot aici, utilizatorii ar trebui să aibă posibilitatea de a filtra rezultatele pentru căutări specifice, în cazul în care preferă să găsească doar materialul care este pe deplin accesibil în mod liber

6.4 Infrastructura Europeana

6.4.1 În prezent, Europeana nu stochează nici un material, dar oferă accesul la conținutul depozitat descentralizat. Ar trebui să fie luată în considerare crearea pentru Europeana a unei arhive proprii și a unui depozit, care să poată găzdui materialul digitizat din domeniul public (de exemplu, al instituțiilor care și-au oprit activitatea online). Acest lucru presupune costuri considerabile deoarece stocarea informațiilor este o procedură costisitoare.

6.4.2 Pe termen mediu, statele membre și Comisia Europeană ar trebui să ia în considerare o transformare a Europeana într-un site de depozitare a patrimoniului digital din Europa, păstrând o copie digitală a tuturor materialelor produse în Uniunea Europeană. Pentru lucrările cu drepturi de autor, Europeana ar putea fi o arhivă închisă, funcționând ca un depozit sigur.

6.4.3 Pe termen scurt, infrastructura depozitelor finanțate prin Programul „Capacități” al Uniunii Europene (de exemplu, proiectul „Driver”) ar putea fi mobilizată pentru a se asigura că există, implicit, arhive în fiecare stat membru care să alimenteze Europeana.

6.5 Recomandări pentru statele membre

6.5.1 Un mod eficient de a consolida poziția Europeana ca punct de referință pentru furnizorii de conținuturi culturale ar fi să canalizeze finanțarea pentru digitizare prin intermediul acestui site. Cu toate acestea, Comitetul își dă seama că statele membre doresc să mențină controlul direct asupra cheltuielilor de digitizare. Comitetul este de părere că statele membre ar trebui, cel puțin, să se asigure că finanțarea publică pentru digitizare este condiționată de accesibilitatea ulterioară la materialele digitizate prin Europeana.

6.5.2 În plus, statele membre ar trebui să se asigure că toate capodoperele din domeniul public al patrimoniului lor cultural sunt digitizate și puse la dispoziție prin intermediul

Bibliotecii Europeana în următorii cinci ani. Prin urmare, Comitetul susține cu tărie dezvoltarea continuă a unei foi de parcurs, derulată în comun de Comisia Europeană, statele membre și Europeana, care va stabili un calendar privind contribuțiile statelor membre la Europeana și va monitoriza această evoluție.

6.5.3 Comitetul consideră că punerea în aplicare a unei regrupări a agregatorilor naționali pentru alimentarea Europeana este un pas pozitiv. Toate statele membre ar trebui să ia în considerare crearea de astfel de agregatori.

6.6 Promovarea Europeana

6.6.1 Comitetul este de părere că un efort considerabil este necesar pentru a promova Europeana în rândul publicului larg și în școli. În acest scop, o parte a bugetului Europeana ar trebui să fie alocată pentru promovarea site-ului.

6.6.2 Dar acest lucru nu este suficient. Promovarea activă a site-ului este o responsabilitate pentru toți, inclusiv pentru instituțiile culturale, Comisia Europeană și statele membre. În acest context, Comitetul constată că, în prezent, site-urile mai multor instituții culturale care contribuie cu materiale nu au link la Europeana. O astfel de legătură de pe pagina principală a site-urilor instituțiilor culturale este un minimum care poate fi solicitat.

6.6.3 Comitetul constată că, în prezent, rezultatele căutărilor pentru Europeana nu apar în căutărilor principalelor motoare de căutare. Europeana ar trebui să continue discuțiile cu motoarele de căutare, în scopul de a depăși rapid barierele care sunt la originea acestei probleme, deoarece accesibilitatea prin intermediul motoarelor de căutare va genera un trafic suplimentar considerabil.

Principalele recomandări:

1) *Europeana ar trebui să fie dezvoltată pentru a deveni un punct de referință pentru conținuturile culturale europene online. Acest lucru necesită o concentrare a eforturilor financiare și politice la nivel european și național pentru dezvoltarea site-ului și a structurilor sale de bază.*

2) *Statele membre ar trebui să se asigure că toate fondurile publice pentru digitizare sunt condiționate de accesibilitatea ulterioară liberă la materialele digitizate prin intermediul Bibliotecii Europeana. De asemenea, ar trebui să se asigure că, până în 2016, vor aduce toate capodoperele lor din domeniul public în Europeana.*

3) *În anii următori, Europeana ar trebui să adauge la portalul său o platformă de aplicații, iar principalele activități legate de digitizarea și conservarea patrimoniului cultural al Europei ar trebui să fie legate de acest site. În dezvoltarea tehnică a site-ului o atenție deosebită trebuie acordată aspectelor multilingvistice.*

4) *Pe termen mediu, ar trebui să fie luată în considerare posibilitatea de a acorda Europeana un rol-cheie în conservarea patrimoniului Europei și în transformarea ei într-un site depozit pentru materialul digitizat din domeniul public și într-o arhivă închisă pentru materialul cultural cu drepturi de autor, deopotrivă material digitizat și la origine digital.*

5) *Europeana trebuie să fie activă și să fie promovată pe scară largă de către instituțiile culturale, Comisia Europeană și statele membre.*

Capitolul 7: Durabilitatea patrimoniului cultural online al Europei

7.1 Problematica

7.1.1 Conservarea digitală reprezintă o provocare-cheie pentru era digitală. Materialele digitale au devenit parte integrantă a patrimoniului nostru cultural și științific. Cu toate acestea, din cauza schimbărilor tehnice rapide, obiectele digitale sunt pe cale de dispariție, chiar dacă acest lucru nu este evident. Ele sunt funcționale și semnificative numai în medii specifice. Când aceste medii se schimbă, materialele digitale „îmbătrânesc” rapid, sunt amenințate de uzura morală și, în cele din urmă, se pierd.

7.1.2 Problema conservării digitale este foarte relevantă în contextul proiectelor de digitizare. Astăzi, doar 22% din patrimoniul cultural al instituțiilor¹ care își digitizează colecțiile presupune un plan de conservare pe termen lung.² Acest lucru înseamnă că investițiile europene în digitizare sunt în pericol. Finanțarea proiectelor de digitizare care nu duc la beneficii digitale durabile poate deveni o investiție pierdută pe termen lung.

7.1.3 Conservarea digitală merge însă mult dincolo de digitizare, fiind o problemă de bază pentru orice conținut de produse în format digital. Prin urmare, ea se referă, practic, la toate informațiile produse astăzi. Problema conservării digitale acoperă întregul spectru de obiecte digitale, inclusiv datele brute din domeniul cercetării, text, site-uri web, documente de arhivă, artă, film, muzică, baze de date ș.a.

7.1.4 Conservarea pe termen lung a materialului digital și a celui obținut în urma digitizării are patru dimensiuni: organizatorică, juridică, tehnică și financiară.

7.1.5 Probleme organizatorice

7.1.5.1 Planificarea pe termen lung, într-un viitor nedefinit, solicită foarte mult organizarea și planificarea. Conservarea constă într-o serie de decizii luate de către diferiți actori de-a lungul timpului, de exemplu, creatorul unui obiect digital, furnizorul, curatorul. Cum interesele pe termen scurt sunt de multe ori diferite de obiectivele pe termen lung, este esențial să se precizeze responsabilitățile pe diferite etape ale ciclului de viață al unui obiect digital.

7.1.5.2 Proiectele au oferit modele de concepție la nivel național și la nivelul UE în ceea ce privește cadrul condițiilor tehnice pentru conservarea digitală (de exemplu, PLANETS, CASPAR³). Există un consens general în privința elementelor de bază ale sistemelor de conservare pe termen lung, care sunt principiile exprimate în standardele OAI⁴. Patru biblioteci naționale europene au convenit asupra descrierii serviciilor tehnice necesare pentru conservarea digitală.⁵

7.1.5.3 Mai multe state membre au pus în aplicare planuri de conservare digitală. Unele state membre au stabilit mecanisme de consiliere a creatorilor de date cu privire la aspectele conservării (Marea Britanie: Digital Curation Centre⁶), iar altele au deja inițiative de orientare a oportunităților pentru cooperarea trans-sectorială și diviziunea muncii (Marea Britanie: DPC⁷, Olanda: NCDD⁸, Germania: nestor⁹).

7.1.5.4. Cu toate acestea, rămân multe de făcut pentru punerea acestor strategii și principii în practică, chiar și în țările care sunt avansate în acest domeniu. Țările rămase în urmă

riscă pierderea unei cantități mari de conținut digital, care nu va mai fi disponibil pentru generațiile viitoare.

7.1.6 Aspecte juridice

7.1.6.1 Legislația Depozitului legal a fost sau va fi adaptată revoluției digitale în mai multe state membre. Cu toate acestea, în multe cazuri, diferențele persistă dacă nu sunt acoperite toate sectoarele. În Germania există, de exemplu, o obligație pentru depozit legal online digital pentru text și muzică, inclusiv pentru materialul digitizat. Alte sectoare nu sunt acoperite. În mai multe țări legislația nu prevede încă posibilitatea *web-harvesting*, un proces prin care instituțiile culturale fac o copie a web-ului dintr-un anumit domeniu, cu scopul de a păstra conținutul.

7.1.6.2 Companiile care operează la nivel transfrontalier se confruntă adesea cu obligația de a depozita același conținut în mai multe state membre. Acest conținut este apoi stocat în vederea conservării de către diferite instituții culturale din Europa. Acest fapt ridică probleme privitoare la costuri, sarcinile administrative pentru companii, dar și la dublarea eforturilor depuse de către organizațiile de depozitare.

7.1.6.3 Legislația națională a drepturilor de autor nu permite întotdeauna reproducerea în mai multe exemplare în scopul conservării, fapt ce pune în dificultate munca instituțiilor responsabile cu depozitul legal în era digitală. Procesul de conservare digitală depinde de migrația conținutului dintr-un format în altul pentru a-l păstra viu, și acest lucru nu este posibil în cazul în care numărul de copii pe care instituțiile îl pot face este limitat.

7.1.7 Aspecte de ordin tehnic

7.1.7.1 Obiectele digitale trebuie identificate clar pentru a garanta accesibilitatea durabilă la acestea și a evita link-uri care nu conduc la nici un rezultat. În prezent, există un număr limitat de instituții culturale care folosesc identificatori permanenți. Acest fapt este un risc pentru conservarea pe termen lung a materialului și pentru utilizarea acestuia de către servicii precum Europeana.

7.1.7.2 Conținutul comercial funcționează adesea doar în combinație cu proprietarul de software, creând astfel o problemă majoră instituțiilor de arhivare. Formatele standardizate și fișierele bine documentate pot fi manevrate mai ușor decât formatele proprietare, dar documentația deschisă nu este întotdeauna în interesul companiilor de software.

7.1.7.3 Necesitatea prelucrării și conservării unui volum tot mai mare de date dinamice ridică noi provocări tehnologice pentru instituțiile responsabile de conservarea digitală.

7.1.8 Aspecte financiare

7.1.8.1 Conservarea digitală este o procedură scumpă. Achiziționarea materialului digital creează obligații pe termen lung pentru instituția gazdă, de care trebuie să se țină cont.

7.1.8.2 Apariția informațiilor virtuale și a altor soluții tehnice poate reduce costurile de depozitare în următorii ani, dar provocările financiare și de securitate rămân.

7.1.8.3 Inițiativa *Blue Ribbon Task Force* asupra conservării digitale durabile și accesului, ocupându-se de aspectul economic al acestei proceduri, a venit cu un set de recomandări, cum sunt stimulentele pentru activitățile de conservare digitală.¹⁰

7.1.9 Durabilitatea portalurilor

7.1.9.1 Odată ce portalurile de patrimoniu cultural tematic sau național au fost create, finanțarea durabilă nu este întotdeauna asigurată. Lipsa finanțării ulterioare pentru portaluri poate duce la dispariția lor, având consecințe asupra vizibilității resurselor culturale și a dezvoltării Europeana, site-ul bazându-se pe agregatoare tematice și sectoriale.

7.1.9.2 Conservarea mediilor în care funcționează bibliotecile digitale, precum portalurile, este amenințată de uzura morală, așa cum sunt și obiectele digitale. Sunt foarte importante documentarea deciziilor referitoare la design, monitorizarea schimbărilor tehnologice și ameliorarea tehnologiilor utilizate.

7.2 Considerații generale

7.2.1 Nu ne putem aștepta ca sectorul să își asume responsabilitatea pentru conservarea pe termen lung a conținutului, odată ce exploatarea comercială s-a încheiat. Comitetul este de părere că, în ceea ce privește conservarea patrimoniului nostru cultural trecut și prezent, aceasta este o responsabilitate publică în care instituțiile culturale au un rol central.

7.2.2 Cu toate acestea, companiile care susțin schimbarea tehnologică trebuie să-și recunoască rolul de contribuitori la problema uzurii morale și să lucreze împreună cu instituțiile responsabile pentru conservarea patrimoniului cultural.

7.2.3 Barierele care împiedică instituțiile să-și îndeplinească sarcinile privind conservarea trebuie să fie înlăturate. Nu există o soluție de conservare digitală definitivă, ci o nevoie de a monitoriza constant mediul tehnologic și de a spori soluțiile de conservare pentru a păstra date digitale pe termen lung.

7.3 Probleme organizatorice

7.3.1 În opinia Comitetului, conservarea digitală necesită eforturi suplimentare și susținute din partea factorilor de decizie, a creatorilor, editorilor, producătorilor, companiilor de software și instituțiilor de cultură. Politicile de conservare sunt necesare atât la nivel european, cât și la nivelul statelor membre pentru a proteja investiția făcută pentru patrimoniul cultural digital al Europei. Toate condițiile-cadru necesare pentru conservarea digitală ar trebui să fie ancorate în politica de conservare națională.

7.3.2 Strategiile naționale de conservare trebuie să se adreseze tuturor posibililor custozii (de exemplu, bibliotecile naționale, arhivele naționale, centrele de conservare a datelor) în ceea ce privește managementul ciclului de viață al tuturor tipurilor de materiale digitale, inclusiv audio și video.

7.3.3 Strategiile de conservare digitală trebuie să fie susținute de infrastructuri organizatorice și tehnice care urmează să fie dezvoltate și implementate la nivel național de către toate statele membre.

7.3.4 Trebuie conceput un sistem care să garanteze conservarea patrimoniului cultural digital european, prin care o copie a tuturor materialelor patrimoniului cultural din statele membre să fie depozitată într-o arhivă închisă, din structura Europeana.

7.4 Aspecte juridice

7.4.1 Comitetul subliniază faptul că drepturile de autor și alte legi trebuie să permită instituțiilor responsabile pentru

conservarea patrimoniului cultural să creeze copii de arhivă și să realizeze conversia fișierelor în scopul arhivării.

7.4.2 Procesul automat de colectare are nevoie de un fundament juridic clar la nivel european care să permită fluxuri de lucru eficiente.

7.4.3 Pentru a evita suprapunerea eforturilor companiilor transfrontaliere cu cele ale instituțiilor, ar putea fi avut în vedere un flux de lucru prin care orice copie din depozitul digital, care trebuie să fie depusă în mai multe țări, să fie depozitată numai o singură dată. Acest sistem ar include: un flux de lucru pentru a preda copia acelei instituții care are dreptul la ea conform legislației depozitului național. Măsurile de armonizare tehnică în domeniul conservării digitale la nivel european ar putea facilita schimbul de conținuturi.

7.5 Aspecte de ordin tehnic

7.5.1 Toate obiectele digitale din bibliotecile digitale europene trebuie să fie identificate cu ușurință. Statele membre trebuie să încurajeze instituțiile de cultură să utilizeze identificatori permanenți în proiectele de digitizare. Acest lucru va contribui la menținerea conținutului digitizat și la îmbunătățirea căutării (prin depășirea problemei link-urilor întrerupte din Europeana și prin crearea posibilității de a stabili conexiuni între obiecte). În acest context, serviciile fiabile, precum *Europeana Resolution Discovery Service*, sunt de cea mai mare importanță. Un astfel de serviciu pentru identificarea permanentă a obiectelor digitale trebuie să fie dezvoltat și menținut la nivel european, preferabil cu link la Europeana.

7.5.2 Informații tehnice fiabile despre obiectele digitale contribuie la planificarea acțiunilor de conservare. Dezvoltarea registrelor în format de fișier sprijină acest proces și, implicit, planificarea conservării.

7.5.3 Toate soluțiile de conservare digitală trebuie să fie transparente și scalabile, în scopul de a se adapta la dezvoltarea tehnologică continuă și la creșterea cantității de date.

7.5.4 Sunt necesare soluții pentru a rezolva conflictul de interese între documentația deschisă, industria de software și instituțiile patrimoniului cultural responsabile pentru conservare.

7.5.5 Inițiativele de cercetare și dezvoltare, referitoare la nevoile practice ale utilizatorilor, trebuie să fie susținute la nivel național și european pentru a monitoriza în mod constant mediul tehnologic și pentru a îmbunătăți soluțiile de conservare. În plus, este necesară continuarea cercetărilor în găsirea soluțiilor pentru prelucrarea unui volum de date din ce în ce mai mare.

7.6 Aspecte financiare

7.6.1 În timpul fazei de planificare a proiectelor de digitizare trebuie luat în considerare costul conservării activelor digitale.

7.6.2 Conservarea digitală necesită un efort continuu, resurse financiare adecvate fiind necesare la nivel național și european. Finanțarea proiectelor de cercetare trebuie să fie susținută de bugete dedicate conservării digitale. Deși importanța cercetării în acest domeniu este recunoscută în mai multe state membre și la nivel european, nevoia de finanțare a procesului conservării digitale nu este încă reflectată în mod corespunzător în bugetele instituționale.

7.6.3 Domeniul conservării digitale nu trebuie să fie privit numai din punctul de vedere al costurilor. Acesta are, de asemenea, un mare potențial economic. Eforturile și experiența instituțiilor culturale în eficientizarea conservării pot fi un beneficiu important în dezvoltarea rapidă a pieței pentru stocarea de date digitale.

7.7 Durabilitatea portalurilor culturale

7.7.1 Trebuie să fie asigurată durabilitatea portalurilor bibliotecilor digitale, în special la nivel național și/sau al agregatorilor sectoriali legați de Europeana.

Principalele recomandări:

1) Conservarea este un aspect-cheie al eforturilor de digitizare. Dimensiunile organizatorice, juridice, tehnice, financiare și de conservare pe termen lung a materialului digitizat trebuie tratate cu mare atenție.

2) Pentru a garanta conservarea patrimoniului cultural digital european, o copie a materialului digitizat trebuie să fie arhivată în Europeana. Site-ul depozitar trebuie să fie o arhivă închisă pentru lucrările cu drepturi de autor care să funcționează ca un adăpost sigur.

3) Pentru a evita suprapunerea eforturilor companiilor care operează peste frontiere cu cele ale instituțiilor de cultură, trebuie avut în vedere un sistem prin care orice material să fie depozitat numai o singură dată și transmis apoi fiecărei instituții culturale care are un drept asupra lui în temeiul legii naționale a depozitului.

4) Dreptul de autor și legislația aferentă trebuie să permită instituțiilor culturale responsabile de conservarea patrimoniului cultural să creeze copii de arhivă și să realizeze conversia fișierelor în scopul arhivării.

5) Pentru fiecare obiect cultural digital, arhivat de către instituțiile culturale, trebuie să fie puși în aplicare iden-

tificatori clari. Un astfel de serviciu de identificare a obiectelor digitale trebuie să fie dezvoltat și menținut la nivel european, de preferință legat de Europeana.

Note

1. În acest context, „instituții de patrimoniu cultural“ înseamnă acele instituții culturale care au ca sarcină pe termen lung conservarea sau alte obligații legale.

2. Raportul numeric final, p. 40

http://cordis.europa.eu/fp7/ict/telearn-digicult/numeric-study_en.pdf

3. PLANETS: <http://www.planets-project.eu/>

CASPAR: <http://www.casparpreserves.eu/>

4. OAIS: model de referință pentru un sistem deschis de informații de arhivă (SO 14721:2003)

<http://public.ccsds.org/publications/archive/650x0b1.pdf>

5. http://www.kb.nl/hrd/dd/dd_links_en_publicaties/publicaties/KB_Long_Term_Preservation_Services_2010-08-05.pdf

6. Digital Curation Centre, <http://www.dcc.ac.uk/>

7. DPC: Digital Preservation Coalition

<http://www.dpconline.org>

8. NCDD: Netherlands Coalition for Digital Preservation

<http://www.ncdd.nl/en/index.php>

9. nestor: <http://www.langzeitarchivierung.de/eng/index.htm>

10. Economie durabilă pentru o planetă digitală (2010)

http://brtf.sdsc.edu/biblio/BRTF_Final_Report.pdf

Sursa:

http://ec.europa.eu/information_society/activities/digital_libraries/doc/reflection_group/final-report-cdS3.pdf

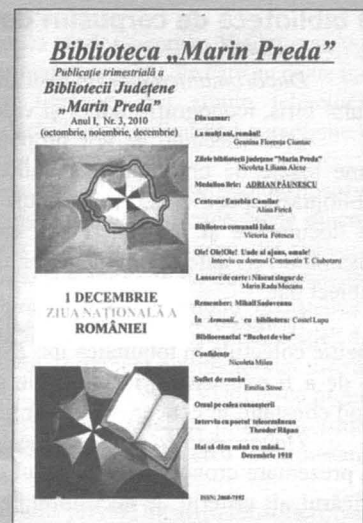
Traducere de Cornelia RADU
Biblioteca Metropolitană București

O publicație de pe plaiuri teleormănene

Am primit la redacție nr. 3/2010 al publicației Bibliotecii Județene „Marin Preda” din Alexandria, județul Teleorman. Din bogatul sumar dedicat Zilei Naționale a României reținem editorialul „La mulți ani, români!”, ce poartă semnătura directorului bibliotecii, d-na Geanina Florența Ciuntuț: „Simt, fără să aștept, un dor de țară, de-o țară a mea, țesută de copilărie într-un buchet de vise-n tricolor. Parcă mă-nalț din amintire și mă cobor la ziua cea de azi, mă cufund în tristețea românului, în neputința zborului dincolo de vis.”

Revista mai cuprinde pagini dedicate lui Adrian Păunescu și legăturii de suflet dintre poetul – recent plecat la stele – și Marin Preda, „patronul spiritual” al bibliotecii și cel mai cunoscut scriitor teleormănean. Un delicat scriitor stabilit pe plaiuri teleormănene, Marin Radu Mocanu, cunoscut mai ales pentru activitatea de arhivist și pentru cărțile de reevaluare a „tulburatului deceniu '50-'60”, publică un fragment din romanul autobiografic *Născut singur*, făcând apel la aspectele contradictorii și dezumanizate ale societății postdecembriste. Poetul Teodor Râpan, originar, la rândul său, tot din Teleorman, amintește, într-un amplu interviu acordat dnei profesoare Nicoleta Milea, despre întâlnirea sa cu „îngerul blond”, Nichita Stănescu: „În sfîșirea mea, El este deplin în viața mea și așa va rămâne până la capăt. Mi-a binecuvântat două cărți, a scris despre mine în presa vremii, m-a recomandat directorului Editurii Cartea Românească...”

Revista mai cuprinde ample relatări despre activitatea biblioteconomică locală. Felicitări colegilor teleormăneni, și la cât mai multe numere de revistă! (CRONICAR)

„BiblioPolis” susține valorile naționale

Am primit la redacție nr. 4/2010 (serie nouă) al revistei lunare „BiblioPolis”, editată de Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu” din Chișinău, Republica Moldova (redactor-șef Vlad Pohlă). Din bogatul cuprins al publicației (166 p., cu ilustrații) reținem pledoaria pentru „perpetuarea valorilor naționale”, susținută de editorialistul Vlad Pohlă. Biblioteca „B.P. Hasdeu” și filialele sale susțin „cultivarea... unui sentiment asanator al demnității umane și naționale, a mândriei pentru valorile și personalitățile pe care le avem, inclusiv pentru trecutul nostru dramatic, și totuși glorios. Astfel mulți se pot debarasa de *complexele de inferioritate* (s.n.) ce au fost inoculate de «fratele mai mare» de-a lungul unui secol și jumătate de dominație străină”.

Cu un astfel de program politico-social, colegii bibliotecari de la Chișinău pot conta, neîndoindu-se, atât pe o necesară reînnoire a patriotismului, cât și pe sprijinul intelectualilor ce pot contribui la constituirea unui aliaj spiritual nou.

Între semnatarii revistei regăsim numele unor vechi colaboratori ai „B.B.”, între care doamnele Lidia Kulikovski, directorul general al bibliotecii, și Raia Rogac, publicistă.

Între temele de profil ale revistei reținem dezbateră despre necesitatea dezvoltării infrastructurii informaționale. În prezent, din datele statistice, doar 202 din cele peste 1.100 de biblioteci publice din Republica Moldova dețin calculatoare, și doar 138 sunt conectate la Internet. În condițiile când statul își ia mâinile de pe biblioteci, sprijinul Fundațiilor Bill și Melinda Gates și Soros, prezente la rândul lor în Republica Moldova, este substanțial. În aceste circumstanțe, apelul doamnelor Vera Oșoianu și Elena Pintilei, de la Biblioteca Națională a Republicii Moldova, privind dotarea bibliotecilor cu tehnică de calcul, are rolul unui ultimatum: „Este total greșit să ignorăm bibliotecile în favoarea altor structuri, care de cele mai multe ori nu pot asigura durabilitatea”. (v. art. „Bibliotecile în infrastructura informațională”, pp. 37-40).

Dna Raia Rogac publică un amplu interviu cu dl dr. Florin Rotaru, director general al Bibliotecii Metropolitane București. Principala temă de discuție o constituie, cum e și firesc, prezentarea proiectului Bibliotecii Digitale a României, DACOROMANICA. Miza acestui veritabil *ciberspațiu* sau „laborator de cercetare globală”, cum îl definește dr. Florin Rotaru, este trecerea de la condiția bibliotecii publice de *supraviețuitoare* în societatea informațională la aceea de *producătoare și difuzoare* de bunuri informaționale (un extras din interviu este redat mai jos).

Programul de parteneriat instituit între Biblioteca Metropolitană București și Biblioteca Academiei vizează crearea Bibliotecii Digitale a României, prin dezvoltarea site-ului DACOROMANICA. Acest proiect, ce implică participarea unui număr considerabil de specialiști, urmărește chiar mai mult decât crearea unei biblioteci, eventual cu profil enciclopedic, în spațiul virtual, și anume „crearea unei mărci identitare definitorii pentru cultura română”, afirmă dr. Florin Rotaru în interviul citat.

Din aceeași publicație reținem și calendarul de aniversări culturale pe 2011, din care nu lipsesc – nu în măsura în care ne-am fi așteptat! – numele unor oameni de cultură români, precum M. Sadoveanu, L. Blaga, Simion Stoilov sau Ion Creangă. Este semnalată, de asemenea, ziua de 23 aprilie, consacrată drept Ziua Bibliotecarului.

În concluzie, revista „BiblioPolis” constituie o bună pledoarie atât pentru profesia de bibliotecar, cât și pentru ideea generoasă a *culturii fără frontiere*. (CRONICAR)

O bibliotecă de corpuri documentare originale

Dacoromanica este un instrument de difuzare a patrimoniului scris, iconografic, sonor și video.

În consecință, se vor propune publicului corpuri de teme legate de unul sau mai multe subiecte evidențiate prin bibliografia specifică. O temă trebuie să cuprindă mai multe sute de documente și, în consecință, este necesar să se propună ansambluri de date despre un autor, un curent de gândire sau un subiect dat.

În mod obiectiv, o perioadă de timp nu pot fi puse la dispoziție colecțiile în totalitatea lor. *Dacoromanica* nu are pretenții de a fi exhaustivă, iar criteriile prezentate sunt folosite, în mod constant, în conceperea programelor.

Dacoromanica este imaginea principalelor opere tipărite, în prezentare cronologică. Criteriul de raritate primează în fața oricărui alt criteriu de accesibilitate. Altfel spus, sunt privilegiate „ansamblurile de surse” puțin accesibile și apte să intereseze un public larg.

Corpusurile de autori, în această accepție, devin ansambluri de surse și materiale de cercetare. Dacă documentele despre

Grigore Alexandrescu sunt, în zilele noastre, mai ușor de regăsit comparativ cu Paris Mumuleanu, rostul *Dacoromaniceii* este de a elimina această diferență și de a situa în orizontul unei epoci, în mod egal, atât autorii considerați majori, cât și pe minori, așa cum nicio altă lucrare de critică sau istorie literară nu ar putea să o facă. Trebuie să se deschidă noi perspective de cercetare.

Un mare câștig va fi extinderea la resursele de imagini și la fondurile sonore. Noțiunea de corpus de autori, așa cum a fost ea dezvoltată pentru filosofi și scriitori, include elementele care aprofundează înțelegerea unei epoci sau a unui curent. Această dimensiune aparține numai instituțiilor care conștientizează și își asumă întreaga responsabilitate. În această etapă istorică, acestea sunt Biblioteca Academiei Române (BAR), cu un patrimoniu definitoriu pentru cultura română, și Biblioteca Metropolitană București (BMB), cu o tradiție istorică instituțională de dimensiuni impresionante. *Dacoromanica* cultivă noțiunea de corpus și va da o puternică coerență ofertei: adresabilitate din perspectiva istorică.

Când se va consulta *Dacoromanica*, se va avea acces fie la aceste teme, fie la titlul sau la autorul căutat, fie eventual la o colecție. Criteriile se combină, fără să se excludă.

ORIZONTURI

Meditație și atemporalitate

Dr. Constantin NICUȘAN

Colegiul Național „Mihai Viteazul“, Târgu-Mureș

Prin momentul din 15 aprilie 2011, petrecut în Aula Magna a Universității „Petru Maior” din Târgu-Mureș, Alma Mater consemnează în analele sale acordarea titlului de Doctor Honoris Causa al Universității târgu-mureșene academicianului Gheorghe Vlăduțescu (foto).

Decanul Facultății de Științe și Litere, prof. univ. dr. Iulian Boldea, propune, într-un sintetic Laudatio, o imagine a personalității profesorului de filosofie al Universității din București, imagine căreia academicianul îi aduce replica unei conștiințe „socratice”. Discursul de răspuns al laureatului deconspiră un mit – cercetarea îngemănată cu pasiunea creatoare – dar și meandrele destinului care te conduce în matca chemării fundamentale. Ni se dezvăluie astfel elemente autobiografice inedite – cursuri urmate de Gheorghe Vlăduțescu la Facultatea de Medicină, apoi curajul abandonării, justificat de gustul pentru aventură al tinereții, pentru a trece, în neprielnicii ani '50, la filosofie, cu urmărirea specializării în filosofia greacă și medievală, adevărată oază a gândirii libere, gest explicat, prin analogie, cu reacția lui Socrate care pune pe seama tinereții îndrăzneala lui Platon de a scrie primele *Dialoguri*.

Gheorghe Vlăduțescu apelează la o metodă de ordonare a ideilor care cresc spontan și provocator în expunerea cursului. Putem constata că ideile domniei sale sunt vii și, poate tocmai de aceea, ignorate uneori de cei structurați pe modelul istoricității sau al postulatului științific. Autorul discursului propune o abordare tranșantă a meditației autoreferențiale pe dimensiunea atemporală pe care o au filosofia și poezia. În această viziune, științele, tehnologia trăiesc în efemeritatea prezentului, au clipa dominată de necesitate, au justificarea în cauzalitate, au dimensiunea determinismului. Datele științifice, realizările tehnologice trec în istorie, în muzee – sunt supuse în fiecare clipă uzurii morale, tehnice – cer reactualizare, cer reasezarea în dinamica paradigmatelor, a modelelor de civilizație.

Filosofia nu trăiește astfel în istorie – doar didactic există o istorie a filosofiei – Platon și Aristotel, Kant și Hegel, Max Scheler și Lucian Blaga rămân contemporani cu eternitatea și astfel cu fiecare generație, cu fiecare paradigmă în parte. A devenit curentă inter-

pretarea că încă de acum două mii de ani s-a cam spus totul în materie de înțelepciune, iar ceea ce aduce secolul XX e doar o reformulare a ideilor.

Același lucru se întâmplă cu poezia, unde sentimentul – trăsătură definitorie a umanității – tradus în limbaj liric nu are istoricitate într-o diacronie de la Sapho la Appolinaire, căci toată lirica lumii trăiește într-o sincronie cu spiritul uman de oricând și oriunde. Timpul rămâne marcă/măsură pentru o morfologie/ fenomenologie pe care o cartografiază în modele dinamice/simulări/scenarii, doar ființa umană, *homo ludens*, asumându-și proiecția fie în trecut, fie în viitor într-un joc al spiritului pe dimensiunea secvențelor *fiindului* ca martor a ceea ce numim prezent – echivalent cu o concomitență a universului în infinitatea sa.

Rădăcinile obscure comune ale filosofiei și poeziei, în mit, legăturile subtile între sistemul conceptual și categorial al primeia și construcția metaforică, imagistică depășind limitele limbajului, a celei de a doua, ținta filosofiei spre rațiunea cea mai înaltă, spre Logosul transcendent, precum și ținta poeziei, în complementaritate, spre câmpurile cele mai înalte ale afectelor, spre Suflul transcendent explică, poate, în parte, statutul lor special. Dacă cele două – filosofia și poezia – s-au distilat din structurile de adâncime ale mitului, o a treia rezultantă – religia – a păstrat toate aromele mitice originare, redându-i omului modern – după experiențele de ateism și areligiozitate – nevoia de mit, nevoia de exercițiu ritualic. Se completează astfel mănunchiul spiritual al definiției omului.

Aripi epistemologică a filosofiei acoperă vastul câmp al spiritualității umane într-o hermeneutică specializată pe diverse compartimente – filosofii ale religiei, artei, științei, moralei etc. – recurgând uneori, în complementaritate, pentru explorările în transcendent la limbajul metaforic specific poeziei, dar a cărei ambiguitate convine preconceptualizării. Sunt aspecte nu întâmplător aduse de Lucian Blaga în aceeași ecuație, pentru deciptrările metafizice.

În acest sens, în viziunea acad. Gheorghe Vlăduțescu, vorbim de un tot al identității spirituale a omului, din care nu poate lipsi nici una dintre componente: filosofie, arte, științe, tehnologie, morală, religie – toate configurând și reconfigurând paradigme ca mediu de cultură și civilizație al existenței umane.

Acad. Gheorghe Vlăduțescu identifică substanța filosofică inclusiv în parabola mitului, în poemele homerice, unde dincolo de un epic redus, mai ales în *Odissea*, decodificăm atât regăsirea conștiinței de sine a omului, cât și statutul lui de ființă a amănării, iar Ithaca ori Penelopa sunt simboluri ale orizontului de așteptare. Într-o altă situație, mesajul inițial al „exercițiului de admirație” din *Cântarea cântărilor* a Vechiului Testament e reinterpretat ulterior în creștinism. Tocmai de aceea acad. Gheorghe Vlăduțescu propune într-o hermeneutică detașarea față de fiecare produs spiritual, sub imperativul axiologic obiectiv, prin readucerea lui în instanța prezentului.

Cât se justifică previziunile privind moartea filosofiei? Născută după o gestație sincretică, va dispărea tot într-un sincretism? Credem, totuși, în probabilitatea că discursul filosofic nu va înceta niciodată să declanșeze în conștiința noastră suita inepuizabilă de întrebări asupra misterului existenței.

O lucrare de prestigiu a istoriografiei românești

Dr. Gelcu MAKSUTOVICI

Istoric

Motto:

„Existența noastră nu are alt temei decât suveranitatea națională ieșită din unitatea națională, din omogenitatea noastră etnică, din unitatea noastră sufletească.“

Take Ionescu

Într-o atmosferă colegială care a reunit istorici și membri ai Corpului diplomatic român, în ziua de 20 octombrie 2010, la Fundația Europeană Titulescu a fost lansat volumul de documente privitor la criza cehoslovacă din septembrie 1938, menit a scoate în evidență solidaritatea poporului român cu cel al Cehoslovaciei într-un moment internațional de mare însemnătate pentru evoluția ulterioară a situației din Europa: prof. univ. dr. Viorica Moisuc, *România și criza cehoslovacă*, Editura Adevărul, 2010, 820 p.

După cum subliniază și dl Adrian Năstase în prefața cărții, „volumul acesta care trebuia să vadă lumina tiparului în anul 2005, apare acum sub egida Fundației Europene Titulescu și completat cu documente provenind din arhive străine, majoritatea necunoscute, însoțit de un aparat critic bogat și bine pus la punct...” (p. 10)

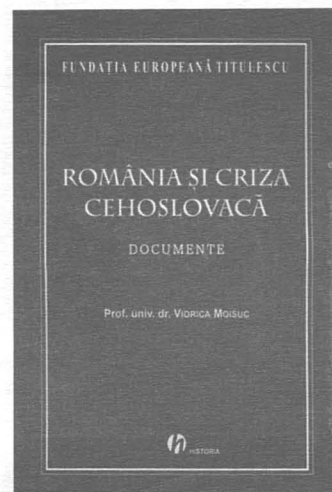
De la început trebuie să remarcăm sagacitatea autoarei în cercetarea și descifrarea înțelesurilor documentelor prezentate, întocmirea aparatului critic și de informație suplimentară adusă pentru mai buna înțelegere a contextului internațional în care a fost elaborată. De altfel, autoarea face precizarea că cititorul rămâne să aprecieze „... dacă volumul ce i-l ofer spre studiu îi va stimula interesul pentru cunoașterea acestei perioade de mari frământări politico-diplomatice din anticamera războiului ce avea să vină” (p. 14).

Începând cu anii studenției, continuând în calitate de cercetător în domeniul științei istorice și de cadru universitar, Viorica Moisuc s-a remarcat întotdeauna prin acerbicie și competență în scrierea a numeroase comunicări și cărți de înaltă ținută intelectuală menite a aduce noi contribuții în mai buna cunoaștere a istoriei naționale și universale, îndeosebi a luptei de veacuri a românilor pentru afirmarea identității în lumea europeană. Volumul acesta de documente se referă la evenimentele cruciale ce au marcat una dintre cele mai zburcinate perioade din istoria Europei în preajma izbucnirii celui de Al Doilea Război Mondial, începând cu obiectivul politicii germane de *Drang nach Osten*, expansiunea economică și politică spre sud-est realizată prin înglobarea Austriei sub forma unui Anschluss, ocuparea podișului Boemiei pentru controlul Europei Centrale și de Sud-Est, anihilarea forței politice și militare a Micii Înțelegeri și Înțelegerii Balcanice, iar, odată cu ocuparea Austriei, drumul spre agresiunea Cehoslovaciei ca punct de plecare spre alte noi obiective și teritorii europene. Într-un „Cuvânt lămuritor și absolut necesar pentru cititorii de azi și de mâine” (pp. 31-37) întocmit de autoarea cărții, la Bruxelles, la 1 noiembrie 2007, se consemnează că „Nicolae Petrescu-Comnen și-a legat numele de una dintre cele mai grave crize antebelice – criza ceho-

slovacă – perioadă când de existența acestui stat dețineau suveranitatea și independența României... Dacă în 1938 României i se spunea «Belgia Orientului» și Bucureștilor «Micul Paris», după război totul s-a cufundat în întunericul Răsăritului pustiitor...” (p. 32), fapte ce ne îndeamnă să cercetăm și să înțelegem și mai clar înțelesurile documentelor publicate în acest volum exemplar ce reprezintă concretizarea multor ani de cercetare în arhive române și străine (franceze, germane, ruse, italiene ș.a.)

Documentele sunt prezentate în ordine cronologică și cu exemplare note lămuritoare în subsol, consistente în mai clara înțelegere a evenimentelor și pozițiilor politice ale țărilor și guvernanților acestora în desfășurarea ostilităților diplomatice, politice și apoi militare în declanșarea celui de Al Doilea Război Mondial.

Înainte de a face un scurt comentariu asupra acestui volum de documente, precizăm că numărul lor se ridică la 480, începând cu 1 septembrie 1938, când Maxim Litvinov, ministrul de Externe sovietic, declară că „URSS este gata să facă față obligațiilor de aliat față de Cehoslovacia” și încheind cu documentele 474, „Raoul Bossy, ministrul României la Budapesta, despre Conferința de la München: însemnări din zilele de 28, 29 și 30 septembrie 1938” și 480, „Nicolae Petrescu-Comnen, O istorie trăită”, în „Acta istorică”, tomus I, Roma, 1959, pentru a semnala importanța perioadei în istoria Europei și a implicării României în viața politică și diplomatică a acestor ani premergători izbucnirii marelui cataclism al celui de Al Doilea Război Mondial în viziunea diplomației României din perioada respectivă. În acest sens, de însemnătate este și acordul semnat la 31 iulie 1938 de Înțelegerea Balcanică, pe de o parte, și Bulgaria, pe de altă parte, care prevedea că toate cele cinci state semnatare (România, Grecia, Turcia, Iugoslavia, Bulgaria) se angajau să se abțină în relațiile lor mutuale de a recurge vreodată la forță. George Lecca, ministrul României la Rio de Janeiro, semnala și el: „Cercurile politice și presa braziliană urmăresc cu un viu interes desfășurarea evenimentelor din Europa” (p. 181), Raoul Bossy din Budapesta atenționa: „Kanya s-a întors pesimist din călătoria sa în Germania... partidul național-socialist cere o acțiune militară imediată. Mi-a mărturisit că fruntașii cei mai de vază ai partidului sunt așa fanatici în chestiunea unei intervențiuni armate încât i-a fost imposibil să discute cu ei liniștit... Hitler i s-a părut impenetrabil...” (p. 184), iar Lucian Blaga, ministrul României la Lisabona, scria

la 3 septembrie 1938 către Nicolae Petrescu-Comnen, ministrul Afacerilor Externe al României, că: „În general Cehoslovacia nu se bucură de simpatii în Portugalia...” (p. 190). În Cehoslovacia, problematica germanilor sudeți privind rezolvarea problemei minorităților era în prim plan, admitând „principiul autonomiei teritoriale pentru sudeți prin organizarea a trei districte germane autonome cuprinzând circa 2.000.000 de sudeți. În schimb, Cehoslovacia nu renunță la alianța cu Franța și Rusia Sovietică” (p. 232). În același timp, după vizita regentului Horthy în Germania, se consemna că: „În situația actuală, Ungaria nu numai că nu mai poate activa decât în jurul axei Roma – Berlin... Ungaria trebuie văzută alături de Germania, dacă nu chiar înglobată în politica sa militară” (p. 233). Concluziile generale asupra crizei cehoslovace se cristalizau în mod periculos pentru întreaga Europă, cercurile politice și mai ales cele diplomatice fiind la curent cu agravarea situației.

În aceste condiții, diplomația românească este la curent cu întreaga situație din Europa. Victor Cădere, ministrul României la Belgrad, sesizează tendințele tot mai accentuate ale Reich-ului german „de a domni în Sud-Estul Europei” și că „Iugoslavia este dispusă mai ales pentru o politică de neutralitate” (p. 336).

Situația politico-militară din Europa începe a fi cunoscută în întreaga lume, comentată în funcție de relațiile inter-statale, diplomația română fiind informată corect și la timp de către reprezentanții săi diplomați în rapoarte substanțiale care creionează corect și starea de spirit a momentului. Nicolae Petrescu-Comnen, ministrul de Externe al României, aflat la Geneva, trimitea către MAE la 19 septembrie 1938 un substanțial text, în care consemna: „Sunt informat că Ungaria ar pregăti serios o intervenție în Cehoslovacia după modelul german... O intervenție fătășă sau camuflată ungurească în Cehoslovacia ne-ar putea antrena și pe noi” (p. 433). Tot el avea să completeze într-o altă telegramă din Geneva, datată 22 septembrie, că: „Nu numai Germania, dar și Italia au declarat că voiesc să sprijine revendicările maghiare și polone contra Cehoslovaciei. În consecință, o intervenție armată din partea Iugoslaviei și a României ne-ar expune la un conflict și cu Italia...” (p. 506).

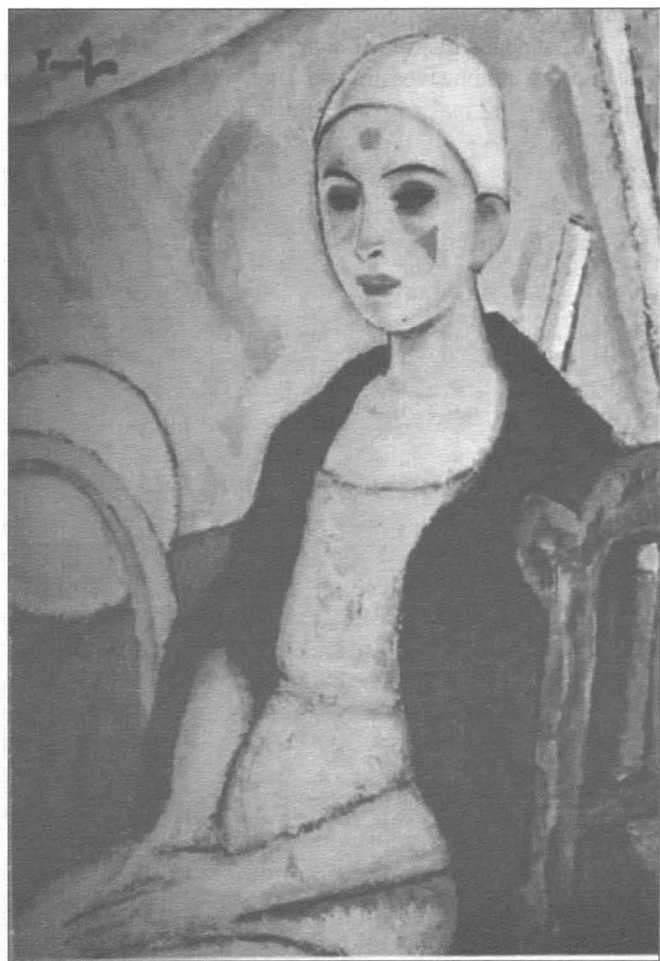
Diplomația română urmărește cu atenție și raportează prompt toate mișcările politice făcute de cancelariile statelor europene în privința unor eventuale atacuri ale armatei germane asupra statelor din Centrul și Sud-Estul Europei, sub amenințarea declarațiilor lui Hitler că „întreg poporul german este înarmat”. În acest sens, Alexandru Duiliu Zamfirescu, ministrul României la Roma, consemnează la 23 septembrie 1938, prânzind în cerc intim la Palatul Farnese cu însărcinatul cu afaceri al Franței și ambasadorul Belgiei, acesta din urmă cu reputațiunea unuia dintre cei mai iscusiți diplomați din Europa, reținând opinia că „... liniile Maginot – Siegfried, care pun Franța în poziție exclusiv defensivă... nu mai lasă nici o îndoială că Europa continentală de la Rhin înspre Răsărit trece efectiv sub supremația puterilor geografice și militare dominante” (p. 557).

Documentele prezentate de Viorica Moisuc, cele mai multe în limba franceză, redau starea de spirit și poziția diplomaților în privința evenimentelor ce aveau să urmeze, în centrul atenției fiind Cehoslovacia, avându-se în vedere că în România opinia publică era în covârșitoare majoritate împotriva politicii de mutilare a Cehoslovaciei, în acest sens

citând un articol publicat de Nicolae Iorga în revista „Neamul Românesc” din 9 septembrie 1938, în care istoricul nostru național arăta că: „Încă de pe vremea lui Bismarck exista, în tovărășie cu Austria în formula monarhiei austro-ungare, avântul către Răsărit, cuprins în formula de Drang nach Osten” (p. 584).

Deosebit de interesantă pentru acele vremuri este semnalaarea lui Alexandru Duiliu Zamfirescu, ministrul României la Roma, în telegrama din 28 septembrie 1938, care se încheie cu fraza: „Rusia vede în conflagrațiunea europeană nu numai un pas către bolșevizarea mondială, dar și o fericită diversiune pentru neizbutirea din Spania” (p. 715). Orice comentariu este de prisos, dar pentru cercetătorii istoriei noastre naționale previziunea diplomatului român este de luat în seamă, având în vedere evenimentele ce au urmat.

Încheiem această scurtă prezentare a unei lucrări de excepție menționând eforturile considerabile făcute de cercetător și prof. univ. dr. Viorica Moisuc de a reda publicului român, așa cum sublinia și prefațatorul, prof. univ. dr. Adrian Năstase, această lucrare, care „servește interesele naționale ale României și pune la dispoziția istoricilor de peste hotare, a tuturor celor interesați, documente revelatoare privind contribuția de mare valoare a diplomației române...”, aducând „în prim plan vocația europeană a României, rolul său ca factor de stabilitate în Centrul și Sud-Estul Europei, politica ei de «coabitare regională amicală»”.

Clovnul cel tânăr

Irina Bokova, director general al UNESCO, Doctor Honoris Causa la București

În ziua de 27 aprilie a.c., doamna Irina Bokova, director general al UNESCO (foto), a primit titlul de Doctor Honoris Causa, acordat de către Școala Națională de Studii Politice și Administrative (SNSPA) din București, în cadrul unei ceremonii desfășurată în Aula Bibliotecii Centrale Universitare.

Au fost prezenți prof. univ. dr. Paul Dobrescu, rector al SNSPA, prof. univ. dr. Adrian Miroiu, președinte al SNSPA, conf. univ. dr. Remus Pricopie, decan al Facultății de Comunicare și Relații Publice a SNSPA, acad. Ionel Haiduc, președinte al Academiei Române, deputat Raluca Turcan, președinte al Comisiei pentru Cultură, Arte, Mijloace de Informare în masă a Camerei Deputaților, acad. Nicolae Manolescu, ambasador al României la UNESCO.

Vă prezentăm, în continuare, alocuțiunea dnei Irina Bokova, rostită cu acest prilej.

Doamnelor și domnilor,

Mă simt profund onorată să primesc titlul de Doctor Honoris Causa din partea Școlii Naționale de Studii Politice și Administrative și sunt adânc mișcată de cuvintele dumneavoastră calde și pline de prietenie. De la înființarea sa, în 1990, Școala Națională de Studii Politice și Administrative a jucat un rol important în crearea unei României noi, după căderea comunismului în Europa. Ea a format câteva generații de tineri lideri – în cercetare, în sectorul privat și în administrația publică. Nu cred că există o misiune mai nobilă decât aceea de a stimula mintea tinerilor și de a-i îndruma spre serviciul public.

Sunt adânc mișcată și onorată că, în această dimineață, sunt aici cu dumneavoastră, de care, cetățean al Bulgariei fiind, mă simt și mai aproape. Bulgaria și România au mers, din 1990, pe același drum, urmând aceeași cale a progresului. Intrarea României și Bulgariei în Uniunea Europeană și în NATO este o realizare de seamă și o încununare a efortului celor două popoare. Știm cu toții de câtă străduință, răbdare și voință a fost nevoie pentru un asemenea succes.

Suntem astăzi martori ai aceleiași dorințe de transformare în alte părți ale lumii, în societăți din Africa de Nord și Orientul Mijlociu. Vedem puterea revoluționară de a tinde spre demnitate și drepturile omului, valori în care cred cu tărie. Fapta tragică a unui singur om în Tunisia – Mohamed Bouazizi – a afectat realitatea altor câteva milioane de oameni.

Astăzi, căile și mijloacele politicii se schimbă atât la nivel național, cât și global. Criza economică din ultimii ani și-a trimis unda de șoc peste regiuni și continente întregi ale lumii. Schimbările de climă își continuă evoluția lor imprezvizibilă. Anul 2011 a fost deja martorul triplului dezastru din Japonia (seismic, tsunami și nuclear), al inundațiilor din Australia și Thailanda și al cutremurului din Noua Zeelandă. Nici un stat sau societate nu poate trece singură peste asemenea încercări. Un astfel de context necesită o ordine internațională puternică și un multilateralism eficient și real.

Sunt convinsă că, în complexitatea lumii de astăzi, este nevoie de noi politici și noi moduri de abordare a problemelor. Forța Națiunilor Unite constă tocmai în aceea că propune soluții colective viabile unor situații problematice, cum ar fi schimbările de climă, ca să nu luăm decât un exemplu, soluții ce merg dincolo de capacitățile statelor de unele singure. În acest context, nevoia de cooperare internațională în scopul dezvoltării permanente și susținute, mai ales în domenii ca învățământul, știința, cultura și comunicarea, nu a fost nici-

când atât de mare – pentru a pune bazele destinderii și progresului, pentru a crea noi modele de dezvoltare inclusivă și echilibrată.

Rolul UNESCO se află tot aici. Organizația se regăsește în poziția de a conduce la nivel internațional acțiuni colective legate de bunuri publice-cheie, cum ar fi educația, cultura, știința și comunicarea.

UNESCO nu acordă ajutor financiar pentru dezvoltare, ci concepe și construiește condiții pentru dezvoltare. UNESCO nu poate menține pacea, însă se străduiește să o facă să dureze. Aceste decizii la nivel global sunt fundamentul unei ordini multilaterale eficiente și reale. În secolul XXI, ca să fie viabilă, dezvoltarea nu poate fi decât holistă. Concepută încă din 1945, Constituția noastră spune că, dacă războaiele încep înainte de toate în mintea bărbaților și a femeilor, atunci tot acolo trebuie sădită și dorința de apărare a păcii. Această viziune rămâne cu atât mai relevantă în contextul problemelor pe care le ridică secolul XXI și, mai ales, în lupta împreună pentru soluționarea lor.

Să ne gândim la educație și știință. Ele sunt, cu adevărat, unele dintre cele mai puternice, pozitive forțe pentru transformarea individuală, națională și internațională. Ele sunt motorul succesului economic și al unei păci durabile. Educația îmbogățește orice țară – bogată sau săracă deopotrivă. În inima Europei, UNESCO sprijină guvernele și Uniunea Europeană în efortul lor de a asigura un învățământ de calitate accesibil tuturor.

Doamnelor și domnilor,

În incinta Bibliotecii Centrale Universitare din București, ale cărei ziduri sunt martorii multor evenimente din istoria țării voastre, ne putem întreba care este situația societăților europene de azi. Prin intermediul lor putem începe să înțelegem starea lumii.

Cerința de cooperare, nevoia unor relații multilaterale implică firesc problema diversității culturale. Europa, a cărei deviză este „unitate în diversitate“, se întreabă la rândul său care va fi viitorul multiculturalismului. Identitățile culturale,

tradițiile și valorile se află în centrul dezbaterilor de politică națională și internațională. Sunt convinsă că sarcina esențială pe care trebuie să ne-o asumăm în cursul acestui secol este de a învăța să gestionăm această diversitate, să lucrăm împreună la construcția unei comunități unite. Sunt sigură că țările care învață să-și gestioneze propria diversitate vor fi și cele mai bine echipate pentru a răspunde provocărilor ce ne așteaptă.

România și alte țări din Europa de Est au de jucat un rol considerabil în sensul dialogului și al apropierii între culturi și se pot implica mai mult. Aceste țări au fost în trecut locuri de întâlnire a civilizațiilor și culturilor. Patrimoniul românesc poartă urma fuziunilor între culturi și popoare care și-au lăsat amprenta pe zidurile mănăstirilor din Moldova, inspirate de arta bizantină, sau prin fortărețele din munții Orăștie, din primele secole ale erei noastre. Experiența extinderii și a integrării europene au contribuit la consolidarea acestui sentiment. Ele au convins o întreagă generație de necesitatea respectării ideilor celorlalți.

UNESCO are de asemenea un rol important de îndeplinit prin folosirea culturii și a industriilor culturale ca pârgii ale dialogului și cooperării.

Expertiza noastră ne permite să apropiem societățile, să contribuim la conlucrarea între rețele de experți, între instituții foarte variate. Ea ne permite să construim spații de integrare regională. *Convenția patrimoniului mondial* este un exemplu în acest sens. În România, șapte situri sunt înscrise pe lista patrimoniului mondial, de la Delta Dunării la centrul istoric al Sighișoarei. Excepționala lor bogăție le încorporează în istoria întregii umanități. Avem datoria să le protejăm. Știu că România are un patrimoniu bogat și sper că alte noi situri vor fi înscrise pe listă.

Acum câteva săptămâni am fost în Peru. Această țară a luat inițiativa de a înscrie Marele drum al incașilor pe lista patrimoniului mondial. I s-au alăturat încă șase țări din America Latină stăbătute de acest drum. Toate aceste țări vor supune aprobării o candidatură comună. Vedem că proiecte similare încep să prindă contur aici, în Europa de Est și de Sud-Est – de exemplu, între țările traversate de Dunăre, cum sunt România, Bulgaria, Ucraina, Moldova.

La UNESCO, susținem o viziune largă asupra culturii și a diversității culturale, a rolului lor de acceleratoare diplomatice, ca un mijloc de a dobândi autonomia, de a participa la dezvoltarea economică și socială durabilă. De aceea, am publicat în 2009 un raport intitulat: *Investir dans la diversité culturelle et le dialogue interculturel*.

În acest an, vom sărbători a zecea aniversare a *Declarației universale a UNESCO asupra diversității culturale*. Este esențial să ne îmbunătățim competențele interculturale, studierea limbilor străine, cunoștințele despre cultura celuilalt. Toate aceste inițiative concrete urmăresc să le asigure unor oameni proveniți din culturi și țări diferite mijloacele intelectuale de a lucra împreună. Viitorul ne va demonstra că vom avea – veți avea – tot mai mult nevoie de ele.

Doamnelor și domnilor,

Jean Monnet ar fi spus în amurgul vieții sale că, dacă ar fi să reia construcția europeană, ar începe cu cultura. Nu știu dacă anecdota este adevărată. Dar am venit în această dimineață cu un mesaj: puneți cât mai mult în valoare cultura, științele, educația. Acestea sunt pârgii ale plenitudinii, sunt

acceleratoare ale dezvoltării și garanții de stabilitate. Nu le subestimați rolul niciodată, căci nu există investiție mai înțeleaptă.

Mesajul meu de azi, ca prima femeie în fruntea UNESCO și cetățean al unei țări vecine, este că regiunea noastră este plină de energie, de talente și de bogății ce se cer puse în valoare. Mesajul meu este că trebuie să rezolvăm problemele împreună, fie că este vorba de criza economică, de schimbările climatice sau de dezvoltarea durabilă. Să îndrăznim să fim umaniști! Când vorbim despre probleme economice trebuie să ținem seama în primul rând de demnitatea umană.

În fine, sunt extrem de sensibilă la egalitatea de gen. Este o prioritate personală și o prioritate a UNESCO. Egalitatea de gen nu este doar o chestiune de dreptate istorică, ci este calea spre o dezvoltare economică și socială mai echitabilă, inclusiv în zona Europei de Est și de Sud-Est.

Marele gânditor român Mircea Eliade scrie în jurnalul său: „Nu-i admir decât pe cei ce continuă să creeze ca și cum lumea noastră ar avea în față un mileniu de pace“. Geniul poporului român este reflectat prin acest elan. I-a inspirat pe scriitori, artiști și compozitori, a fost și este motorul istoriei sale. Voi sunteți aceia care vor contribui la făurirea chipului Europei de mâine. Vă urez să o faceți cu același optimism, cu același elan.

Vă mulțumesc.

Traducere de Anne Marie CODRESCU

Katiușa lipoveanca

Jipa Rotaru, la 70 de ani

Istoricul militar, profesorul și mentorul mai multor generații de ofițeri ai Armatei Române, comandorul (r) Jipa Rotaru (foto) a împlinit, pe 28 aprilie, frumoasa vârstă de 70 de ani. Pentru cei mai puțin familiarizați cu activitatea domniei sale, vom reaminti că dl Jipa Rotaru a fost profesor la Catedra de istorie a Academiei Militare, fiind unul dintre cei mai iubiți și prețuiți dascăli. Într-o epocă a compromisului și a adevărilor spuse cu jumătate de măsură, glasul comandoului Jipa Rotaru suna grav și răspicat în amfiteatrul Academiei Militare, amintind tinerilor ofițeri ce înseamnă demnitatea, onoarea și gloria militară.

După Revoluție, când vremurile au permis, istoricul Jipa Rotaru a publicat și cele mai consistente cărți despre Mareșalul Ion Antonescu, utilizând în mare măsură surse inedite, culese din arhive, dar și de la martori direcți, precum fostul locotenent-colonel George Magherescu, aghiotantul Mareșalului. De la acesta a moștenit Jipa Rotaru și protocolul practicat la cabinetul mareșalului – ce consta în sobrietate, curaj și un sentiment acut al patriotismului. Ion Antonescu *nu a stat pres* în fața puterilor trecătoare ale vremii. A fost mai mult decât un militar validat de victoriile de pe front, a fost „un model uman”, obișnuiește să amintească Jipa Rotaru.

Un astfel de model este și Jipa Rotaru. Numit director al Muzeului Militar Național în 1988, el a contribuit decisiv la reabilitarea, iar apoi la reorganizarea muzeului. După Revoluție, revine la Academie, fiind primit cu ostilitate de câțiva oportuniști. În aceste condiții, acceptă o situație inferioară celei deținute anterior, dedicându-și energia scrisului și formării unei noi generații de istorici militari, pătrunși de spiritul adevărului. Între inițiativele sale publicistice este și reconstituirea condițiilor deținerii și execuției cuplului Nicolae și Elena Ceaușescu. Istoria României, continuă să creadă Jipa Rotaru, este un șir de jertfe. Etichete precum „criminal de război” sau „comunist” nu fac decât să întunece judecata dreaptă a istoriei, să introducă factorul politic acolo unde ar trebui să primeze interesul național.

Adevăratul merit de pedagog al lui Jipa Rotaru este însă constituirea Școlii de Vară a tinerilor istorici de la Maia-Catargi, județul Ialomița, localitate unde s-a retras după pensionare. În prag de toamnă, pe un tăpșan înverzit, acolo unde a fost cândva conacul lui Barbu Catargiu, fostul prim-ministru al lui Al. I. Cuza, asasinat sub arcadele clopotniței de la Patriarhia Română, la cort, cum le stă bine militarilor, se adună toată floarea istoriografiei contemporane pentru a-și cinsti dascălul și a duce mai departe spiritul său. Despre întâlnirile de la Maia-Catargi am mai scris în paginile acestei reviste. Ce trebuie subliniat este că, de șase ani, la Maia funcționează o instituție publică ce nu ia bani de la Stat, în schimb oferă societății adevăr și știință pură.

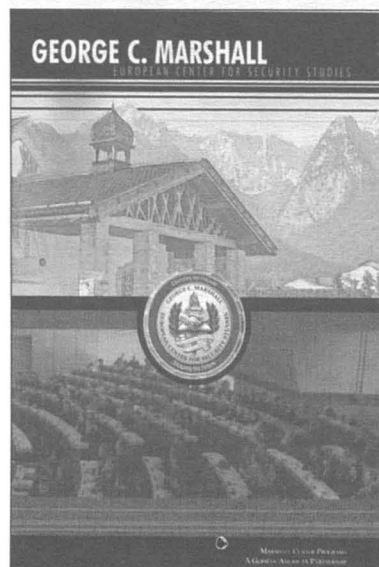
(M. N.)

Noul Plan Marshall pentru Securitatea Mediului

În 1947, George C. Marshall, general american aureolat de victoriile din cel de-al Doilea Război Mondial, în calitate de secretar de stat al SUA (funcție pe care a îndeplinit-o între 1947–1949), propunea primul Plan economic de reconstrucție a Europei, o idee salvatoare ce va constitui baza reconversiei industriei militare și a reconstrucției economice a Europei răvășită de război. Planul Marshall se adresa întregii Europe, inclusiv Uniunii Sovietice, țară care a refuzat acest ajutor, odată cu toate țările aflate dincoace de „Cortina de fier” și supuse influenței sovietice. Urmarea a fost creșterea economică rapidă a Occidentului și despărțirea dramatică a Vestului de Est.

Ulterior, George C. Marshall a lucrat în diplomație, fiind inițiatorul proiectului Tratatului Atlanticului de Nord, nucleul viitorului NATO, dar și un promotor al non-intervenției în războiul coreean. Pentru meritele sale, generalul Marshall a fost distins în 1953 cu Premiul Nobel pentru Pace. În cinstea sa, Centrul American de Comandă al Forțelor din Europa (EUCOM), cu sediul la Garmisch-Partenkirchen, renumită stațiune montană din Germania, a devenit, începând din 1992, Centrul „George Marshall”, instituție ce consolidează parteneriatul dintre SUA și Germania, dar și cu Europa în general. Astăzi, Centrul Marshall a căpătat o vocație cvasimondială, având parteneriate cu peste zece țări, inclusiv din Orient și Extremul Orient. Cel mai important produs al Centrului este însă *Colegiul Internațional de Studii de Securitate*, instituție ce are ca obiectiv promovarea cooperării internaționale.

Principalele programe ale Centrului și Colegiului „George C. Marshall“ vizează promovarea securității regionale, descurajarea terorismului și sprijinul operațiilor de siguranță a populației civile. Anual, câteva mii de cursanți, provenind din țările NATO, dar și din lumea arabă sau din Orient, urmează cursurile Colegiului, susținute în limbi de circulație internațională, precum engleză, franceză, rusă, dar și în dialecte din India, Pakistan ș.a.

De-a lungul anilor, câteva zeci de cursanți români, ofițeri, dar provenind și din rândurile societății civile, au urmat cursurile Colegiului din Germania, devenind la rândul lor promotori ai ideilor și programelor de cooperare ale Centrului. În prezent, în România funcționează *Asociația „George C. Marshall“ – Romania*, condusă de dl dr. Doru Frunzulică, președinte, și col. (r) Ion Petrescu, vicepreședinte. În cei 11 ani de la înființare, Asociația a organizat peste 70 de manifestări, cea mai recentă (28 aprilie a.c.) fiind găzduită de Biblioteca Universitară București.

Tema reuniunii a fost *Securitatea mediului*, în contextul elaborării, pe plan internațional, de strategii durabile pentru conservarea și securitatea mediului. Au susținut intervenții ample, bine argumentate, dnii László Borbély, ministrul Mediului în guvernul României, prof. dr. Vladimir Rojanschi, prorectorul Universității Ecologice din București, dr. ing. Ionel Bucur, directorul general al Centralei Nucleare de la Cernavodă, și dr. ing. Ionuț Puică, expert al Consiliului Mondial pentru Energie.

Deși intervențiile au vizat domenii strict specializate, nu au lipsit referințele la *securitatea culturală*. Un moment special l-a constituit intervenția E.S. Ambasador al Japoniei la București, dl Natsuo Amemiya, care a evidențiat faptul că în prezent 170.000 de japonezi trăiesc în adăposturi, ca urmare a cutremurului urmat de tsunami din 11 aprilie, iar alte zeci de mii sunt morți ori dispăruți.

În concluzie, *securitatea mediului* este o amenințare, dar și o provocare, în condițiile în care problema ne privește pe toți. În acest sens, autoritățile române au o responsabilitate în plus, iar Consiliul Suprem de Apărare a Țării nu ar trebui să rămână insensibil la această realitate. (CRONICAR)

AUTORII ACESTUI NUMĂR AUTHORS IN THIS ISSUE

Irina BOKOVA, *UNESCO*

Iulian BOLDEA, “*Petru Maior*” *University of Târgu-Mureș*

Mircea COLOȘENCO, *Editor*

Ion DUR, “*Lucian Blaga*” *University of Sibiu*

Gelcu MAKSUTOVICI, *Historian*

Marian NENCESCU, *Metropolitan Library of Bucharest*

Constantin NICUȘAN, “*Mihai Viteazul*” *National College of Târgu-Mureș*

NOTĂ CĂTRE AUTORI

Textele primite în vederea publicării, în variantă tipărită și electronică, se redactează în Word, font Times New Roman, corp de literă 12, cu spațiu de un rând și jumătate, având maximum 8 pagini.

Articolele trebuie să fie însoțite de bibliografie, precum și de un rezumat și cuvinte-cheie în limba engleză.

Textele trebuie să respecte normele ortografice academice, conform *Dicționarului Ortografic, Ortoepic și Morfologic al Limbii Române*, ediția a II-a, Editura Univers Enciclopedic, București, 2005.

Redacția își rezervă dreptul de a interveni asupra inadvertențelor de formă într-un mod care să nu afecteze fondul textului.

SURSELE UTILIZATE ÎN ACEST NUMĂR

Sursele imaginilor: pp. 5-6: *Le guide de Bucarest et ses environs*, redacteurs Al. Cicio-Pop, Al. Bădăuță, Édition Ghidul României, Bucarest [f.a.]; p. 9: Academia Română, *Dicționarul General al Literaturii Române*, C/D, Editura Univers Enciclopedic, Buc., 2004, p. 261; pp. 10, 17, 29: redacția „B.B.“; pp. 20, 21, 31, 33: Petru Comarnescu, *N.N. Tonitza*, Editura Tineretului, Buc., 1962; Raoul Șorban, *Tonitza*, Editura Meridiane, Buc., 1973; p. 22: Sergiu Găbureac, BMB; p. 32: http://www.machiavelli.ro/images/news/bokova_irina.jpg; p. 34: http://www.arena.md/bma_userfiles/image/FOTO/5662015937_8859e42d7d.jpg; p. 38: <http://s.netflash.ro/p/gallery/large/img5W57Ws.jpg>; coperta II: *Autoportret*, în Petru Comarnescu, *N.N. Tonitza*; coperta III: http://stevengalen.com/images/music/yehudi_menuhin_1.jpg; coperta IV: http://ro.wikipedia.org/wiki/Fi%C8%99ier:Bezdechi_St..JPG

Sursele citatelor: coperta II: Raoul Șorban, *Tonitza*, pp. 5, 8; coperta III: Yehudi Menuhin, *Călătorie neterminată*, traducere de Adina M. Arsenescu, Editura Muzicală, Buc., 1980, pp. 303-304; coperta IV: St. Bezdechi, *Nicolaus Olahus – primul umanist de origine română*, cuvânt înainte de prof. I. Lupaș, Editura Ram, Aninoasa-Gorj, 1939, p. 123.

CATALOG

Emil Cioran: 8 aprilie 1911 – 20 iunie 1995

Emil CIORAN, *Amurgul gândurilor*

Editura Humanitas, București, 1991, 208 p.

Oamenii nu trăiesc în ei, ci în altceva. De aceea au preocupări. Și le au, fiindcă n-ar avea ce face cu absența lor de fiecare clipă. Numai poetul este cu el și în el. Și lucrurile nu-i cad toate perpendicular pe inimă?

Cine n-are sentimentul sau închipuirea că realitatea întreagă respiră prin el nu bănuiește nimic din existența poetică.

A-ți trăi eul ca univers e secretul poezilor – și mai cu seamă al sufletelor poetice. Acestea – dintr-o pudoare ciudată – împlînzesc prin surdina simțirea, pentru ca o încântare fără margini și fără expresie să se prelungească neîncetat într-un fel de nemurire visătoare, neîngropată-n vers. Nimic nu ucide mai mult poezia lăuntrică și vagul melancolic al inimii ca talentul poetic. Sînt poet prin toate versurile ce nu le-am scris...

Emil CIORAN, *Lacrimi și sfinți*

Editura Humanitas, București, 1991, 191 p.

Cineva spunea că plictiseala este modul de a fi săraci al bogaților. Este drept că săracii nu se plictisesc. Dar cum rămîne cu deznădejdea, acest climat moral al sărăciei? Lumea se împarte în proprietari și cerșetori. Săracii fiind la mijloc, ei constituie eternitatea fadă a istoriei. Cerșetorii sînt tot așa de mari reacționari ca și proprietarii. Nici unul din ei nu dorește schimbare sau progres. Numai săracii se străduiesc și poartă greul. Fără ei n-ar exista societate. Căci proprietarii sînt bestii, iar cerșetorii nu vor nimic.

De n-ar exista săraci, ideea de cetățean n-ar avea nici un conținut. Anemia lor hrănește statul, speranțele lor sînt vinele societății și deznădejdea lor sîngele istoriei. Proprietarii și cerșetorii sînt paraziții Veșnicilor săraci...

Emil CIORAN, *Ispita de a exista*

În românește de Emanoil Marcu, Editura Humanitas, București, 1992, 207 p.

Franța, Anglia, Germania și-au lăsat în urmă perioadele de expansiune și nebulie. E sfîrșitul smintelii, începutul războaielor de apărare. S-a terminat cu aventura colectivă, cu oamenii cetății, e rîndul indivizilor limfatici și fără iluzii, în stare încă să răspundă chemării unei utopii – cu condiția, totuși, ca ea să vină din afară, să nu-și dea osteneala s-o inventeze ei. Dacă mureau odinioară pentru nonsensul gloriei, azi se consacră unei furii revendicative. „Fericirea“ îi ispitește; e ultima lor prejudecată, din care-și trage seva acel păcat prin exces de optimism – marxismul. A se iluziona, a sluji, a se expune ridicolului sau prostiei unei cauze – iată extravagante de care nu mai sînt capabili. Cînd o națiune începe să-și piardă strălucirea, ea se îndreaptă spre condiția de masă. Chiar dacă ar dispune de-o mie de Napoleoni, tot nu s-ar hotărî să-și tulbure odihna, pe-a ei și pe a celorlalți...

Emil CIORAN, *Tratat de descompunere*

Editura Humanitas, București, 1992, 272 p.

Fiecare dintre noi s-a născut cu o doză de puritate, predestinată să fie coruptă prin frecventarea celorlalți oameni, prin acest păcat împotriva singurătății. Căci fiecare din noi face chiar imposibilul pentru a nu rămîne pradă sieși. Semenul nostru nu este fatalitate, ci ispită a decăderii. Incapabili să rămînem cu mîinile curate și să ne păstrăm sufletele neprihănite, ne murdărim în contact cu o sudoare străină, ne tăvălim, însetați de dezgust și împătimiți de scîrnă, în noroiul unanim. Și cînd visăm la mări preschimbate în apă sfințită, e prea tîrziu ca să ne cufundăm în ele, iar corupția noastră prea adîncă ne împiedică să ne înecăm: lumea ne-a pîngărit singurătatea; urmele lăuate pe noi de ceilalți ajung de neșters...

Emil CIORAN, *Istorie și utopie*

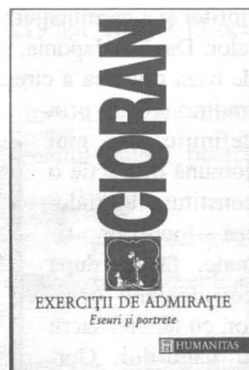
Traducere de Emanoil Marcu, Editura Humanitas, București, 1992, 160 p.

Va fi Rusia în stare să-și realizeze visul imperiului universal? Este o eventualitate, dar nu o certitudine; în schimb, este cert că poate cuceri și anexa întreaga Europă, și chiar o va face, fie și numai pentru a liniști restul lumii... Se mulțumește cu atât de puțin! Vreți o dovadă mai convingătoare de modestie, de moderație? O bucățiță de continent... Deocamdată, o soarbe din ochi, la fel cum mongolii priviseră China și turcii Bizanțul, cu diferența, totuși, că a asimilat deja numeroase valori occidentale, în timp ce hoardele tătare sau otomane nu aveau asupra viitoarelor victime decât o superioritate pur materială. Este desigur regretabil că Rusia nu a trecut prin Renaștere: de aici i se trag toate scăderile. Însă, cu darul ei de-a arde etapele, într-un secol, poate și mai puțin, va fi la fel de rafinată și la fel de vulnerabilă ca acest Occident ajuns la un nivel de civilizație ce nu se poate depăși decât coborînd...

Emil CIORAN, *Exerciții de admirație. Eseuri și portrete*

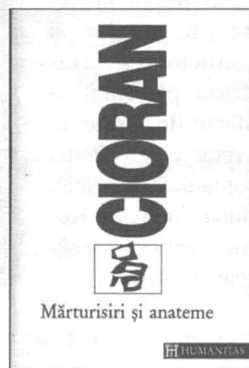
Traducere de Emanoil Marcu, Editura Humanitas, București, 1993, 208 p.

L-am întâlnit pe Eliade pentru prima dată prin 1932 în București, unde tocmai terminasem vagi studii de filozofie. La vremea aceea, el era idolul „noii generații” – formulă magică pe care noi o invocam cu mândrie. Îi disprețuim pe „bătrâni”, pe „ramoliți”, adică pe toți cei trecuți de treizeci de ani. Maestrul nostru spiritual le declarase război; îi demola unul câte unul și aproape totdeauna lovea inspirat, spun „aproape” căci uneori se înșela, cum i s-a întâmplat când l-a atacat pe Tudor Arghezi, poet important, a cărui singură vină era de a fi recunoscut, consacrat. Lupta dintre generații ni se părea cheia tuturor conflictelor și principiul explicativ al tuturor evenimentelor. Pentru noi, a fi tânăr însemna a fi, în mod automat, genial...

Emil CIORAN, *Mărturisiri și anateme*

Traducere de Emanoil Marcu, Editura Humanitas, București, 1994, 192 p.

Pentru budism (la drept vorbind, pentru Orient în general), neantul nu comportă semnificația într-o cîntă sinistră pe care i-o atribuim noi. El se confundă cu o experiență-limită a luminii sau, dacă vreți, cu o stare de veșnică absență luminoasă, de vid radios: e ființa care și-a depășit toate attributele, sau mai curînd o non-ființă în chipul cel mai înalt pozitivă și care răspîndește o fericire fără materie, fără substrat, fără nici un reazem în vreuna din lumi.

Marta PETREU, *Un trecut deocheat sau „Schimbarea la față a României”*

Biblioteca Apostrof, Cluj-Napoca, 1999, 440 p.

Schimbarea la față... este o carte fascinantă, adică atrăgătoare și repugnantă simultan. Atrăgătoare prin problematică, prin tensiune, prin spectacolul ideatic și stilistic, prin caracterul insolit în care pune problemele; repugnantă prin limbajul misticiei naționale pe care îl vehiculează, prin puseele de grandomanie națională și de xenofobie, precum și prin detaliile de tip totalitar ale soluției lui Cioran. Mirajul României viitoare – o țară care se transformă, printr-o revoluție de dreapta, într-o dictatură și într-o forță militară dominantă măcar în Balcani – i-a putut da, vremelnic, lui Cioran, speranța că nu-i va mai fi rușine că s-a născut român; dar nu e decât un miraj, în care ridicolul și respingătorul fac corp comun... (Autoarea)

OBICEIURI ZILNICE, SĂRBĂTORI PERENE

Flori. Florii. Floralia

Dr. Marian NENCESCU

Venirea primăverii este, cam pretutindeni în lume unde clima este temperată, un prilej de sărbătoare. Din Extremul Orient până în nordul îndepărtat, îndată după echinoxul de primăvară, în funcție de starea vremii și de decor, are loc o varietate de ceremonii publice și private, din care nu lipsesc focurile rituale – simbol al soarelui biruitor, celebrarea florilor și a germinăției plantelor, inventarul și evaluarea animalelor. Dacă în Japonia, și mai nou în Statele Unite, sărbătoarea de bază este cea a cireșilor înfloriți, în Anglia, țară puritană și tradiționalistă prin definiție, cea mai comună distracție o constituie aprinderea focurilor rituale, făcute după ceremonialul celților, cu lemnul sacru al pădurilor. Germanii au păstrat, din vechime, obiceiul păgân al venerării zânelor și spiritelor ce invadează pământul la sfârșit de aprilie, în vreme ce civilizația romană a preluat, după modelul Romei antice, sărbătoarea florilor.

Se știe că romanii au dedicat zeiței *Flora* un întreg ceremonial ce avea loc la *Calendele* lui mai, respectiv între 27 aprilie și 3 mai. De altfel, această perioadă se sărbătorește până în zilele noastre, în Belgia sub forma unui festival-târg destinat expunerii și comercializării semințelor și bulbilor de plante. La *Calende* romanii arborau o ținută ușoară, intens colorată, în dauna albului uzual, și aduceau la temple ofrande constând în special în alimente pe bază de miere și lapte. Se spune că zilele erau faste și pentru prostituatele Romei, care considerau că sărbătoarea le aparține. În schimb, ele delectau publicul cu dansuri, ghirlande de flori și cupe cu vin. Sărbătoarea, ce a căpătat pe parcurs numele de *Floralia*, a devenit, încă din timpul împăratului Iulius Cezar, cea mai importantă a anului, iar în cinstea ei se păstrează azi, pe alocuri, obiceiul *Concediului pentru Flora* (între 28 aprilie – 3 mai), fixat prin calendarul roman și invocat până în zilele noastre sub forma *punții de 1 mai*, atât de dragă majorității salariaților, la stat sau la privați.

În timpul sărbătorii ce purta numele de *Ludi Florales* (uneori și *Appolinaria* sau *Cerealia*) aveau loc și spectacole de teatru, uneori jocuri de circ, astfel încât *ludi florales* deveneau *ludi scaenici*. Patricienii Romei, ca și magistrații, cunoscuți sub numele de *aediles*, finanțau astfel de jocuri și petreceri publice destinate, inițial, păturii avute a Romei, iar ulterior (începând cu anul 365 d.Ch.) masei plebeiene. Motivația acestor cheltuieli publice, uneori fără măsură, era atunci, ca și azi, câștigarea simpatiei publice. Patricienii și *aediles* urmăreau, fără îndoială,

să-și adjudece voturile și simpatia popoului, iar *Floralia* era un prilej potrivit pentru asemenea acțiuni.

Desfășurate regulat, între 240–230 î.Ch. și până spre 173 d.Ch., sărbătorile dedicate Florei au început, cu timpul, să cadă în desuetudine, fiind chiar întrerupte o vreme, până când Senatul a considerat că pot fi reluate, cu scopul invocării divine a protecției recoltelor.

Semnificativ pentru sensul acordat sărbătorii de *Floralia* era obiceiul de a asocia

spectacolul public cu unele secvențe cu caracter obscen. De altfel, multe tablouri renescentiste reprezintă zeița *Flora* sub înfățișarea unei femei atrăgătoare, chiar lascive, dar în nici un caz trivială sau vulgară. Simpatia pentru *Flora* este probată de răspândirea numelui în Roma antică și, prin extensie, până în zilele noastre, la majoritatea popoarelor romanice.

Vechile sărbători romane (*Floralia*, *Rosalia*, ce avea loc în iunie) s-au transformat în era creștină în mari evenimente cu sens total schimbat, care au păstrat însă numele și data de desfășurare (*Floriile* și, respectiv, *Rusaliile*). Explicația acestui fenomen este aparent simplă: ideile și temele mitice nu se nasc pe teren virgin, ci doar acolo unde sămânța germinatoare găsește un teren prielnic. În mitologie, ca și în artă, ideile perene nu sunt ostentative, ci subtile, subînțelese. În esență, o sărbătoare cuprinde, pe lângă structura particulară, un mesaj cultural ce face corp comun cu tema, modificând și uneori ocultând mesajul istoric.

Sandro Botticelli – Primăvara

CALENDAR

aprilie 2011

- ◆ aprilie 1431. 580 de ani de la nașterea poetului francez **François Villon** (apr. 1431 – 1463)
- ◆ 1 aprilie 1866. 145 de ani de la înființarea **Societății Literare Române**, din aprilie 1879 a devenit **Academia Română**
- ◆ 1 aprilie 1881. 130 de ani de la nașterea poetului **Octavian Goga** (1 apr. 1881 – 6 mai 1938)
- ◆ 2 aprilie. **Ziua Internațională a Cărții pentru Copii**
- ◆ 4 aprilie 1806. 205 ani de la moartea lui **Carlo Gozzi**, poet, prozator, dramaturg italian (13 dec. 1720 – 4 apr. 1806)
- ◆ 4 aprilie 1896. 115 ani de la nașterea poetului, eseistului **Tristan Tzara** (4 apr. 1896 – 25 dec. 1963)
- ◆ 5 aprilie 1881. 130 de ani de la nașterea acad. **Florian Ștefănescu-Goangă**, psiholog (5 apr. 1881 – 26 mart. 1958)
- ◆ 6 aprilie 1911. 100 de ani de la nașterea biochimistului german **Feodor Lynen**, Premiul Nobel pentru Medicină pe anul 1964 (6 apr. 1911 – 6 aug. 1979)
- ◆ 6 aprilie 1941. 70 de ani de la nașterea naistului, compozitorului **Gheorghe Zamfir**
- ◆ 7 aprilie 1931. 80 de ani de la nașterea actorului **Amza Pellea** (7 apr. 1931 – 12 dec. 1983)
- ◆ 7 aprilie 1966. 45 de ani de la moartea sculptorului **Gheorghe D. Anghel** (22 aug. 1904 – 7 apr. 1966)
- ◆ 8 aprilie 1911. 100 de ani de la nașterea filosofului, eseistului **Emil Cioran** (8 apr. 1911 – 20 iun. 1995)
- ◆ 9 aprilie 1626. 385 de ani de la moartea filosofului englez **Francis Bacon** (22 ian. 1561 – 9 apr. 1626)
- ◆ 9 aprilie 1821. 190 de ani de la nașterea poetului francez **Charles Baudelaire** (9 apr. 1821 – 31 aug. 1867)
- ◆ 9 aprilie 1906. 105 ani de la nașterea lui **Victor Vasarely**, pictor francez (9 apr. 1906 – 15 mart. 1997)
- ◆ 9 aprilie 1916. 95 de ani de la nașterea acad. **Cornelia Bodea**, istoric (9 apr. 1916 – 29 apr. 2010)
- ◆ 9 aprilie 1961. 50 de ani de la moartea dramaturgului **Alexandru Kirițescu** (28 mart. 1888 – 9 apr. 1961)
- ◆ 10 aprilie 1931. 70 de ani de la moartea poetului libanez **Khalil Gibran** (6 dec. 1883 – 10 apr. 1931)
- ◆ 10 aprilie 1936. 75 de ani de la nașterea scriitorului **Horia Gane** (10 apr. 1936 – 6 iul. 2004)
- ◆ 12 aprilie 1961. 50 de ani de la **zborul astronautului rus Iuri Gagarin în spațiu**
- ◆ 13 aprilie 1886. 125 de ani de la nașterea pictorului **Nicolae Tonitza** (13 apr. 1886 – 26 febr. 1940)
- ◆ 13 aprilie 1906. 105 ani de la nașterea scriitorului irlandez **Samuel Beckett**, Premiul Nobel pentru Literatură pe anul 1969 (13 apr. 1906 – 22 dec. 1989)
- ◆ 14 aprilie 1986. 25 de ani de la moartea scriitoarei franceze **Simone de Beauvoir** (9 ian. 1908 – 14 apr. 1986)
- ◆ 16 aprilie 1916. 95 de ani de la moartea prozatorului **Nicolae Gane** (1 febr. 1838 – 16 apr. 1916)
- ◆ 17 aprilie 1916. 95 de ani de la nașterea poetei **Magda Isanos** (17 apr. 1916 – 17 nov. 1944)
- ◆ 18 aprilie 1846. 165 de ani de la nașterea istoricului **Nicolae Densușianu** (18 apr. 1846 – 25 mart. 1911)
- ◆ 19 aprilie 1886. 125 de ani de la nașterea lui **Manuel Bandeira**, poet, critic literar brazilian (19 apr. 1886 – 13 oct. 1968)
- ◆ 19 aprilie 1906. 105 ani de la moartea fizicianului, chimistului francez **Pierre Curie**, Premiul Nobel pentru Fizică pe anul 1903 (15 mai 1859 – 19 apr. 1906)
- ◆ 21 aprilie 1896. 115 ani de la nașterea poetului, prozatorului, dramaturgului, eseistului francez **Henry de Montherlant** (21 apr. 1896 – 21 sept. 1972)
- ◆ 22 aprilie 1916. 95 de ani de la nașterea violonistului, dirijorului american **Yehudi Menuhin** (22 apr. 1916 – 12 mart. 1999)
- ◆ 22 aprilie 1986. 25 de ani de la moartea istoricului religiilor, scriitorului, filosofului **Mircea Eliade** (28 febr. 1907 – 22 apr. 1986)
- ◆ 23 aprilie. **Ziua Mondială a Cărții și Drepturilor de Autor**
- ◆ 23 aprilie. **Ziua Bibliotecarului din România**
- ◆ 23 aprilie 1616. 395 de ani de la moartea prozatorului, poetului, dramaturgului spaniol **Miguel de Cervantes** (29 sept. 1547 – 23 apr. 1616)
- ◆ 23 aprilie 1616. 395 de ani de la moartea poetului, dramaturgului englez **William Shakespeare** (26 apr. 1564 – 23 apr. 1616)
- ◆ 23 aprilie 1921. 90 de ani de la nașterea compozitorului **Edmond Deda** (23 apr. 1921 – 29 sept. 2006)
- ◆ 24 aprilie 1731. 280 de ani de la moartea scriitorului englez **Daniel Defoe** (1661 – 24 apr. 1731)
- ◆ 24 aprilie 1886. 125 de ani de la nașterea filologului, traducătorului **Ștefan Bezdechi** (24 apr. 1886 – 25 mart. 1958)
- ◆ 29 aprilie 1951. 60 de ani de la moartea filosofului austriac **Ludwig Wittgenstein** (26 apr. 1889 – 29 apr. 1951)

BIBLIOTECA BUCUREȘTILOR

Revistă lunară editată de Biblioteca Metropolitană București
Monthly publication edited by the Metropolitan Library of Bucharest

sub auspiciile / *under the auspices of*
 Asociației Bibliotecarilor și Documentariștilor din România
Association of Librarians and Documentarists of Romania

Director de onoare / *Honorary Director*
 Acad. Dinu C. GIURESCU, *Romanian Academy*

Consiliul științific / *Scientific Council*
 Frédéric BARBIER
Directeur de recherche au CNRS (IHMC/ENS Ulm),
Directeur d'études à l'Ecole pratique des hautes études (conférence d'Histoire et Civilisation du livre)

Prof. univ. dr. Ilie BĂDESCU, *University of Bucharest*
 Acad. Florin CONSTANTINIU, *Romanian Academy*
 Dr. Georgeta FILITTI, *Historian*
 Acad. Gheorghe MIHĂILĂ, *Romanian Academy*
 Prof. univ. dr. Valeriu RÂPEANU, *University of Bucharest*
 Dinu SĂRARU, *Writer*
 Acad. Ștefan ȘTEFĂNESCU, *Romanian Academy*
 Acad. Gheorghe VLĂDUȚESCU, *Romanian Academy*

Director / *Director*
 Dr. Florin ROTARU
 Director General al Bibliotecii Metropolitane București
General Director of Metropolitan Library of Bucharest

Director artistic / *Art Director*
 Mircia DUMITRESCU
 Universitatea Națională de Arte din București / *Bucharest National University of Arts*

Redactor-șef onorific / *Honorary Editor-in-Chief*
 Ion HOREA, *Writers Union of Romania*

Redactor-șef / *Editor-in-Chief*
 Dr. Marian NENCESCU

Colectivul redacțional / *Editorial Board*
 Secretar de redacție / *Editorial Secretary*: Iulia MACARIE
 Florin PREDĂ, Dr. Julieta ROTARU, Radu VLĂDUȚ

Redacția și Administrația / *Office and Administration*
 01354, București, Str. Tache Ionescu Nr. 4, Sector 1, România
 Tel./Fax: +40/021 539 65 00, 021 539 65 40
 E-mail: rbb@bmmms.ro

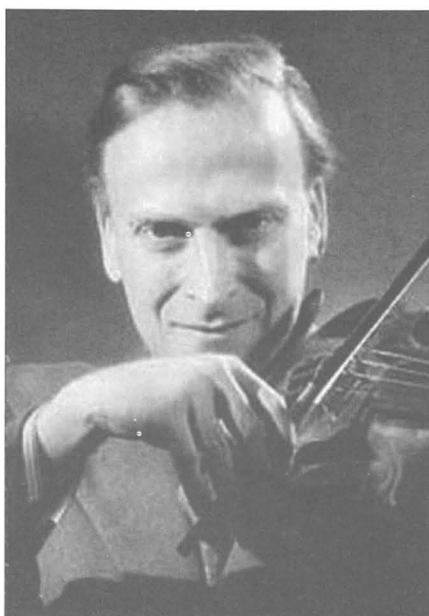
Website: www.bibliotecametropolitana.ro / www.dacoromanica.ro

©Biblioteca Metropolitană București
 Această publicație poate fi reprodusă, sub orice formă și prin orice mijloace,
 doar în scopul informării, documentării, cercetării sau al recenzării ei.
This publication may only be reproduced, in any form or by any means,
for the purposes of information, documentation, research or review.

Revista apare lunar, cu texte în limbile română, engleză și franceză,
 și publică anual volumul colectiv *Lucrările Simpozionului Internațional*
CARTEA. ROMÂNIA. EUROPA, cu texte în limbile engleză și franceză.
This monthly review comprises articles in Romanian, English, and French,
and yearly publishes the collective volume Proceedings of the International Symposium
THE BOOK. ROMANIA. EUROPE including contributions in English and French.

ISSN 1454-0487

TIPAR: COPERTEX

YEHUDI MENUHIN

1916–1999

95 de ani de la naștere

Am atins culmile măiestriei foarte timpuriu, deși nu am fost în stare întotdeauna să-mi susțin cunoștințele, nici să le analizez sau să le transmit altora. Azi o pot face. Din punct de vedere muzical, repertoriul violonistic pe care-l experimentam în copilăria mea instinctiv îl cunosc acum în mod conștient, cu toate fibrele trupului meu. Dirijatul mi-a lărgit orizontul și mi-a dezvoltat imaginația, combinând perfecțiunea miniaturală a falangelor pe tastieră cu interpretarea colectivă a marilor partituri...

Povestea vieții unui muzician este aceea a unei ființe deosebit de protejate, începînd cu acel prim hazard care a îmbinat timpul și împrejurările, sădind sămînța talentului într-un teren propice. Am avut această fericită șansă. Mai apoi, din primii ani ai copilăriei, am fost ferit de nevoia de a atinge sublimul. Aceasta implică răbdare. O poftă satisfăcută imediat nu poate niciodată îmbrăca forma artei. În viața mea, puține au fost împrejurările cînd aș fi putut alege plăcerea imediată, acea dorință irezistibilă care nu mai ține seama de nimic. Totuși, mi-am petrecut viața în contact direct cu o plăcere senzuală, desfătîndu-mă cu sunetul viorii, iar în strădania de a face totul cît mai bine, am reușit să-mi găsesc împlinirea.

„Călătorie neterminată“

ȘTEFAN BEZDECHI

1886–1958

125 de ani de la naștere

Olahus, prin înclinațiunile și însușirile sale, care au putut să înflorească atât de bogat într-un mediu prielnic, este un exponent al puterii de cultură a neamului căruia el, prin originea sa, îi aparținea. Această dragoste de lumină, totdeauna puternică la neamul nostru, dar latentă din pricina vremurilor vițoroase ce ne-au păscut, n-a putut încolți, nici da toate roadele la care am fi avut dreptul să ne așteptăm. Dacă o soartă mai bună ne-ar fi așezat aproape de Apusul civilizată, mai în vecinătatea uneia din marile neamuri latine, cu care spiritualicește ne simțim atât de înrudiți, n-am fi bâjbâit atâta în întunericul pe care l-au proiectat asupra sufletului nostru atât asprimea veacurilor, cât și paravanul dușmănos ridicat de popoare barbare, între noi, cei dornici de cultură, și izvorul de lumină de care mereu am fost ținuuți departe. Nu, deci, aceia pe care capriciul istoriei i-a așezat acolo unde trebuia să fim noi; nu aceia care s-au împăunat cu pene culese de la toți vecinii, nu aceia care au captat bunurile spirituale ce ne erau menite nouă, au dreptul să ne arunce sfidător în obraz acuzația că am fi un popor incapabil de cultură.

„Nicolăus Olahus – primul umanist de origine română“